

Menettämisseuraamukset metsästysrikoksissa

Lapin yliopisto
Oikeustieteiden tiedekunta
Maisteritutkielma
Sini Autto
Rikosoikeus
2020

Lapin yliopisto, oikeustieteiden tiedekunta

Työn nimi: Menettämisseuraamukset metsästysrikoksissa

Tekijä: Sini Autto

Opetuskokonaisuus ja oppiaine: Oikeustiede, rikosoikeus

Työn laji: Tutkielma Lisensiaatintyö

Sivumäärä: XVI + 82

Vuosi: 2020

Tiivistelmä:

Tässä työssä tutkitaan metsästysrikosten menettämisseuraamuksia lainopillisin keinoin. Koska metsästysrikoksia koskevaa oikeuskirjallisuutta ja tutkimusta on niukasti, hyödynnetään työssä runsaasti oikeustapausaineistoa. Työssä painotetaan niitä ongelmia, jotka nousivat esiin Suomen hovioikeuksilta saaduista aiheista koskevista ratkaisuista.

Metsästyslain 80 § sisältää menettämisseuraamuksia koskevat erityissäännökset, jotka ovat rikoslain 10 lukuun nähden ensisijaisia. Ennen kuin voidaan tutkia metsästyksen liittyviä menettämisseuraamuksia, on tärkeää ymmärtää mitä metsästämisellä ja metsästysoikeudella tarkoitetaan. Näiden vääränlainen tulkinta voi aiheuttaa väärän rikosnimikkeen valinnan, mikä taas vaikuttaa suoraan tuomittavaan menettämisseuraamukseen. MetsL 80 §:n mukaisia menettämisseuraamuksia ei voida tuomita kaikkien rikosnimikkeiden perusteella. Metsästysoikeus vaikuttaa myös siihen, kenellä on oikeus saada laittomasti metsästetty riistaeläin tai sen arvo itselleen. Menetetyksi voidaan tuomita vain joko eläin tai sen arvo. Jos on saatu takavarikoitua vain osa laittomasti metsästetystä eläimestä, tulee riistaeläimen arvon laskemisessa huomioida takavarikoidun saaliin osan arvo, vähentämällä se maksettavasta korvauksesta.

Yleisin metsästysrikosten seurauksena konfiskoitu tekoväline oli oikeustapausaineiston perusteella ampuma-ase. Näihin kohdistuneissa menettämiskaavimuksissa ja niiden laajuuksissa oli kuitenkin havaittavissa silmiinpistäviä eroavaisuuksia. Muina metsästysrikosten tekovälineinä oli konfiskoitu mm. metsästyskoira, moottorikelkkoja ja riistakamera. Konfiskaatio on mahdollista jättää tuomitsematta kokonaan tai osittain RL 10:10:n kohtuullistamissäännöksen nojalla. Oikeustapausaineistossa kohtuullistamista oli harkittu ampuma-aseiden ja moottorikelkkojen kohdalla.

Metsästysrikosten seuraamuksena voidaan tuomita menetetyksi myös taloudellinen hyöty, kun rikoksentekijä on myynyt riistaa eteenpäin. Riistaeläimen arvon menettäminen voidaan rinnastaa vahingonkorvaukseen. Näin ollen konfiskoitavan riistaeläimen arvo voidaan vähentää menetettäväksi tuomitsemasta taloudellisesta hyödystä. Metsästysrikosten menettämisseuraamukset eivät aina osoittautuneet täysin yhteneväisiksi, ja asian huomioiminen olisi tarpeen seuraamusten ennakoitavuuden ja yhdenvertaisuuden kannalta.

Avainsanat: menettämisseuraamus, konfiskaatio, metsästysrikos, rikoksentekoväline, metsästysoikeus, menettämisseuraamuksen kohtuullistaminen, riistaeläin, taloudellinen hyöty

Suostun tutkielman luovuttamiseen Rovaniemen hovioikeuden käyttöön

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi

Suostun tutkielman luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi

Sisällys

Lähteet	IV
1 Johdanto	1
1.1 Tutkielman aihe ja tausta	1
1.2 Tutkimuksesta ja menetelmistä.....	4
2 Metsästys ja metsästysrikokset.....	8
2.1 Mitä on metsästys?.....	8
2.2 Metsästyoikeus	10
2.3 Metsästysrikos ja törkeä metsästysrikos	15
2.4 Suojeltavat oikeushyvät ja perusoikeudet.....	16
3 Menettämisseuraamus	20
4 Riistaeläimen arvo ja pyyntilupamaksu	26
4.1 Kuka voi vaatia riistaeläimen arvoa itselleen?.....	26
4.2 Kaksoiskonfiskaation kielto.....	30
4.3 Riistaeläimen arvon määrä.....	34
4.4 Pyyntilupamaksu.....	36
5 Rikoksentekovälineenä käytetyn aseiden konfiskointi.....	37
5.1 Hengenvaaralliset rikoksentekovälineet	37
5.2 Aseen menettäminen, kun tieltä on metsästetty metsäkanalintu.....	39
5.3 Aseen menettäminen, kun on metsästetty emähirvi.....	42
5.4 Aseen konfiskointia ei vaadittu.....	43
6 Muiden rikoksentekovälineiden konfiskointi.....	45
6.1 Pakollinen rikoksentekovälineen menettäminen.....	45
6.2 Harkinnanvarainen rikoksentekovälineen menettäminen	45
7 Menettämisseuraamuksen kohtuullistaminen	52
7.1 Yleistä	52
7.2 Kohtuullistaminen ampuma-aseiden kohdalla.....	54
7.3 Moottorikelkan menettäminen valtiolle.....	61
8 Hyödyn menettäminen valtiolle	68
9 Menettämisseuraamuksen rajoitukset	75
9.1 Yleistä	75
9.2 Toissijainen arvon menettäminen	75
10 Johtopäätökset	79

Lähteet

Kirjallisuus

Aall, Jørgen: Uskyldspresumsjonen etter frifinnende dom. Lov og rett nr. 4/5 2003, s. 249–256. (Aall 2003)

Aarnio, Aulis: Laki, teko ja tavoite – Tutkimus tavoitteellisuudesta lain tulkinnassa ja sen soveltamisessa. Helsinki 1975. (Aarnio 1975)

Aarnio, Aulis: Mitä lainoppi on? Helsinki 1978. (Aarnio 1978)

Aarnio, Aulis: Laintulkinnan teoria. Porvoo-Helsinki-Juva. 1989. (Aarnio 1989)

Aarnio, Aulis, Oikeussäännösten systematisointi ja tulkinta. Teoksessa: Minun metodini, toim. Juha Häyhä, Helsinki 1997, s. 35–56. (Aarnio 1997)

Aarnio, Aulis: Tulkinnan taito: ajatuksia oikeudesta, oikeustieteestä ja yhteiskunnasta. E-kirja. Helsinki 2006. (Aarnio 2006)

Aarnio, Aulis: Luentoja lainopillisen tutkimuksen teoriasta. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut. Helsinki 2011. (Aarnio 2011)

Ailio, Erkki: Esinekonfiskaatio Suomen rikosoikeudessa – rikosoikeudellinen tutkimus. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja A-sarja N:o 70. Helsinki 1964. (Ailio 1964)

Alkio, Paavo, Rikoksen tuottaman taloudellisen hyödyn tuomitsemisesta menetetyksi. Teoksessa: Defensor Legis, toim. Bruno A. Salmiala, Helsinki 1945, s. 179–200. (Alkio 1945)

Alkio, Paavo: Tuomarin tehtävistä käräjillä. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja B-sarja N:o 29. Porvoo – Helsinki 1948. (Alkio 1948)

Andenæs, Johs.: Alminnelig strafferett. 2 rev. utg. Oslo – Bergen – Tromsø 1974. (Andenæs 1974)

Bratholm, Anders: Strafferett og samfunn. Oslo – Bergen – Tromsø 1980. (Bratholm 1980)

Feodoroff, Jukka: Metsästysrikokset ja -rikkomukset ja niiden seuraamukset. Pro Gradu -tutkielma. Lapin yliopisto 2009. (Feodoroff 2009)

Frände, Dan: Yleinen rikosoikeus. Suomentanut ja seuraamusosan päivittänyt Markus Wahlberg. 2. uud. painos. Helsinki 2012. (Frände 2012)

Frände Dan – Matikkala, Jussi – Tapani, Jussi – Tolvanen, Matti – Viljanen, Pekka ja Wahlberg, Markus: Keskeiset rikokset. E-kirja. Helsinki 2018. (Frände ym. 2018)

Havu, Seppo, Metsästyksen lainsäädännölliset perusteet. Teoksessa: Metsästys – luonto – yhteiskunta, toim. Petri Nummi, Helsinki 1995, s. 105–116. (Havu 1995)

Helsingin hovioikeuspiirin laatuhankkeen työryhmä: Menettämisseuraamukset. Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke. Työryhmän raportti 11.12.2008 / 19.1.2009. (Helsingin hovioikeuspiirin laatuhankkeen työryhmä 2008–2009)

Hepola, Matti: Metsästysrikokset. Lapin yliopiston oikeustieteellisiä julkaisuja, Sarja B n:o 18. Helsinki 1991. (Hepola 1991)

- Hirvonen, Ari*: Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17. Helsinki 2011. (*Hirvonen* 2011)
- Honkanen, Marja-Leena*: Metsästysrikoksista. Helsingin yliopiston yksityisoikeuden laitoksen julkaisuja B 24. 2. muuttumaton painos. Helsinki 1979. (*Honkanen* 1979)
- Honkasalo, Brynolf*: Rikoksen tuottaman taloudellisen hyödyn menettäminen. Lakimies 1948, s. 115–140. (*Honkasalo* 1948)
- Husa, Jaakko*: Johdatus oikeusvertailuun – Oikeusvertailun perusteet erityisesti julkisoikeutta silmällä pitäen. Helsinki 1998. (*Husa* 1998)
- Häyhä, Juha*, Johdanto. Teoksessa: Minun metodini, toim. Juha Häyhä, Helsinki 1997, s. 15–34. (*Häyhä* 1997)
- Jareborg, Nils*: Handling och uppsåt – En undersökning rörande doluslärans underlag. Stockholm 1969. (*Jareborg* 1969)
- Jonkka, Jaakko*: Syytekynnys – Tutkimus syytteen nostamiseen vaadittavan näytön arvioinnista. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja A-sarja N:o 187. Helsinki 1991. (*Jonkka* 1991)
- Karhu, Juha*: Perusoikeudet ja oikeuslähdeoppi. Lakimies 5/2003, s. 789–807. (*Karhu* 2003)
- Karhu, Juha – Määttä, Tapio*, Ympäristö- ja luonnonvaraoikeudelliset sääntelytekniikat ja legitimizeetti. Teoksessa: Luonnonvarojen hallinnan legitimizeetti, toim. Pertti Rannikko ja Tapio Määttä, Tampere 2010, s. 59–83. (*Karhu – Määttä* 2010)
- Kiuru, Jarmo*: Vapaa metsästysoikeus vaarassa? Edita Publishing Oy 2002. (*Kiuru* 2002 a)
- Kiuru, Jarmo*: Mikä on yhteisluvan asema? Tapauskommenttaari ratkaisusta KKO 2002:41. Edita Publishing Oy 2002. (*Kiuru* 2002 b)
- Kiuru, Jarmo*: Hirvenmetsästysoikeus. 2. painos. Helsinki 2019. (*Kiuru* 2019)
- Kolehmainen, Antti*: Tutkimusongelma ja metodi lainopillisessa työssä. Edilex 2015/29. (*Kolehmainen* 2015)
- Korkka, Heli*: Liiketoimintarikoksen tuottaman hyödyn mittaaminen. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja A-sarja N:o 325. Helsinki 2015. (*Korkka* 2015)
- Kuusikko, Kirsi*: Oikeustapauksia korkeimmasta hallinto-oikeudesta. KHO 2013:172. Defensor Legis 2014:2, s. 137–150. (*Kuusikko* 2014)
- Kuusiniemi, Kari*, Perusoikeudet ja ympäristö. Teoksessa: Ympäristöoikeus, Kari Kuusiniemi, Ari Ekroos, Anne Kumpula ja Pekka Vihervuori. Oikeuden perusteokset, Helsinki 2013, s. 207–236. (*Kuusiniemi* 2013 a)
- Kuusiniemi, Kari*, Ympäristöoikeuden kansainväliset kytkennät. Teoksessa: Ympäristöoikeus, Kari Kuusiniemi, Ari Ekroos, Anne Kumpula ja Pekka Vihervuori. Oikeuden perusteokset, Helsinki 2013, s. 237–286. (*Kuusiniemi* 2013 b)
- Kytömaa, Ensio*: Uusi metsästyslainsäädäntömme selityksineen. 2. painos. Helsinki 1964. (*Kytömaa* 1964)

Lampio, Teppo – Dahlström, Harri, Eränkäynti nyky-yhteiskunnassa. Teoksessa: Tapiola – Suuri suomalainen eräkirja 1, toim. Tauno V. Mäki, Mauri Soikkanen ja Veikko Rinne, Espoo 1979, s. 30–53. (*Lampio – Dahlström* 1979)

Lappi-Seppälä Tapio, Miksi rikosoikeus? Teoksessa: Kohti 2000-luvun rikosoikeutta, toim. Ari Hirvonen, Helsingin yliopiston rikos- ja prosessioikeuden laitoksen julkaisuja A:8, Helsinki 1994, s. 19–82. (*Lappi-Seppälä* 1994 a)

Lappi-Seppälä, Tapio, Om straffrättssystemets (externa) berättigande. Teoksessa: Skuldfrihet och ansvarlöshet – En hälsning till Alvar Nelson på 75 årsdagen av Ane den gamles barnbarn, toim. Kerstin Berglund, Dan Frände, Lenita Häggblom ja Kjøll Sevón, Publikationer från Institutionen för straff- och processrätt vid Helsingfors universitet B:4, Helsinki 1994, s. 71–94. (*Lappi-Seppälä* 1994 b)

Lappi-Seppälä, Tapio: Rikosten seuraamukset. Helsinki 2000. (*Lappi-Seppälä* 2000)

Lappi-Seppälä, Tapio – Hakamies, Kaarlo – Koskinen, Pekka – Majanen, Matti – Melander, Sakari – Nuotio, Kimmo – Nuutila, Ari-Matti – Ojala, Timo – Rautio, Ilkka: Rikosoikeus 3. uud. painos. Oikeuden perusteokset. Helsinki 2009. (*Lappi-Seppälä ym.* 2009)

Lavonen, Heli: Konfiskaatiopuutepäätöksen tulkintavaikutus ja menetettäväksi tuomittavan rikosyhödyn määrittäminen. Lakimies 6/2011, s. 1215–1236. (*Lavonen* 2011)

Liljenfeldt, Robert, Något om konfiskation av ekonomisk fördel, särskilt med hänsyn till brott mot vattenlagen. Teoksessa: Defensor Legis 1984, toim. Matti Ylöstalo, Helsinki 1984, s. 453–478. (*Liljenfeldt* 1984)

Lindén, Harto, Metsästyksen vaikutuksesta riistakantoihin. Teoksessa: Metsästys – luonto – yhteiskunta, toim. Petri Nummi, Helsinki 1995, s. 31–47. (*Lindén* 1995)

Lindholm Jesse: Vaikenemisen laki – Miksi metsästysrikokset eivät tule viranomaisien tietoon? Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyö 2017. (*Lindholm* 2017)

Matikkala, Jussi, Näkökohtia rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi annetusta HE 44/2002:sta. Teoksessa: Rikosoikeudellisia kirjoituksia VII – Pekka Koskiselle 1.1.2003 omistettu, toim. Raimo Lahti ja Tapio Lappi-Seppälä, Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja A-sarja N:o 237, Helsinki 2003, s. 215–230. (*Matikkala* 2003)

Matikkala, Jussi: Rikosoikeudellinen seuraamusjärjestelmä. Helsinki 2010. (*Matikkala* 2010)

Matikkala, Jussi, Henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset. Teoksessa: Keskeiset rikokset, Dan Frände, Jussi Matikkala, Jussi Tapani, Matti Tolvanen, Pekka Viljanen ja Markus Wahlberg. E-kirja, Helsinki 2018, s. 203–302. (*Matikkala* 2018)

Melander, Sakari: Kriminalisointiteoria – Rangaistavaksi säätämisen oikeudelliset rajoitukset. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja A-sarja N:o 288. Helsinki 2008. (*Melander* 2008)

Mikkola, Marko (toim.): Metsästäjän opas. Suomen riistakeskus. 10. uud. painos. Helsinki 2019. (*Mikkola* 2019)

Niemelä, Juha: Pakkokeinot metsästysrikosten esitutkinnassa. Pro Gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto 2017. (*Niemelä* 2017)

- Niiniluoto, Ilkka*, Tieteen tunnuspiirteet. Teoksessa: Tutkijan eettiset valinnat, toim. Sakari Karjalainen, Veikko Launis, Risto Pelkonen ja Juhani Pietarinen, Helsinki 2002, s. 30–41. (*Niiniluoto* 2002)
- Nissinen, Matti*: Ympäristörikoksista käytännössä. Defensor Legis N:o 4/2003, s. 620–639. (*Nissinen* 2003)
- Nowak, Karol*: Oskyldighetspresumtionen. Stockholm 2003. (*Nowak* 2003)
- Nuotio, Kimmo*, Perusoikeuksien merkityksestä rikosoikeudessa. Teoksessa: Perusoikeuspuheenvuoroja, toim. Pekka Lämsineva ja Veli-Pekka Viljanen, Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja. Julkisoikeuden sarja A N:o 32, Turku 1998, s. 137–164. (*Nuotio* 1998)
- Nuutila, Ari-Matti*: Rikosoikeudellinen huolimattomuus. Helsinki 1996. (*Nuutila* 1996)
- Nuutila, Ari-Matti*, Menettämisseuraamuksia (RL 10 luku) koskevia vanhoja ja uusia ongelmia. Teoksessa: Rikosoikeudellisia kirjoituksia VII – Pekka Koskiselälle 1.1.2003 omistettu, toim. Raimo Lahti ja Tapio Lappi-Seppälä, Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja A-sarja N:o 237, Helsinki 2003, s. 271–283. (*Nuutila* 2003)
- Pennanen, Mika*: Petoeläinten suojelu ja metsästysrikokset. Edilex 3.5.2006. (*Pennanen* 2006)
- Pennanen, Mika*: Metsästys EU-Suomessa. Lapin yliopiston oikeustieteellisiä julkaisuja sarja C51. Rovaniemi 2008. (*Pennanen* 2008)
- Pirjatanniemi, Elina*: Vihertyvä rikosoikeus – Ympäristökriminalisointien oikeutus, mahdollisuudet ja rajat. Helsinki 2005. (*Pirjatanniemi* 2005)
- Pulliainen, Erkki – Saario, Väinö*: Vuoden 1993 metsästyslaki – Mitä uusi laki merkitsee metsästäjälle ja metsästykselle. Hämeenlinna 1993. (*Pulliainen – Saario* 1993)
- Ratamäki, Outi*: Metsästysrikosten ja eläinsuojelurikosten konkurrenssi: erityistarkastelussa suurpetojen salametsästys Suomessa vuosina 2005–2010. Pro Gradu-tutkielma. Itä-Suomen yliopisto 2016. (*Ratamäki* 2016)
- Ratamäki, Outi – Tolvanen, Matti*: Metsästys ja pyynti: Rikosoikeudellinen tulkinta ja rikoskonkurrenssi. Defensor Legis N:o 2/2018, s. 167–182. (*Ratamäki – Tolvanen* 2018)
- Rautio, Jaakko*: Hyötykonfiskaatiokanne. Helsinki 2006. (*Rautio* 2006)
- Rautio, Jaakko*: Menettämisseuraamusten yleiset opit – onko niitä? Teoksessa: Talousrikokset, toim. Raimo Lahti ja Pekka Koponen. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja E-sarja N:o 16. 2. painos, Helsinki 2007. (*Rautio* 2007)
- Rautio, Jaakko*, Uudet menettämisseuraamuksiin liittyvät menettelysäännökset. Teoksessa: Oikeutta oikeudenkäynnistä täytäntöönpanoon – Juhlajulkaisu Tuula Linna 1957–25/9–2017, toim. Juhana Riekkinen, Helsinki 2017, s. 269–279. (*Rautio* 2017)
- Räty, Markku*: Korkeimmasta oikeudesta – Från högsta domstolen. Hyödyn menettäminen huumausainerikoksissa ja KKO 2004:73. Defensor Legis N:o 1/2005, s. 178–182. (*Räty* 2005)
- Tapani, Jussi*: Petos liikesuhteessa – Talousrikosoikeudellinen tutkimus. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja A-sarja N:o 250. Helsinki 2004. (*Tapani* 2004)

Tapani, Jussi – Tolvanen, Matti: Lain vai perustelujen mukaan – pohdintoja rattijuopon auton konfiskaatiosta. Defensor Legis N:o 6/2005, s. 1201–1212. (Tapani – Tolvanen 2005)

Tapani, Jussi – Tolvanen Matti: Rikosoikeuden yleinen osa: vastuuoppi. 2. uud. painos. E-kirja. Helsinki 2013. (Tapani – Tolvanen 2013)

Tapani, Jussi – Tolvanen, Matti: Rikosoikeus – Rangaistuksen määrääminen ja täytäntöönpano. Juridica-kirjasarjan 12. teos. 3. uud. painos. Helsinki 2016. (Tapani – Tolvanen 2016)

Thornstedt, Hans: Förverkande på grund av brott. Statens offentliga utredningar 1960:28. Stockholm 1960. (Thornstedt 1960)

Tirkkonen, Tauno: Suomen rikosprosessioikeus I. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja B-sarja N:o 25. 2. uud. painos. Porvoo – Helsinki 1969. (Tirkkonen 1969)

Tolonen, Hannu: Oikeuslähdeoppi. Helsinki 2003. (Tolonen 2003)

Tolvanen, Matti, Rikosoikeus ja rikollisuuden tutkimus. Teoksessa: Oikeustieteellinen opinäyte – artikkeleita oikeustieteellisten oppinnäytteiden vaatimuksista, metodeista ja arvostelusta. toim. Tarmo Miettinen. E-kirja, Espoo 2016, s. 272–294. (Tolvanen 2016)

Tolvanen, Matti, Ympäristö- ja luonnonvararikokset. Teoksessa: Keskeiset rikokset, Dan Frände, Jussi Matikkala, Jussi Tapani, Matti Tolvanen, Pekka Viljanen ja Markus Wahlberg. E-kirja, Helsinki 2018, s. 1084–1126. (Tolvanen 2018)

Tulokas, Mikko, Metsistä ja vainioilta. Teoksessa: Kaavoitus, rakentaminen, varallisuus – Juhla-julkaisu Vesa Majamaa 1945–28/12–2005, toim. Tapani Lohi, Helsinki 2005, s. 485–493. (Tulokas 2005)

Tuori, Kaarlo: Oikeus, valta ja demokratia. Helsinki 1990. (Tuori 1990)

Utriainen, Terttu, Konfiskaatio. Teoksessa: Rikosten seuraamukset, Markku Halinen, Pekka Koskinen, Tapio Lappi-Seppälä, Martti Majanen, Harri Palmén, Per Ole Träskman ja Terttu Utriainen, Helsingin yliopiston rikosoikeuden laitoksen julkaisuja n:o 2, Helsinki 1981, s. 177–187. (Utriainen 1981)

Utriainen, Terttu: Rikosten rangaistukset ja muut seuraamukset. 2. uud. painos. Helsinki 1992. (Utriainen 1992)

Venoja, Harry: Takavarikko – Rikosoikeudellinen tutkimus. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja A-sarja N:o 28. Vammala 1947. (Venoja 1947)

Vihervuori Pekka, Metsästys ja riistanhoito. Teoksessa: Ympäristöoikeus, Kari Kuusiniemi, Ari Ekroos, Anne Kumpula ja Pekka Vihervuori. Oikeuden perusteokset, Helsinki 2013, s. 819–836. (Vihervuori 2013)

Viljanen, Pekka, Rikoksen tuottaman taloudellisen hyödyn arvioimisesta. Teoksessa: Rikosoikeudellisia kirjoitelmia VI – Rikosoikeuden juhluvuonna 1989, toim. Raimo Lahti, Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja A-sarja N:o 185, Helsinki 1989, s. 523–540. (Viljanen 1989)

Viljanen, Pekka: Voidaanko tai pitäisikö rattijuopon auto konfiskoida? Lakimies 3/2004, s. 493–501. (Viljanen 2004)

Viljanen, Pekka: Vielä rattijuopon auton konfiskoinnista. Defensor Legis N:o 3/2006, s.370–381. (*Viljanen 2006*)

Viljanen, Pekka: Konfiskaatio rikosoikeudellisena seuraamuksena. E-kirja. Helsinki 2007. (*Viljanen 2007*)

Viljanen, Pekka, Hyötykonfiskaatiosäännösten uudistamishdotusten arviointia. Teoksessa: Oikeustieteiden moniottelija: Matti Tolvanen 60 vuotta, toim. Anssi Keinänen, Reima Kukkonen ja Mia Kilpeläinen. E-kirja, Helsinki 2015, s. 491–504. (*Viljanen 2015*)

Virolainen, Jyrki – Pölönen, Pasi: Rikosprosessi oikeus. 2, Rikosprosessin osalliset. E-kirja. Helsinki 2004. (*Virolainen – Pölönen 2004*)

Virolainen, Jyrki – Rautio, Jaakko – Niemi, Johanna – Lindfors, Heidi – Lappalainen, Juha – Koulu, Risto – Helenius, Dan – Havansi, Erkki – Frände, Dan: Prosessioikeus. E-kirja. Helsinki 2016. (*Virolainen ym. 2016*)

Vuorenpää, Mikko: Prosessioikeuden perusteet – Prosessioikeuden yleisiä lähtökohtia sekä menettely kärjäoikeuden tuomioon asti. Juridica-kirjasarjan 22. teos. Helsinki 2009. (*Vuorenpää 2009*)

Virallislähteet

HE 66/1988 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen käsittäväksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi. (*HE 66/1988 vp*)

HE 300/1992 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle metsästyslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. (*HE 300/1992 vp*)

HE 80/2000 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle menettämisseuraamuksia koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. (*HE 80/2000 vp*)

HE 203/2001 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle luonnonvararikoksia koskevien säännösten uudistamisesta. (*HE 203/2001 vp*)

HE 44/2002 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. (*HE 44/2002 vp*)

HE 221/2010 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi rikoslain 48 a luvun, pakkokeinolain ja eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta. (*HE 221/2010 vp*)

HE 28/2017 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi metsästyslain muuttamisesta. (*HE 28/2017 vp*)

HE 179/2018 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ampuma-aselain, vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain sekä asevelvollisuuslain 97 a §:n muuttamisesta. (*HE 179 2018 vp*)

Poliisihallitus: Ampuma-aseen hallussapitolupien antaminen ja peruuttaminen, 29.11.2011. 2020/2011/4045. (*Poliisihallitus 2011*)

PeVL 31/2002 vp – HE 44/2002 vp. Perustuslakivaliokunnan lausunto 31/2002 vp. Hallituksen esitys rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. (*PeVL 31/2002 vp*)

Prop. 2004/05:135. Utökade möjligheter att förverka utbyte av och hjälpmedel vid brott m.m. (*Prop. 2004/05:135*)

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen lausunto ehdotukseksi elävän riistaeläimen ohjeellisista arvoista, 23.12.2008. Dnro 443/301/2008. (*RKTL 2008*)

Suomen kansallinen ympäristörikosseurantatyöryhmä: Ympäristörikoskatsaus 2019. (*Suomen kansallinen ympäristörikosseurantatyöryhmä 2019*)

Sisäasiainministeriön poliisiosasto: Aselupakäytäntöjen yhtenäistämisohteet, 16.10.2007. SM-2006-02043/Tu-51. (*Sisäasiainministeriön poliisiosasto 2007*)

Muut lähteet

Kennelliitto: Koirarekisteriohje 2017–2020, hyväksytty 6.10.2016. Saatavissa: <https://www.kennelliitto.fi/kennelliiton-koirarekisteriohje> (käyty 3.6.2020) (*Kennelliitto 2016*)

Luonnonvarakeskus: Metsästys. Saatavissa: <https://www.luke.fi/tietoa-luonnonvaroista/riista/metsastys/> (käyty 7.4.2020) (*Luke 2020*)

Maa- ja metsätalousministeriö: Laittomasti tapettujen riistaeläinten arvot päivitetään. 7.4.2010. Saatavissa: https://mmm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/laittomasti-tapettujen-riista-elainten-arvot-paivitetaan#96262b3e (käyty 7.5.2020) (*Maa- ja metsätalousministeriö 2010*)

Suomen riistakeskus: Metsästysluvat. Saatavissa: <https://riista.fi/metsastys/palvelut-metsastajalle/metsastysluvat/> (käyty 9.4.2020) (*Suomen riistakeskus 2020 a*)

Suomen riistakeskus: Metsästäjätkinto. Saatavissa: <https://riista.fi/metsastys/palvelut-metsastajalle/metsastajatutkinto/> (käyty 3.6.2020) (*Suomen riistakeskus 2020 b*)

Suomen riistakeskus: Suomi riistamaana, 2019. Saatavissa: https://riista.fi/wp-content/uploads/2019/08/Suomi_-Riistamaana_VER3_FIN.indd_pakattu_2.pdf (käyty 3.6.2020) (*Suomen riistakeskus 2019*)

Suomen riistakeskus: Vasasuojassa kyse etiikasta 2.9.2016. Saatavissa: <https://riista.fi/blogi/vasasuojassa-kyse-etiikasta/> (käyty 11.5.2020) (*Suomen riistakeskus 2020*)

Oikeustapaukset

Korkein oikeus

KKO 1988:108

KKO 1992:189

KKO 1993:5

KKO 1994:73

KKO 1996:65

KKO 1997:170

KKO 1999:20

KKO 2000:8

KKO 2002:41

KKO 2004:73

KKO 2005:71

KKO 2005:75

KKO 2005:76

KKO 2007:1

KKO 2009:79

KKO 2010:36

KKO 2011:61

KKO 2016:95

KKO 2017:56

KKO 2019:40

Hovioikeudet

Helsingin HO

28.8.2014 R 13/2560, t. 14/134550.

Itä-Suomen HO

17.1.2002 R 01/457, t. 46.

11.3.2003 R 02/397, t. 333.

21.12.2004 R 03/1483, t. 1677.

10.3.2005 R 04/388, t. 275.

12.1.2006 R 04/74, t. 38.

23.1.2007 R 06/102, t. 53.

20.2.2007 R 05/1132, t. 177.

31.12.2007 R 06/707, t. 1539.

17.6.2008 R 08/499, t. 626.
27.1.2012 R 11/299, t. 71.
23.2.2012 R 11/704, t. 153.
14.6.2012 R 11/651, t. 492.
6.3.2014 R 13/217, t. 136.
11.9.2014 R 14/692, p. 14/136566.
5.3.2015 R 14/457, t. 15/110212.
28.1.2016 R 15/932, t. 16/103535.
1.6.2016 R 16/431, p. 16/123504.
8.7.2016 R 16/298, t. 16/129328.
14.7.2016 R 16/634, t. 16/129444.
15.11.2016 R 16/811, t. 16/147227.
23.5.2017 R 16/993, t. 17/120594.
28.11.2019 R 19/407, t. 19/152057.

Kouvola HO

10.10.2003 R 03/193, t. 1126.

Rovaniemen HO

30.8.2002 R 02/125, t. 540.
2.2.2004 R 03/822, t. 110.
3.6.2004 R 04/345, p. 482.
18.6.2004 R 04/63, t. 573.
7.9.2004 R 04/310, t. 751.
18.2.2005 R 05/81, p. 147.
12.5.2005 R 04/782, t. 366
29.9.2005 R 05/321, t. 770.
14.6.2007 R 06/564, t. 543.
1.7.2008 R 08/204, t. 629.
5.12.2008 R 08/207, t. 1056.

25.2.2010 R 09/337, t. 158.
30.3.2010 R 09/56, t. 245.
29.9.2010 R 09/682, t. 872.
3.2.2011 R 10/279, t. 84.
15.4.2011 R 10/492, t. 357.
24.8.2011 R 11/271, t. 729.
26.10.2011 R 10/639, t. 944.
27.11.2012 R 12/478, p. 1022.
22.2.2013 R 13/111, p. 157.
4.3.2013 R 12/310, t. 177.
7.3.2013 R 13/51, t. 198.
11.12.2013 R 12/596, t. 975.
15.7.2014 R 14/395, t. 14/129663.
21.8.2014 R 14/386, p. 14/133201.
26.9.2014 R 13/1029, t. 14/139922.
20.10.2014 R 13/640, t. 14/144502.
25.11.2014 R 14/872, p. 14/151006.
17.2.2015 R 14/1122, p. 15/107294.
23.2.2015 R 14/742, t. 15/108355.
14.10.2015 R 14/925, t. 15/143041.
26.10.2015 R 14/1092, t. 15/145207.
4.3.2016 R 15/642, t. 16/109909.
16.6.2016 R 16/511, p. 16/126308.
5.1.2017 R 16/678, t. 17/100398.
9.5.2017 R 17/173, p. 17/118369.
13.9.2017 R 17/538, p. 17/135433.
30.10.2017 R 17/222, t. 17/143467.
16.1.2019 R 18/889, p. 19/101794.

26.11.2019 R 19/637, t. 19/151608.

27.12.2019 R 19/820, p. 19/156964.

Turun HO

25.2.2015 R 14/952, t. 15/108657.

28.2.2019 R 18/125, t. 19/109010.

Vaasan HO

14.8.2003 R 03/674, t. 1041.

21.2.2005 R 04/1298, t. 267.

16.5.2016 R 16/408, p. 16/120520.

6.10.2017 R 16/633, t. 17/139551.

Käräjäoikeudet

Itä-Uudenmaan KO

10.7.2015 R 15/244, t. 15/129707.

Kainuun KO

21.6.2011 R 11/258, t. 11/734.

Lapin KO

17.2.2005 R 04/488, t. 05/53.

28.10.2011 R 10/1420, t. 11/1634.

Oulun KO

12.2.2014 R 13/2271, t. 14/106574.

Pohjois-Karjalan KO

02.03.2016 R 16/18, t. 16/109617.

Lyhenteet

AAL	ampuma-aselaki 1/1998
art.	artikla
EIS	Euroopan ihmisoikeussopimus SopS 18–19/90
EU	Euroopan unioni
EUVL	Euroopan unionin virallinen lehti
HE	hallituksen esitys
HHO	Helsingin hovioikeus
HO	hovioikeus
IHO	Itä-Suomen hovioikeus
KKO	korkein oikeus
KO	käräjäoikeus
konfiskaatiopuitepäätös	neuvoston puitepäätös 2005/212/YOS rikoksen tuottaman hyödyn ja rikoksella saadun omaisuuden sekä rikoksentekovälineiden menetetyksi tuomitsemisesta (EUVL 68, 15.3.2005)
KP-sopimus	kansalaisyhteisöjä ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus ja siihen liittyvä valinnainen pöytäkirja yksilövalituksista SopS 7–8/1976
lintudirektiivi	Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/147/EY, annettu 30 päivänä marraskuuta 2009, luonnonvaraisten lintujen suojelusta (2009/147/EC)
Luke	Luonnonvarakeskus
luontodirektiivi	neuvoston direktiivi 92/43/ETY, annettu 21 päivänä toukokuuta 1992, luontotyyppeiden sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta (1992/43/ETY)
MetsAs	metsästysasetus 666/1993
MetsL	metsästyslaki 615/1993
MMM	maa- ja metsätalousministeriö
PeVL	perustuslakivaliokunnan lausunto
PL	Suomen perustuslaki 731/1999
prop.	proposition
RHO	Rovaniemen hovioikeus
RiistaAs	maa- ja metsätalousministeriön asetus elävän riistaeläimen ohjeellisista arvoista 241/2010

RJPL	laki riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta 616/1993
RKTL	Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
RL	rikoslaki 39/1889
Sops	Suomen säädöskokoelman sopimussarja
THO	Turun hovioikeus
uud.	uudistettu
VHO	Vaasan hovioikeus
vp	valtiopäivät

1 Johdanto

1.1 Tutkielman aihe ja tausta

Suomi on eränkävynnin luvattu maa¹ ja metsästyksen suurvalta². Näin jylhillä termeillä kuvataan Suomea metsästämiseen liittyvässä kirjallisuudessa. Aikaisemmin metsästys oli kalastuksen ohella tärkeä elinkeino, joka sittemmin on muuttunut tärkeäksi vapaa-ajanviettotavaksi.³ Metsästäjiä löytyy kaikista kansanryhmistä sosiaalisesta taustasta ja asuinpaikasta riippumatta.⁴ Vuosittain riistanhoitomaksun maksaa Suomessa noin 300 000 metsästäjää.⁵

Metsästys on tarkoin säännelty harrastus, jota koskevia määräyksiä löytyy muun muassa rikoslaista (RL, 39/1889), metsästyslaista (MetsL, 615/1993) ja metsästysasetuksesta (MetsAs, 666/1993). Metsästysrikoksen ja törkeän metsästysrikoksen rangaistussäännös löytyy rikoslaista luonnonvararikoksia⁶ koskevan luvun alta (RL 48a:1 ja RL 48a:2). Metsästysrikokset muodostavat esitutkintaan tulleista luonnonvararikoksista ehdottomasti määrällisesti suurimman kokonaisuuden. Kaikkiaan luonnonvararikoksia tuli vuonna 2018 esitutkintaviranomaisten tietoon 183 kappaletta. Näistä perusmuotoisia metsästysrikoksia oli 162 kpl ja törkeitä metsästysrikoksia 12 kpl. Kolmanneksi suurin kokonaisuus olivat kalastusrikokset, joita kirjattiin 8 kpl.⁷ Syyttäjille metsästysrikoksia ja törkeitä metsästysrikoksia saapui vuonna 2018 yhteensä 41 kpl.⁸

Tutkielman aiheeksi metsästysrikokset nousivat suorittaessani yliopistoharjoittelua Rovaniemen hovioikeudessa syksyllä 2019. Tuomareiden kanssa käydyistä keskusteluista selvisi, että metsästysrikoksista on tuotettu vähän tutkimusta, vaikka etenkin Lapissa metsästysrikoksiin törmätään tuon tuostakin. Tarvetta tutkimukselle siis löytyi.

Sakko- ja vankeusrangaistuksen ohella metsästysrikoksen tekijälle voidaan määrätä metsästyskieltoa (MetsL 78 §) ja tuomita hänelle menettämisseuraamus (MetsL 80 §). Menettämisseu-

¹ Lindén 1995 s. 40.

² Mikkola 2019 s. 5.

³ Lampio – Dahlström 1979 s. 32.

⁴ Mikkola 2019 s. 5.

⁵ Luke 2020. – Määrä on pysynyt lähes samana viimeiset 25 vuotta.

⁶ RL 48 a luvussa säädetään luonnonvararikoksista, joita ovat metsästysrikos, törkeä metsästysrikos, kalastusrikos, metsärikos, laitton Etelämanteräalueen mineraaliesiintymään kajoaminen, puutavararikos, laittoman saaliin kätkeminen ja törkeä laittoman saaliin kätkeminen.

⁷ Suomen kansallinen ympäristörikosseurantatyöryhmä 2019 s. 35 ja 47.

⁸ Suomen kansallinen ympäristörikosseurantatyöryhmä 2019 s. 35 ja 47. Ks. myös Lindholm 2017 s. 37–38 – Lindholm tutkii opinnäytetyössään, miksi arviolta vain 10 % metsästysrikoksista tulee valvojan viranomaisen tietoon. Syytä tähän olivat mm. henkilökohtaiset asenteet, alueelliset erot ja se, ettei rikollista toimintaa tunnisteta.

raamus eli *konfiskaatio* tarkoittaa lakiin perustuvaa rikoksen seuraamuksena tapahtuvaa omaisuuden vastikkeetonta menettämistä valtiolle.⁹ Menettämisseuraamuksia koskeva lainsäädäntö uudistettiin osana rikoslain kokonaisuudistusta vuonna 2002. Uudistuksen myötä rikoslakiin otettiin uusi 10 luku, joka sisältää soveltamisalaltaan yleiset menettämisseuraamuksia koskevat säännökset. Metsästyslain 80 §:ään jätettiin menettämisseuraamuksia koskeva erityissäännös, joka on ensisijainen rikoslain 10 lukuun nähden.¹⁰

Menettämisseuraamus on metsästysrikoksen oheisseuraamuksena yleinen ja joissain tapauksissa varsin merkittävä seuraamus. Tästä syystä aihe rajautui koskemaan nimenomaan metsästysrikoksiin liittyviä menettämisseuraamuksia. Vaikka menettämisseuraamusta ei tulisi käyttää rangaistuksen luonteisena seuraamuksena, voi konfiskaatio todellisuudessa muodostua tuomittulle ankarammaksi kuin rikoksesta tuomittava varsinainen rangaistus.¹¹ Valtiolle menetettäväksi tuomittava eläimen arvo voi olla huomattavan suuri, esimerkiksi aikuisen karhun arvo on 8 200–15 500 euroa ja aikuisen ahman arvo 8 200–16 500 euroa (Maa- ja metsätalousministeriön asetus elävän riistaeläimen ohjeellisista arvoista, RiistaAs, 241/2010). Myös konfiskoitavat metsästyksessä käytettävät aseet ja muut rikoksentekovälineet voivat olla arvoltaan suhteellisen suuria verrattuna tuomittuun sakkorangaistukseen.

Metsästysrikokset eivät näytä olleen tutkimuksen kohteena yleisesti kiinnostava aihealue, koska aiheeseen liittyvää tutkimusta ja kirjallisuutta ei ole paljoakaan saatavilla. Tärkein aiheeseen liittyvä teos on vuonna 1991 julkaistu *Matti Hepolan Metsästysrikokset*.¹² Myös *Marja-Leena Honkanen* on kirjoittanut laudaturkirjoituksen *Metsästysrikoksista* vuonna 1979.¹³ Metsästysrikoksia koskeva lainsäädäntö on kuitenkin ehtinyt edellä mainittujen kirjojen jälkeen muuttua siinä määrin, että teokset sisältävät jo runsaasti vanhentunutta tietoa. *Mika Pennanen* on julkaissut vuonna 2006 artikkelin *Petoeläinten suojelu ja metsästysrikokset*.¹⁴ Lisäksi internetistä löytyi muutamia metsästysrikoksiin liittyviä opinnäytetöitä.¹⁵ Rikosoikeuden yleisteoksissa, kuten *Rikosoikeus*¹⁶ ja *Keskeiset rikokset*,¹⁷ metsästysrikokset ovat saaneet omat lukunsa.

⁹ *Viljanen* 2007 s. 13; *Hepola* 1991 s. 108; *Rautio* 2006 s. 8 ja 2017 s. 269; *Utriainen* 1981 s. 177 ja 1992 s. 194; *Lappi-Seppälä* 2000 s. 417 ja *Lappi-Seppälä ym.* 2009 s. 148.

¹⁰ *HE 80/2000 vp* s. 1, 4 ja 42.

¹¹ *Utriainen* 1992 s. 194 ja *Bratholm* 1980 s. 557.

¹² *Hepola* 1991.

¹³ *Honkanen* 1979.

¹⁴ *Pennanen* 2006.

¹⁵ Esimerkiksi *Feodoroff* 2009, *Ratamäki* 2016, *Lindholm* 2017 ja *Niemelä* 2017.

¹⁶ *Lappi-Seppälä ym.* 2009.

¹⁷ *Frände ym.* 2018.

Muita oikeustieteellisiä metsästyksen liittyviä kirjoja ovat mm. Pennanen *Metsästyksen EU-Suomessa*¹⁸ ja Jarmo Kiurun *Hirvenmetsästysoikeus*¹⁹. Kiuru on julkaissut myös metsästysoikeutta käsitteleviä artikkeleita.²⁰ Muita metsästyksen koskevia artikkeleita voi Edilexistä löytää muutamia, esimerkiksi Mikko Tulokkaan *Metsistä ja Vainioilta*²¹ sekä Outi Ratamäen ja Matti Tolvanen *Metsästyksen ja pyynti: Rikosoikeudellinen tulkinta ja rikoskonkurrenssi*²². Metsästyksen ja riistanhoitoa on käsitelty myös oikeuden perusteoksessa *Ympäristöoikeus*.²³

Menettämisseuraamuksiin liittyvää oikeuskirjallisuutta on saatavilla runsaammin, mutta metsästyksrikosten menettämisseuraamuksista on teoksissa usein vain maininta, jos sitäkään. Työn kannalta tärkein menettämisseuraamuksia käsittelevä teos oli Pekka Viljasen *Konfiskaatio rikosoikeudellisena seuraamuksena*²⁴, jossa konfiskaatiota käsitellään myös metsästyksrikoksen seuraamuksena.

Koska myöskään metsästyksrikoksia koskevia korkeimman oikeuden ennakkotapauksia ei ole saatavilla runsaasti, lähestytään aihetta hovioikeuden tapauksien kautta. Pyysin tutkimustani varten kaikilta Suomen hovioikeuksilta oikeustapaukset, jotka koskivat metsästyksrikosta, törkeää metsästyksrikosta, luvaton pyyntiä, laittoman saaliin kätkemistä, törkeää laittoman saaliin kätkemistä tai metsästyslainsäännösten rikkomista aikaväliltä 1.1.2002 – 29.1.2020.²⁵ Hovioikeudet toimittivat yhteensä 150 ratkaisua, joista 112 sisälsi ainakin yhtenä syytekohtana metsästyksrikoksen tai törkeän metsästyksrikoksen. Nämä kaksi rikosnimikettä olivat siis menettämisseuraamusten kannalta ehdottomasti tärkeimmät. Tästä syystä tutkimus rajattiin koskemaan ratkaisuja, joissa ainakin yhtenä syytekohtana oli käräjäoikeudessa ollut toinen näistä rikosnimikkeistä.²⁶

Suurin osa saaduista metsästyksrikoksista ja törkeitä metsästyksrikoksista koskevista tapauksista tuli Rovaniemen hovioikeuspiirin alueelta (n. 61 %). Toiseksi eniten kyseisiä ratkaisuja tuli Itä-

¹⁸ Pennanen 2008.

¹⁹ Kiuru 2019.

²⁰ Kiuru 2002 a ja Kiuru 2002 b.

²¹ Tulokas 2005.

²² Ratamäki – Tolvanen 2018.

²³ Vihervuori 2013.

²⁴ Viljanen 2007.

²⁵ Tämä aikaväli valikoitui, koska menettämisseuraamuksia koskevat lakiuudistukset tulivat voimaan 1.1.2002. Ratkaisuja pyydettiin 29.1.2020.

²⁶ Näiden lisäksi mukana on muutama muu ratkaisu, jotka tulivat vastaan oikeustapauksissa tai oikeuskirjallisuudessa ja jotka osoittautuivat työn kannalta relevanteiksi.

Suomen hovioikeudesta (n. 30 %). Turun hovioikeuden tapaukset muodostivat oikeustapausaineistosta n. 4 %, Helsingin hovioikeuden tapaukset n. 3 % ja Vaasan hovioikeuden tapaukset n. 2 %.²⁷

Tutkielmassa painotetaan oikeustapausaineistosta esiin nousseita seikkoja ja rajataan niiden asioiden käsittelyä, jotka eivät aineiston valossa osoittautuneet merkityksellisiksi. MetsL 80.3 §:ssa säädetään menettämisseuraamuksesta, kun rauhoittamaton eläin²⁸ on tapettu vastoin metsästyslain tai sen nojalla annetun asetuksen säännöksiä. Koska oikeustapausaineistossa ei tullut vastaan yhtään tapausta rauhoittamattomiin eläimiin liittyen, rajattiin nämä tämän työn ulkopuolelle.

1.2 Tutkimuksesta ja menetelmistä

Tiede ei ole vain tiedon hallussapitoa, vaan tiedon etsintää ja tutkimuksen avulla tapahtuvaa tiedon järjestelmällistä tavoittelua.²⁹ Tutkimusta tehtäessä tiedon hankinnassa ja hankitun tiedon perustelussa käytetään apuvälineinä tutkimusmenetelmiä eli metodeja.³⁰ *Aarnio* mukaan oikeustieteen metodit eivät voi olla tarkkoja ”laskusääntöjä”, vaan ennemminkin ”näkökulmia” oikeuteen. Säädösten tulkinta ja niiden soveltaminen käytäntöön ei ole mekaaninen prosessi, vaan harkintaa ja punnintaa, ”*weighting and balancing*”. Oikeudellisen ajattelun metodi ei ole sitä, mitä esimerkiksi luonnontieteen tutkimuksen menetelmät ovat.³¹

Tämän tutkimuksen metodina käytetään lainoppia. Lainopin eli oikeusdogmatiikan tutkimuskohteena on voimassa oleva oikeus.³² Perinteisesti lainopin tehtäväksi on asetettu voimassa olevan oikeuden ja sen oikeusnormien sisällön tulkinta ja systematisointi.³³ Tulkintaa voidaan kuvata lainopin praktiseksi ja systematisointia teoreettiseksi ulottuvuudeksi.³⁴

Rikoslainopin avulla pyritään järjestämään rikosoikeudellinen materiaali rationaaliseksi kokonaisuudeksi. *Tolvanen* määrittelee rikoslainopin tehtävät jakamalla ne kolmeen osaan: 1) tutkija hahmottelee oikeuslähteiden perusteella lain soveltamisen tyyppitapauksia ja tuo esiin tulkin-

²⁷ Törkeitä ja perusmuotoisia metsästysrikoksia oli yhteensä: RHO 70, IHO 34, THO 5, HHO 4 ja VHO 2.

²⁸ Rauhoittamattomat eläimet on määritelty MetsL 5.2 §:ssa. Näitä ovat mm. metsämyyrä, varis ja räkättirastas.

²⁹ *Niiniluoto* 2002 s. 34.

³⁰ *Häyhä* 1997 s. 23.

³¹ *Aarnio* 2006 s. 237.

³² *Hirvonen* 2011 s. 21.

³³ *Aarnio* 1975 s. 212 ja 1978 s. 53; 1997 s. 36–37 ja 2011 s. 1; *Hirvonen* 2011 s. 22; *Husa* 1998 s. 43; *Tuori* 1990 s. 80; *Tolvanen* 2016 s. 275 ja *Tolonen* 2003 s. 133.

³⁴ *Aarnio* 1989 s. 303 ja 1997 s. 37.

tasuosituksia niiden ratkaisemiseksi, 2) tutkija analysoi eri oikeusasteiden tuomioita selvittääkseen, miten lakia on sovellettu ja miten lain tulkintaratkaisut on perusteltu ja 3) tutkija esittää perusteltua lainsäädännön ja oikeuskäytännön kritiikkiä.³⁵

Koska oikeustiede tulkitsee, ei selitä,³⁶ ei tässä tutkimuksessa pyritä saamaan absoluuttisen oikeita vastauksia. Sen sijaan tavoitteena on tuoda esiin perustellut tulkintaratkaisut. Koska tie tulkintaratkaisuun voi käydä erilaisten oivallusten kautta, on tärkeää perustella ne argumentit, jotka ovat olleet oivallusten perusteena. Ilman perusteluja lukijan on mahdotonta varmistua tulkinnan kautta saaduista ratkaisuista.³⁷ Jos oikeudellinen argumentaatio epäonnistuu, ovat tulkintaratkaisut vain tuulesta temmattuja ajatuksia ja mielipiteitä.³⁸

Argumentaation kulmakivi on oikeuslähdeoppi, jonka avulla voidaan tehdä rajanveto juridisen ja ei-juridisen välille.³⁹ Työssä noudatetaan ns. aarniolaista oikeuslähdeoppia⁴⁰, jossa oikeuslähteet on jaettu vahvasti velvoittaviin, heikosti velvoittaviin ja sallittaviin oikeuslähteisiin. Vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä ovat kansallisen oikeuden ulkopuoliset normistot (esim. EU-oikeuden sitovat osat), kansallisen oikeuden normistot (esim. lait) ja maan tapa. Heikosti velvoittavia lähteitä ovat lainsäätäjän tarkoitus ja ennakkoratkaisut. Sallituiksi oikeuslähteiksi katsotaan ainakin käytännölliset argumentit, moraaliset ja eettiset perusteet, yleiset oikeusperiaatteet, oikeustieteen vallitsevat mielipiteet ja vertailevat argumentit.⁴¹

Ominaista ympäristö- ja luonnonvarasääntelylle on eurooppaoikeuden ja kansainvälisen sekä kansallisen oikeuden kytkeytyminen tiiviisti toisiinsa.⁴² Metsästyksen kannalta merkittävimmät EU:n direktiivit ovat luontodirektiivi (1992/43/ETY) ja lintudirektiivi (2009/147/EC). Riista-eläinten kohdalla luontodirektiivin velvoitteita on Suomessa toteutettu metsästyslailla ja -asetuksella. Lintudirektiivi on vaikuttanut metsästyksen sääntelyyn mm. säädettävien rauhoitusten kautta.⁴³ Muista kansainvälisistä metsästyksen vaikuttavista sopimuksista voidaan mainita mm. yleissopimus Euroopan luonnonvaraisen kasviston ja eläimistön sekä niiden elinympäristöjen suojelusta (Bernin yleissopimus, SopS 29/1986), biologista monimuotoisuutta koskeva

³⁵ Tolvanen 2016 s. 276–277.

³⁶ Aarnio 2006 s. 238.

³⁷ Kolehmainen 2015 s. 7.

³⁸ Aarnio 1997 s. 49.

³⁹ Aarnio 2006 s. 283. Ks. myös Karhu 2003 s. 791.

⁴⁰ Ks. lisää esim. Tolonen 2003 s. 22–27.

⁴¹ Aarnio 2011 s. 68–69. Ks. myös Karhu 2003 s. 792. – jonka mukaan velvoittavuuden aste kertoo lainsoveltajalle, miten suhtautua eri oikeuslähteisiin. Vahvasti velvoittavien lähteiden sivuuttaminen on virkavirhe, joten näiden soveltaminen on lainkäyttäjälle pakollista. Heikosti velvoittavat oikeuslähteet ovat tärkeitä ratkaisun perustelujen oikeudellista vakuuttavuutta ajatellen. Sallitut oikeuslähteet vain vahvistavat ratkaisun perusteluja.

⁴² Karhu – Määttä 2010 s. 69.

⁴³ Vihervuori 2013 s. 819.

yleissopimus (biodiversiteettisopimus, SopS 78/1994)⁴⁴ ja villieläimistön ja -kasviston uhanalaisten lajien kansainvälistä kauppaa koskeva yleissopimus (CITES-yleissopimus, SopS 44-45/1976).

Kansainvälisissä sopimuksissa on määräyksiä myös menettämisseuraamuksia koskien. Näistä voidaan esimerkkinä mainita rikoksen tuottaman hyödyn rahanpesua, etsintää, takavarikkoa ja menetetyksi tuomitsemista koskeva Euroopan neuvoston yleissopimus (SopS 53/1994), johon Suomi liittyi vuonna 1994. Vuonna 2005 annettiin menettämisseuraamusta koskeva neuvoston puitepäättös (konfiskaatiopuitepäättös)⁴⁵, joka ei Suomessa edellyttänyt rikoslain muuttamista. Koska EU:n rikosoikeus vaikuttaa kansalliseen lainsäädäntöömme implementoivan lainsäädännön lisäksi EU-oikeuden tulkintavaikutuksen avulla, on konfiskaatiopuitepäättöksellä ollut Suomessa vaikutusta KKO:n ratkaisukäytännön kautta.⁴⁶

Ihmisoikeudet turvataan ihmisoikeussopimuksissa⁴⁷, joiden kautta ne velvoittavat valtioiden välisissä suhteissa. Ihmis- ja perusoikeudet ovat läheisiä ja sisällöllisesti pitkälti toisiaan vastaavia oikeuksia. Ihmisoikeudet määrittävät perusoikeuksien kansainvälisen vaatimustason. Perusoikeudet ovat luonteeltaan kaikille yhdenvertaisesti kuuluvia perustavanlaatuisia ja erityisen tärkeitä oikeuksia. Perusoikeudet vaikuttavat sekä lakien säätämiseen että muutoinkin mm. subjektiivisen oikeuden perustavan vaikutuksen, tulkintavaikutuksen ja syrjäyttävän vaikutuksen kautta.⁴⁸ Yhtenä viime vuosikymmenten olennaisimpana oikeuskulttuurin muutoksena on Suomessa nähty perus- ja ihmisoikeuksien vahvistunut asema.⁴⁹ Tutkielman aiheen kannalta tärkeimpiä perusoikeuksia ovat ympäristöperusoikeus (Suomen perustuslaki 731/1999, PL 20 §), omaisuudensuoja (PL 15 §) ja oikeus elämään, henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen (PL 7 §).

Tutkielman kannalta keskeisimmät kansalliset lait ovat rikoslaki ja metsästyslaki sekä tietysti Suomen perustuslaki. Metsästystä koskevaa sääntelyä löytyy myös metsästysasetuksesta. Näiden lisäksi tutkielmassa hyödynnetään lakien esitöitä sekä muita virallislähteitä ja aiheeseen liittyvää oikeuskirjallisuutta.

⁴⁴ Ks. *Kuusiniemi* 2013 b s. 241 – Sopimuksessa määritellään luonnonvarojen käyttöä ja biologisen monimuotoisuuden suojelua koskevat periaatteet.

⁴⁵ Neuvoston puitepäättös 2005/212/YOS rikoksen tuottaman hyödyn ja rikoksella saadun omaisuuden sekä rikoksentekovälineiden menetetyksi tuomitsemisesta, EUVL 68, 15.3.2005.

⁴⁶ *Lavonen* 2011 s. 1215.

⁴⁷ esim. Euroopan ihmisoikeussopimus SopS 18–19/1990 ja KP-sopimus SopS 7–8/1976.

⁴⁸ *Kuusiniemi* 2013 a s. 207 ja 209.

⁴⁹ *Karhu* 2003 s. 789.

Työn sisällön kannalta tärkeimmän aineiston muodostavat kuitenkin oikeustapaukset. Vaikka hovioikeusratkaisut eivät ole ns. ennakkoratkaisuja, korostaa Aarnio niiden välillä unohdettua-kin merkitystä. Hovioikeusratkaisuista saadaan lainopin harjoittajalle tietoa siitä, millaisia ongelmia käytännössä esiintyy. Koska kaikista tuomioista ei valiteta ja KKO:n valituslupakäytäntö on tiukkaa, jää valtaosa ratkaisuista hovioikeusratkaisujen varaan. Tällöin hovioikeuksien ratkaisut tarjoavat lainopille hyödyllistä oikeusjärjestystä koskevaa informaatiota. Hovioikeusratkaisuista saa ennen kaikkea tietoa käytetyistä argumenteista. Kun hovioikeusratkaisu on hyvin perusteltu, antaa se käyttökelpoisia argumentteja myös lainopille. Näin hovioikeusratkaisu muodostaa muiden perustelujen kanssa osan siitä kokonaisuudesta, jolle tulkintasuositus perustuu.⁵⁰

Tutkielmassa vastataan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Mitkä ovat oikeuskäytännössä painottuneet ongelmat metsästysrikosten menettämisseuraamuksiin liittyen ja miten nämä ongelmat on ratkaistu?
2. Kuka voi vaatia riistaeläintä tai sen arvoa itselleen ja kenelle, millä perustein ja minkä määrällisenä se on tuomittu?
3. Mitä rikoksentekovälineitä metsästysrikosten seurauksena voidaan konfiskoida, on konfiskoitu tai vaadittu konfiskoitavaksi ja millä perustein? Onko näissä huomattavissa selviä eroavaisuuksia?
4. Mitä perusteita metsästysrikosten menettämisseuraamusten kohtuullistamisharkinnassa voidaan ottaa huomioon ja on huomioitu?

⁵⁰ Aarnio 2011 s. 79.

2 Metsästys ja metsästysrikokset

2.1 Mitä on metsästys?

Ennen kuin voidaan käsitellä metsästysrikoksia ja niihin liittyviä konfiskaatioita, tulee selvittää mitä metsästys lain mukaan on. Metsästyksen määritelmä löytyy MetsL 2 §:stä. *Metsästyksellä* tarkoitetaan luonnonvaraisena olevan riistaeläimen pyydystämistä ja tappamista sekä saaliin ottamista metsästäjän haltuun. Metsästystä on myös pyyntitarkoituksessa tapahtuva riistaeläimen houkuttelemineen, etsiminen, kiertäminen, väijyminen, hätyyttäminen tai jäljittäminen, koiran tai muun pyyntiin harjoitetun eläimen käyttäminen riistaeläimen etsimiseen, ajamiseen tai jäljittämiseen sekä pyyntivälineen pitäminen pyyntipaikalla viritettynä pyyntikuntoon.⁵¹

Metsästyksenä ei pidetä kaikkien luonnonvaraisten eläinten, vaan ainoastaan riistaeläinten pyydystämistä. Näin ollen metsästystä koskevia säännöksiä ei sovelleta riistaeläimiin kuulumattomien vahinkoeläinten, kuten varisten tai rottien pyydystämiseen.⁵² Riistaeläimet määritellään MetsL 5 §:ssä. Suomessa tärkeimpiä riistaeläimiä ovat metsäkanalinnut, metsäjänis, hirvi ja valkohäntäpeura sekä heinäSORsa ja sepelkyyhky.⁵³ On kuitenkin muistettava, ettei metsästyksen tunnusmerkkien täytyminen edellytä saaliin saamista.⁵⁴

Rikosoikeudellisesti ajateltuna metsästäminen alkaa, kun metsästyksen määritelmässä lueteltuihin toimenpiteisiin ryhdytään.⁵⁵ Pelkkää metsästysmaille saapumista ei voida katsoa metsästyksen aloittamiseksi, koska tässä ei vielä ole kysymys saaliin löytämisestä tai pyydystämisestä.⁵⁶ Metsästysmaille saapuminen ja esimerkiksi kielletyn pyyntivälineen hankkiminen ovat osa rikoksen yritystä. Metsästysrikoksen yritystä ei ole säädetty rangaistavaksi.⁵⁷

Riistaeläimen tappaminen, pyydystäminen ja haltuun ottaminen katsotaan aina metsästämiseksi. Näissä tilanteissa lain sanamuoto on selkeä ja helposti sovellettava. Näihin tekoihin ei tarvitse sisältyä minkäänlaista metsästyskulttuuriin liittyvää pyytämisen tavoitetta.⁵⁸ Sen sijaan

⁵¹ Ks. HE 300/1992 vp s. 7 – minkä mukaan luettelo on tyhjentävä.

⁵² HE 300/1992 vp s. 3.

⁵³ Suomen riistakeskus 2019 s. 2. Muita riistaeläimiä ovat villikani, rusakko, orava, euroopanmajava, kanadanmajava, susi, tarhattu naali, kettu, karhu, mäyrä, kärppä, hilleri, sauikko, näätä, ahma, ilves, Itämeren norppa, kirjohylje, halli, villisika, kuusipeura, saksanhirvi, japaninpeura, metsäkauris, metsäpeura, mufloni, kanadanhanhi, merihanhi, metsähanhi, tavi, haapana, jouhisorsa, heinätavi, lapasorsa, punasotka, tukkasotka, haahka, alli, telkkä, tukkakoskelo, isokoskelo, peltopyy, fasaani, nokikana ja lehtokurppa (MetsL 5 §).

⁵⁴ HE 203/2001 vp s. 5 ja Pulliainen – Saarnio 1993 s. 11.

⁵⁵ HE 203/2001 vp s. 5.

⁵⁶ HE 300/1992 vp s. 8.

⁵⁷ HE 203/2001 vp s. 5.

⁵⁸ Tolvanen 2018 s. 1110.

riistaeläimen houkuttelevuus, etsiminen, kiertäminen, väijyminen, hätyyttäminen ja jäljittäminen luokitellaan metsästyksiksi vain, kun toimenpiteet tapahtuvat *pyyntitarkoituksessa*. Edellä mainittuja ei ole haluttu kriminalisoida kokonaan, koska näitä tekoja tehdään mm. luontoharrastusten yhteydessä.⁵⁹ Esimerkiksi luontokuvaaja voi jäljittää riistaeläintä sitä kuvataksseen ilman, että tekoa katsottaisiin metsästämiseksi.

Metsästyksen määritelmän ymmärtäminen on merkityksellistä rikosnimikkeen valinnan ja tätä kautta myös tuomittavan menettämisseuraamuksen kannalta. On tärkeää huomata, että metsästäminen ei pääty ammuttuun laukaukseen, vaan jatkuu aina riistan haltuun ottamiseen asti. Tämän jälkeen metsästäminen voidaan aloittaa uudelleen, mutta metsästäminen kohde on tuolloin vaihtunut.⁶⁰ Metsästysrikoksen päättymisestä oli kyse esimerkiksi seuraavassa tapauksessa.

*Rovaniemen HO 29.9.2005 R 05/321*⁶¹ – B oli tuomittu KO:ssa laittoman saaliin kätkemisestä hänen autettuaan laittomasti hirven metsästännyttä A:ta lihojen autoon viemisessä, paloittelussa ja kuljettamisessa. KO katsoi, että B:n toiminta oli ollut rikoksen jälkeen tapahtunutta aktiivista toimintaa, ei metsästysrikoksen edistämistä. Syyttäjä valitti asiassa HO:een. HO:n mukaan B oli toiminnallaan osallistunut laittomasti kaadetun saaliin haltuunottoon ja siten metsästykseseen. Tästä syystä hänet tuli tuomita metsästysrikoksesta, ei laittoman saaliin kätkemisestä. HO katsoi, että B:n osuus rikokseen oli ollut siinä määrin merkittävä, ettei häntä voitu tuomita vain avunannosta. Näin ollen B tuomittiin metsästysrikoksesta.⁶²

MetsL 80.1 §:n mukaan riistaeläin tai sen arvo voidaan tuomita valtiolle menetetyksi, jos kennelläkään muulla ei ole oikeutta kyseisen eläimen metsästämiseen tai ottamiseen ja metsästäminen on tapahtunut ”*vastoin tämän lain tai sen nojalla annetun asetuksen säännöksiä*”. Lain esitöissä todetaan, että pykälän viittaus tämän lain tai sen nojalla annetun asetuksen säännösten vastaisesti metsästämiseen tarkoittaa metsästysrikosta, metsästysrikkomusta ja metsästyslain säännösten rikkomista koskevia säännöksiä.⁶³ Näin ollen esimerkiksi laittoman saaliin kätkemiseen⁶⁴ syyllistynyttä ei voida tuomita MetsL 80.1 §:n mukaiseen menettämisseuraamukseen.⁶⁵

⁵⁹ *Ratamäki – Tolvanen* 2018 s. 172–173.

⁶⁰ *Hepola* 1991 s. 47.

⁶¹ Tapausta käsitellään myös seuraavalla sivulla.

⁶² Metsästyksen päättymisestä oli kyse myös tapauksessa *Rovaniemen HO 7.9.2004 R 04/310* – B tuomittiin avunannosta metsästysrikokseen hänen autettuaan A:n laittomasti ampuman metson etsimisessä. HO totesi, että MetsL 2 §:n mukaan myös saaliin ottaminen metsästäjän haltuun on osa metsästämistä. Näin ollen metsästysrikos oli jatkunut saaliin haltuun ottamisella ja B oli, autettuaan A:ta metson etsimisessä, myötävaikuttanut saaliin haltuun ottamiseen. Tapausta käsitellään myös sivulla 41.

⁶³ *HE 203/2001 vp* s. 33.

⁶⁴ Laittoman saaliin kätkemisestä tuomitaan se, joka kätkee, hankkii, kuljettaa, välittää tai kauppa metsästysrikoksella tai kalastusrikoksella saatua saalista, vaikka tietää, että se on tällä tavalla saatu (RL 48 a:4.1).

⁶⁵ Samalla perusteella myöskään MetsL 80.3 §:n mukaista menettämisseuraamusta ei voida tuomita laittoman saaliin kätkemisestä tuomitulle.

MetsL 80.2 §:n mukaisesti *metsästäjä* voidaan tuomita menettämään valtiolle maksamatta oleva pyyntilupamaksu, jos oikeudettomasti metsästetyn riistaeläimen metsästys olisi edellyttänyt pyyntiluvan maksamista. Momentissa puhutaan nimenomaan metsästäjästä. Esimerkiksi laittoman saaliin kätkemisessä on kyse kätkemisrikoksesta ja lain esitöissä kyseisen rikoksen tekijästä on käytetty mm. nimitystä kätkijä.⁶⁶ Näin ollen laittoman saaliin kätkijä ei ole katsottavissa MetsL 80.2 §:n mukaiseksi metsästäjäksi, eikä pyyntilupamaksun suorittamista voida vaatia luvattoman saaliin kätkemiseen syyllistyneeltä. Samaan tapaan katsoi myös syyttäjä seuraavassa tapauksessa, jota käsiteltiin myös edeltävällä sivulla.

Rovaniemen HO 29.9.2005 R 05/321⁶⁷ – Syyttäjä vaati KO:ssa A:ta ja B:tä tuomittavaksi metsästysrikoksesta. Syyttäjä esitti B:tä kohtaan vaihtoehtoiset syytteet laittoman saaliin kätkemisestä ja avunannosta metsästysrikokseen. KO katsoi B:n syyllistyneen laittoman saaliin kätkemiseen, mutta tuomitsi A:n ja B:n yhteisvastuullisesti korvaamaan valtiolle metsästysrikoksella kaadetun hirven arvon ja pyyntilupamaksun. Syyttäjä valitti asiassa HO:een ja vaati B:n tuomitsemista metsästysrikoksesta tai avunannosta metsästysrikokseen. Mikäli HO katsoisi B:n syyllistyneen laittoman saaliin kätkemiseen, tuli syyttäjän valituksen mukaan B vapauttaa pyyntilupamaksun suorittamisesta.⁶⁸

MetsL 80.4 §:n mukaisesti rikoksen tekemisessä käytetty ampuma- tai teräase sekä muu niihin rinnastettava hengenvaarallinen väline voidaan tuomita valtiolle menetettäväksi vain metsästysrikoksen tai MetsL 75 §:n 5 kohdan mukaisen tahallisen metsästyslain säännösten rikkomisen perusteella. Tästä syystä esimerkiksi laittoman saaliin kätkemisen perusteella edellä mainitun menettämisseuraamuksen tuomitseminen ei ole mahdollista. Näin ollen mitään MetsL 80 §:n mukaisista menettämisseuraamuksista ei voida tuomita laittoman saaliin kätkemisen seuraamuksena.⁶⁹ Tämä käy ilmi myös seuraavasta tapauksesta.

Kainuun KO 21.6.2011 R 11/258 – Vastaja B oli syytettynä mm. laittoman saaliin kätkemisestä, koska oli kuljettanut ja kätkenyt A:n metsästysrikoksella kaatamaa karhua. Syyttäjä vaati B:n velvoittamista yhteisvastuullisesti A:n kanssa menettämään valtiolle kaadetun karhun arvon. KO totesi, että MetsL 80 §:ssä on säännös vastoin lakia metsästetyn riistaeläimen arvon menettämisestä valtiolle. Tämän jälkeen KO kuitenkin katsoi, ettei laissa ole säännöstä, jonka nojalla laittoman saaliin kätkemiseen syyllistynyt voitaisiin tuomita metsästyslaissa säädettyyn menettämisseuraamukseen. KO hylkäsi B:hen kohdistuneen menettämiskaavatuomituksen.

2.2 Metsästys-oikeus

Metsästyksessä on kyse isännättömän esineen (*res nullius*) haltuun ottamisesta, sillä luonnossa liikkuvat riistaeläimet eivät ole kenenkään omaisuutta.⁷⁰ Isännätön esine voidaan saattaa omistusoikeuden piiriin valtauksella. Jotta pyydystetty luonnonvarainen eläin siirtyy metsästäjän

⁶⁶ HE 221/2010 vp s. 8 ja 24.

⁶⁷ Tapauksista käsitellään myös edellisellä sivulla.

⁶⁸ Syyttäjä katsoi kuitenkin mahdolliseksi vaatia eläimen arvoa laittoman saaliin kätkemisen perusteella, vaikka nähdäkseni tämä ei ole mahdollista aikaisemmin kerrotun perusteella.

⁶⁹ Menettämisseuraamus laittoman saaliin kätkemisestä tulee siis tuomita RL 10 luvun nojalla.

⁷⁰ HE 300/1992 vp s. 3 ja Pennanen 2006 s. 5.

omaisuudeksi, tulee valtauksen tapahtua laillisesti ja valtauksen kohteen tulee olla valtauskelpoinen.⁷¹

Metsästäminen ei ole jokamiehen oikeus, vaan edellyttää aina *metsästysoikeutta*.⁷² Pääsääntöisesti metsästysoikeus määrätyllä alueella kuuluu alueen omistajalle (MetsL 6 §).⁷³ Maanomistukseen perustuva metsästysoikeus ei sisällä vain oikeutta metsästä, vaan myös oikeuden määrätä metsästysoikeudesta.⁷⁴ Maanomistajat voivat esimerkiksi vuokrata maansa metsästysoikeuden. Suomessa on yleistä vuokrata tämä oikeus paikalliselle metsästysseuralle.⁷⁵

Metsästysoikeus sisältää oikeuden metsästä lähtökohtaisesti kaikkia riistaeläimiä. Tätä oikeutta on kuitenkin rajoitettu pyyntiluvanvaraisten eläinten kohdalla. Jotta metsästysoikeutta voidaan käyttää pyyntiluvanvaraisen eläimen metsästämiseen, tarvitaan tähän viranomaisen antama lupa.⁷⁶ Metsästäystä on muutoinkin rajoitettu rauhoittamalla useiden riistalajien metsästysmääräajaksi tai toistaiseksi. Rauhoitusaikana riistaeläintä ei saa metsästä tai vahingoittaa eikä soidinta, pesintää tai poikasia häiritä (MetsL 37 §).⁷⁷

Metsähallitus hallinnoi valtion omistamia, yli 12 miljoonan hehtaarin kokoisia maa- ja vesialueita. Metsähallituksen metsästysalueilla on lupa metsästä, kun on maksanut riistanhoitomaksun. Metsästäjän on kuitenkin ostettava Metsähallitukselta metsästyslupa, ellei henkilön kotikunta ole jokin MetsL 8 §:ssä mainituista.⁷⁸ Mainittu pykälä antaa henkilölle, jolla on kotikunta Lapin tai Kainuun maakuntaan kuuluvassa kunnassa tai Kuusamon, Pudasjärven tai Taivalkosken kunnassa, sellaisina kuin ne olivat 31.12.2014, oikeuden metsästä kotikunnassaan valtion omistamilla alueilla (MetsL 8 §). Tätä oikeutta kutsutaan myös vapaaksi metsästysoikeudeksi.⁷⁹

⁷¹ *Hepola* 1991 s. 17–19 ja *Kytömaa* 1964 s. 13–14 – Kotieläimet ja porot eivät ole isännättömiä eläimiä, eikä näihin kohdistuvan omistusoikeuden katsota lakkaavan edes eläimen karatessa omistajaltaan. Sen sijaan tarhasta karannut kettu luetaan kotieläimeksi vain välittömästi karkaamisen jälkeen.

⁷² *Havu* 1995 s. 107. Ks. myös *Kytömaa* 1964 s. 13; *Hepola* 1991 s. 17 ja *Honkanen* 1979 s. 6–7 – Voidaan katsoa olevan sekä objektiivista että subjektiivista metsästysoikeutta. Objektiivinen metsästysoikeus käsittää ne säännökset, joilla metsästäystä ohjataan. Subjektiivisessa mielessä metsästysoikeus tarkoittaa valtaa metsästä.

⁷³ *HE 399/1992 vp* s. 3. Ks. myös *Hepola* 1991 s. 20 ja *Kytömaa* 1971 s. 17 – Metsästyksessä alueella tarkoitetaan maa- ja vesialuetta sekä niiden yläpuolella olevaa ilmatilaa. Ks. myös *Kiuru* 2019 s. 33 – Alueen omistajan oikeus määrätä omaisuudestaan kuuluu henkilökohtaisen vapauden piiriin (PL 7 §). Kun tämän oikeuden käyttö liittyy taloudelliseen toimintaan, on sillä yhteys myös omaisuudensuojaan (PL 15 §).

⁷⁴ *HE 300/1992 vp* s. 9. Ks. myös *Vihervuori* 2013 s. 822 – Alueen omistajan metsästysoikeus on eräänlainen yksinoikeus metsästyksen sen sallittavuuden rajoissa. Alueen omistusoikeus ei sen sijaan sisällä omistusoikeutta vapaana kiinteistön alueella liikkuviin riistaeläimiin.

⁷⁵ *Suomen riistakeskus* 2020 a – Metsästysseuran jäsenillä on oikeus harjoittaa metsästäystä alueilla, joihin metsästysseuralalla on metsästysvuokrasopimus.

⁷⁶ *HE 300/1992 vp* s. 10.

⁷⁷ Susi, karhu, saukko, ahma, ilves ja kirjohylje ovat aina rauhoitettuja (MetsL 37 §).

⁷⁸ *Mikkola* 2019 s. 19. Metsästyksluvasta valtion alueella säädetään MetsL 46 §:ssä.

⁷⁹ Ks. esim. *Kiuru* 2002 a s. 2 ja 2019 s. 58; *Hepola* 1991 s.21; *Pennanen* 2008 s. 2; *Kytömaa* 1964 s. 17 ja *Pulliainen – Saario* 1993 s. 28.

Jokaisella Suomessa pysyvästi asuvalla on oikeus metsästää yleisellä vesialueella meressä sekä niiden saarilla ja luodoilla, jotka kuuluvat valtiolle ja joiden hallintaa ei ole luovutettu kenellekään, sekä Suomen talousvyöhykkeellä. Yleisellä vesialueella järvessä ja tällaisella alueella olevilla valtion omistamilla saarilla ja luodoilla on oikeus metsästää henkilöllä, jonka kotipaikka on kunnassa, johon yleinen vesialue osaksi tai kokonaan kuuluu taikka johon se rajoittuu (MetsL 7 §).

Henkilö, jolla on alueen omistuksen, metsästysvuokrasopimuksen tai maanvuokrasopimuksen perusteella metsästysoikeus, voi antaa asettamillaan ehdoilla toiselle metsästyslupa, jollei tätä ole vuokrasopimuksessa kielletty (MetsL 17 §). Metsästyslupa on metsästysoikeutta rajoitetumpi oikeus, jonka perinteisenä käyttötarkoituksena on ollut vierasjahtien järjestäminen.⁸⁰ Metsästyslupa on suostumuksen kaltainen yksipuolinen oikeustoimi, jolla metsästys sallitaan tietyllä alueella.⁸¹

Metsästysoikeuden sisältö vaihtelee riippuen siitä, kenellä tämä oikeus on. Alueen omistajalla on ”laajin” metsästysoikeus, johon kuuluu sekä oikeus harjoittaa metsästystä että oikeus päättää metsästyksestä ja sen käyttämisestä. Lain esitöiden mukaan tämä tarkoittaa oikeutta vuokrata metsästysoikeus tai antaa toiselle metsästyslupa.⁸² Vain alueen omistajalla on oikeus luovuttaa metsästysoikeus kokonaan tai osittain vuokraamalla se eteenpäin (MetsL 11 §).⁸³

Metsästysoikeuden vuokraaminen on vuokranantajan ja vuokramiehen välinen oikeustoimi. Vuokrasopimuksen sisältö on sopijapuolten harkinnassa. Vuokramies ei saa vuokrata oikeuttaan edelleen kolmannelle ilman vuokranantajan lupaa, koska vuokranantajan tulee saada valita kuka vuokrasopimuksen perusteella saa harjoittaa metsästystä.⁸⁴ Metsästysvuokramiesten metsästysoikeuksien laajuudet voivat olla sopimuksista riippuen hyvin erilaisia. Maanvuokralain (258/1966) mukaiseen vuokrasopimukseen voi kuulua metsästysoikeus vain, jos tästä on erikseen vuokrasopimuksessa mainittu (MetsL 11.2 §). Maanvuokrasopimuksen nojalla metsästysvuokramieheksi tulleella ei ole oikeutta vuokrata metsästysoikeuttaan edelleen.⁸⁵ Siitä kenellä

⁸⁰ *Kiuru 2019* s. 55. Ks. lisää metsästysoikeudesta esim. *Hepola 1991* s. 16–34 ja *Kiuru 2019* s. 33–70.

⁸¹ *Vihervuori 2013* s. 824.

⁸² *HE 300/1992 vp* s. 9. – Alueen omistajan metsästysoikeus on osa omistusoikeutta, johon kuuluu oikeus käyttää aluetta hyödyksi eri tavoin. Ks. myös. *Pulliainen – Saario 1993* s. 27.

⁸³ Ks. myös *Kytömaa 1964* s. 24. – joka on katsonut vuokraukseen perustuvan metsästysoikeuden olevan vuokra-alueeseen kohdistuva rajoitettu esineoikeus, käyttö- eli nautintaoikeus.

⁸⁴ *HE 300/1992 vp* s. 11.

⁸⁵ *HE 300/1992 vp* s. 11.

on metsästysoikeus alueen omistuksen, metsästysvuokrasopimuksen tai maanvuokrasopimuksen perusteella käytetään metsästyslaissa termiä *metsästysoikeuden haltija*.⁸⁶ Metsästysoikeuden haltijalla on oikeus antaa esimerkiksi metsästyslupa, jos sitä ei ole vuokrasopimuksessa kielletty (MetsL 17 §).

Metsästyslaissa käytetään myös termiä ”*oikeus metsästä*”. Tiettyjen kuntien asukkailla on oikeus metsästä valtion alueella (MetsL 8 §) ja jokaisella Suomessa pysyvästi asuvalla on oikeus metsästä mm. yleisellä vesialueella (MetsL 7 §). Tämä ”oikeus metsästä” ei sisällä oikeutta lupien antamiseen tai muunlaiseen oikeudesta määräämiseen, vaan ainoastaan oikeuden harjoittaa metsästystä.

Lisätään edeltävään termien sekamelskaan vielä ajatus ”*konkreettisesta*” *oikeudesta metsästä*. Vaikka henkilöllä on metsästysoikeus tai oikeus metsästä, tulee hänen ennen konkreettista metsästyksen aloittamista täyttää ns. metsästäjäkohtaiset vaatimukset, joihin voidaan lukea esimerkiksi metsästäjäutukinnon suorittaminen.⁸⁷ Jokaisen, joka harjoittaa metsästystä tulee suorittaa valtiolle vuosittain riistanhoitomaksu (Laki riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta, RJPL 616/1993, 1 §). Tätä ennen tulee suorittaa metsästäjäutukinto (RJPL 2 §).⁸⁸ Metsästäminen ilman riistanhoitomaksun suorittamista on kriminalisoitu metsästysrikkomuksena (MetsL 74.2 §:n 10 kohta). Jotta metsästäjällä on konkreettinen metsästysoikeus, tulee hänen täyttää tilannekohtaiset vaatimukset, kuten olla suorittanut metsästäjäutukinto ja pyyntiluvanvaraisten eläinten kohdalla hänellä tulee olla pyyntilupa kyseiseen eläimeen.

Menettämisseuraamusten kannalta on tärkeää tietää, kenen metsästysoikeutta teolla on loukattu ja kenellä on ollut oikeus kyseisen eläimen metsästämiseen. Mikäli toisen metsästysoikeutta on loukattu riistaeläimen metsästyksessä ja hänellä olisi ollut oikeus eläimeen, on sillä, jonka oikeutta on loukattu, oikeus saada valintansa mukaan korvauksena itselleen joko riistaeläin tai sen arvo (MetsL 79 §). Jos kenelläkään ei ole kyseisellä alueella metsästysoikeutta, tuomitaan eläin tai sen arvo menetetyksi valtiolle (MetsL 80 §). Tästä lisää luvussa 4. Riistaeläimen arvo ja pyyntilupamaksu.

⁸⁶ Tähän tulkintaan päädyin, koska MetsL 17 §:n mukaan metsästyslupan voi antaa se, jolla on metsästysoikeus alueen omistuksen, metsästysvuokrasopimuksen tai maanvuokrasopimuksen perusteella. MetsL 18 §:n mukaan *metsästysoikeuden haltija* voi peruuttaa antamansa metsästyslupan tietyin ehdoin. Näin ollen metsästysoikeuden haltija on se, joka on metsästyslupan voinut antaa.

⁸⁷ *Kiuru 2019* s. 11. Metsästäjäutukinnon suorittamista ei vaadita henkilöltä, joka joltakin kuluva metsästysvuotta edeltäneeltä viideltä metsästysvuodelta on maksanut riistanhoitomaksun, eikä sellaiselta Suomen kansalaiselta, joka saa metsästä Ahvenanmaalla Ahvenanmaan maakuntaa koskevien säännösten mukaisesti, eikä sellaiselta ulkomaalaiselta, jolla on kotimaassaan oikeus metsästä (RJPL 2.1 §).

⁸⁸ Ks. myös *Suomen riistakeskus 2020 b* – Metsästäjäutukinnon suorittamisen jälkeen henkilö saa metsästyskortin. Lain mukaan metsästyskortti tai sen jäljennös on pidettävä mukana metsästäessä (MetsL 22 §).

Jos henkilö metsästää toisen metsästysalueella tai muuten ylittää metsästysoikeutensa, tulee hänet tuomita *luvattomasta pyynnistä* sakkoon. Myös se, joka tahallaan luvattomasti pyydystää tai tappaa rauhoittamattoman eläimen sellaisella alueella, jolla hänellä ei ole tähän oikeutta tai lupaa, tuomitaan luvattomasta pyynnistä (RL 28:10). Luvattoman pyynnin ja metsästysrikoksen tunnusmerkitöt voivat tulla sovellettaviksi myös samanaikaisesti. Tyypillisenä luvattomana pyyntinä pidetään tekoa, jossa metsästäjä tahallaan tai erehdyksessä metsästää oman metsästysalueensa ulkopuolella. Jotta kyse olisi luvattomasta pyynnistä, tulee jollain toisella olla metsästysoikeus tuolla ”luvattomalla alueella”. Jos kenelläkään ei ole tuolla alueella metsästysoikeutta, ei kenenkään metsästysoikeutta ole rikottu ja tekoon soveltuu vain metsästysrikoksen tunnusmerkitö.⁸⁹ On otettava huomioon, että luvattomassa pyynnissä kyse on maanomistajan oikeudesta nimenomaan *metsästää* alueellaan.⁹⁰

Luvattoman pyynnin ja metsästysrikoksen erottamisella on suuri merkitys myös rikosentekovälineen menettämisen kannalta. RL 10:4.1:n 1 kohdan mukaan valtiolle on tuomittava menetetyksi rikoksen tekemisessä käytetty ampuma- tai teräase sekä muu niihin rinnastettava hengenvaarallinen väline. Metsästysrikoksissa edellä mainittua lainkohtaa ei kuitenkaan voida soveltaa täysin rajoituksetta. MetsL 80.4 §:n nojalla rikosentekovälineenä käytetyn ampuma- tai teräaseen sekä muun niihin rinnastettavan hengenvaarallisen välineen konfiskointi on RL 10:4.1:n 1 kohdan mukaisesti mahdollista vain metsästysrikoksen tai tahallisen MetsL 75.1 §:n 5 kohdan mukaisen metsästyslain säännösten rikkomisen seurauksena. Tästä syystä luvattoman pyynnin seurauksena ei voida tuomita menetettäväksi ampuma- tai teräasetta, eikä muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä.

RL 10:4.2:n 1 kohdan mukaan valtiolle voidaan tuomita menetetyksi myös muu esine tai omaisuus, jota on käytetty rikoksen tekemisessä. Oikeuskäytännössä toisen momentin on katsottu tarkoittavan muita kuin ensimmäisen momentin tarkoittamia hengenvaarallisia tekovälineitä, eikä esimerkiksi ampuma-aseen konfiskointia ole katsottu sallituksi tämän lainkohdan perusteella.

Vaasan HO 06.10.2017 R 16/633 – A oli syyllistynyt luvattomaan pyyntiin ampumalla taljajousella metsäkauriin vasan Suomen valtion omistamalla alueella, jossa A:lla ei ollut ollut metsästysoikeutta. A oli tuomittu KO:ssa luvattomasta pyynnistä, mutta rikosentekovälineen menettämistä koskeva vaatimus oli hylätty. KO katsoi, ettei RL 10:4.1:n 1 kohta tullut sovellettavaksi

⁸⁹ Tolvanen 2018 s. 1113–1114 ja Ratamäki- Tolvanen 2018 s. 179–180.

⁹⁰ Tolvanen 2018 s. 1113–1114 ja Ratamäki- Tolvanen 2018 s. 179–180 – Luvanvaraisten riistaeläinten kohdalla maanomistajalla tulee itsellään olla lupa kyseisen riistaeläimen metsästämiseen, jotta kyse voisi olla luvattomasta pyynnistä. Jos sen sijaan on kyse sellaisen eläimen metsästämisestä, joka ei vaadi erityistä pyyntilupaa, voi luvattomasti alueella metsästävää syyllistyä luvattomaan pyyntiin, vaikka alueen omistajalla ei olisi minkäänlaista in-tressiä kyseisen eläimen metsästämiseen. Tärkeintä on se, että alueen omistajalla kuitenkin olisi ollut oikeus met-sästää kyseistä eläintä.

MetsL 80.4 §:n perusteella. Syyttäjä valitti asiassa HO:een ja vaati A:n rikoksentekovälineenä käyttämän taljajousen tuomitsemista valtiolle RL 10:4.2:n 1 kohdan perusteella, jonka käyttöä MetsL 80.4 § ei estä. HO katsoi, että A:n käyttämää rikoksentekovälinettä oli pidettävä ampumatai teräaseeseen rinnastettavana hengenvaarallisena välineenä, joiden menettämisseuraamuksesta säädetään RL 10:4.1:n 1 kohdassa. HO katsoi, ettei lain tarkoituksena ole ollut, että metsästyksessä käytetyn aseiden menettämisseuraamus ulotettaisiin RL 10:4.2:n 1 kohdan kautta koskemaan kysymyksessä olevan kaltaista luvatonta pyyntiä. HO hylkäsi valituksen, eikä muuttanut KO:n tuomion lopputulosta.

2.3 Metsästysrikos ja törkeä metsästysrikos

Metsästysrikoksesta ja törkeästä metsästysrikoksesta säädetään rikoslain luonnonvararikoksia koskevassa 48 a luvussa.⁹¹ *Metsästysrikoksesta* tuomitaan se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta oikeudettomasti 1) metsästää käyttäen metsästyslaissa kiellettyä pyyntivälinettä tai pyyntimenetelmää taikka vastoin metsästyslaissa säädettyä moottorikäyttöisen kulku-
neuvon käytön rajoitusta, 2) metsästää vastoin metsästyslain tai sen nojalla annettua riistaeläimen rauhoitusta tai metsästyskieltoa tai -rajoitusta tai kiintiötä koskevaa säännöstä tai määräystä taikka ilman pyyntilupaa, hirvieläimen pyyntilupaa tai poikkeuslupaa tai 3) aiheuttaa metsästäessään vaaraa tai vahinkoa ihmiselle tai toisen omaisuudelle taikka rikkoo yleisen turvallisuuden vuoksi annettua metsästyksistä koskevaa kieltoa tai rajoitusta. Metsästysrikoksesta tuomitaan sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta (RL 48a:1).

Vuonna 2011 rikoslakiin lisättiin säännös metsästysrikoksen törkeästä tekemuodosta. Lain esitöiden mukaan tavoitteena oli huomioida metsästysrikosten raaistuminen, suunnitelmallisuuden lisääntyminen ja rikosten kohdistuminen EU:n tärkeinä pitämiin riistaeläimiin.⁹² *Törkeästä metsästysrikoksesta* tuomitaan, jos rikos tehdään erityisen raa'alla tai julmalla tavalla, rikoksen kohteena on suuri määrä riistaeläimiä, rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä, rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti tai rikoksella tapetaan ahma, ilves, karhu, metsäpeura, saukko tai susi taikka vahingoitetaan sitä. Rikoksen on oltava myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Seuraamuksena törkeästä metsästysrikoksesta on vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta vankeutta (RL 48a:2).⁹³

⁹¹ Ks. myös HE 203/2001 vp s. 24. – Kun metsästäessä aiheutetaan vahinkoa ihmiselle, voivat sovellettavaksi tulla myös rikoslain henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia koskevat säännökset. Kyseeseen voi tulla lähinnä kuoleman- ja vammantuottamusta koskevien säännösten soveltaminen. Myös rikoslain vahingontekoa koskeva säännös voi tulla sovellettavaksi, jos metsästyksessä aiheutetaan vahinkoa toisen omaisuudelle.

⁹² HE 221/2010 vp s.10.

⁹³ Oikeustapausaineistossa oli seitsemän tapausta, joissa tekijä tuomittiin törkeästä metsästysrikoksesta.

Aiemmin metsästysrikos oli rangaistava vain teon ollessa tahallinen. Vuonna 2002 voimaan tulleen lakimuutoksen (laki rikoslain muuttamisesta 515/2002) ⁹⁴ myötä metsästysrikos muutettiin rangaistavaksi sekä tahallisenä että törkeästä huolimattomuudesta tehtynä. Muutos katsottiin tarpeelliseksi metsästyksen luonteeseen kuuluvan korostuneen huolellisuusvelvollisuuden vuoksi.⁹⁵

Tapauksessa *KKO 2016:95* punnittiin mm. metsästyksen kuuluvaa huolellisuusvelvollisuutta. KKO:n perustelujen mukaan metsästäjällä on velvollisuus tuntea ja tunnistaa metsästyksen kohde ja ottaa siitä tarvittaessa selko. Kohteen jäädessä epäselväksi, metsästäjän täytyy pidättäytyä enemmiltä metsästystoimilta. Metsästystoimia saadaan jatkaa vasta, kun metsästäjä on varmistunut, että hänellä on lupa kyseisen kohteen metsästämiseen. Metsästäjän on pyrittävä mahdollisuuksien mukaan varmistautumaan myös siitä, että pyyntitarkoituksessa tapahtuva riistaeläimen etsintä, koiran avulla tai ilman, ei kohdistu rauhoitettuun eläimeen.⁹⁶

Hovioikeuksilta saatu oikeustapausaineisto koostui hyvin erityyppisistä metsästysrikoksista. Usein teoissa yhdistyi useita eri tunnusmerkistökiteijöitä samaan aikaan, mikä hankaloitti tekojen ja seuraamusten vertaamista toisiinsa. Esimerkiksi useissa tapauksissa oli kyse hirvieläimen metsästämisestä ilman pyyntilupaa. Teot kuitenkin erosivat toisistaan mm. ammuttujen eläinten määrän, käytettyjen pyyntimenetelmien, aiheutetun vaaran ja metsästäjien määrän sekä osallisuuden suhteen. Osa rikoksista oli kuitenkin siinä määrin samankaltaisia, että niitä pystyi myös vertailemaan.⁹⁷ Ylivoimaisesti yleisin metsästysrikoksen kohde oli aineiston perusteella hirvi (51 tapausta). Hirven jälkeen eniten oli laittomasti metsästetty metsäkanalintuja ja karhuja.⁹⁸

2.4 Suojeltavat oikeushyvät ja perusoikeudet

Rikosoikeudellisten käskynormien avulla pyritään suojelemaan yhteiskunnassa tärkeinä pidettyjä arvoja siten, että ne välttyisivät vaarantamisilta ja loukkauksilta. Rikosoikeudessa näitä arvoja kutsutaan oikeushyviksi tai suojeleobjekteiksi.⁹⁹ Rikosoikeudellisen järjestelmän käytöllä tulee olla hyväksyttävä tarkoitus, kuten tietyn oikeushyvän suojaaminen.¹⁰⁰ Oikeushyvät

⁹⁴ Ks. myös *HE 203/2001 vp* s. 1 – Muutoksen myötä metsästysrikosta koskeva rangaistussäännös siirrettiin metsästyslaista rikoslakiin. MetsL 72 § muutettiin viittaussäännökseksi RL 48a:1:ään. Muutokset olivat osa rikoslain kokonaisuudistusta, jonka periaatteen mukaisesti rikoslakiin siirrettiin vankeusuhkaiset rangaistussäännökset. Sakonuhkaiset rikkomussäännökset jäivät metsästyslakiin.

⁹⁵ *HE 203/2001 vp* s. 23. Ks. myös *Hepola* 1991 s. 56 – joka on vuonna 1991 todennut, että metsästyksen liitetyn korkean selonottovelvollisuuden vuoksi metsästysrikoksia ei käytännössä katsota helposti tuottamuksellisiksi. Tuolloin metsästysrikos oli rangaistava vain tahallisenä. Oikeustapausaineiston perusteella näyttää, että nykyään metsästysrikoksista tuomitaan usein myös törkeän huolimattomuuden seurauksena.

⁹⁶ Myös tapauksessa *Pohjois-Karjalan KO 02.03.2016 R 16/18* KO totesi korostuneen huolellisuusvelvollisuuden koskevan koko metsästystapahtumaa. Metsästäjän on aina oltava varma siitä mihin eläimeen hän ampuessaan osuu. Yksittäisessä metsästystapahtumassa metsästäjän on huomioitava tapahtumapaikan olosuhteet ja riistaeläimen käyttäytyminen.

⁹⁷ Työssä vertaillaan esim. tekoja, joissa on metsästetty tieltä metsäkanalintu.

⁹⁸ Teon kohteena oli ollut metsäkanalintu 18 tapauksessa ja karhu 15 tapauksessa. Muita metsästysrikoksen kohteita olivat mm. susi (5 tapausta), ahma (5 tapausta), ilves (3 tapausta) ja kauris (2 tapausta).

⁹⁹ *Tapani – Tolvanen* 2013 s. 79 ja 2016 s. 7 ja 10.

¹⁰⁰ *Melander* 2008 s. 327–328.

ja tavoite suojata niitä ovatkin kriminalisointien oikeutusten perusta.¹⁰¹ Rikosoikeudella suojattavat oikeushyvät on pystyttävä kytkemään perusoikeusjärjestelmään.¹⁰²

Teot, jotka kohdistuvat metsästyksessä ja riistanhoidossa erityisesti suojeltaviin arvoihin on kriminalisoitu metsästysrikoksina.¹⁰³ Metsästysrikossäännöksillä suojeltavat oikeushyvät voidaan jakaa kolmeen kategoriaan: *luonnonvarat, yleinen turvallisuus ja omistusoikeudet*.¹⁰⁴

Metsästysrikoksista säädetään luonnonvararikoksia koskevassa rikoslain 48 a luvussa. Luvun otsikko, luonnonvararikokset, osoittaa metsästysrikosten kriminalisoinnin taustalla olevan pääasiallisen oikeushyvän.¹⁰⁵ Metsästysrikokset liittyvätkin läheisesti PL 20 §:ssä säädettyyn ympäristöperusoikeuteen, joka asettaa kaikille vastuun luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä.¹⁰⁶ Ympäristörikoksissa suojan kohde on luonteeltaan kollektiivinen.¹⁰⁷ Rikosoikeudellisen suojan kohteena voivatkin nykyään olla yksilön perusoikeuksien lisäksi myös yhteisölliset oikeushyvät.¹⁰⁸

Luonnonvarojen säilymistä pyritään suojelemaan rangaistusuhkien ja rangaistusten avulla.¹⁰⁹ Oikeudeton riistaeläinten pyydystäminen ja tappaminen on riistakantojen kestävyys turvaamiseksi kriminalisoitu.¹¹⁰ Säännöksen tavoitteena on myös mahdollisimman vähäinen kivun tuottaminen metsästettävälle eläimelle.¹¹¹ Tätä tavoitetta pyritään edistämään kieltämällä eläimille tuskalliset pyyntitavat. Tarpeettoman kärsimyksen aiheuttamista eläville olennoille pidetään eettisesti moitittavana.¹¹² Pyyntivälinerajoituksilla on merkitystä sekä eläimelle aiheutettavan tuskan että riistakantojen säilyvyyden kannalta, sillä pyyntivälineitä on kielletty niiden aiheuttaman kärsimyksen lisäksi liian suuren saalisvarmuuden takia.¹¹³ Edellä mainitut suoje-
lun kohteet ilmenevät myös MetsL 20 §:ssä säädettyistä yleisistä vaatimuksista. Säännöksen

¹⁰¹ Melander 2008 s. 327–328; Pirjatanniemi 2005 s. 130; Nuotio 1998 s. 151; Nuutila 1996 s. 79; Lappi-Seppälä 1994 a s. 33 ja 1994 b s. 80.

¹⁰² Melander 2008 s. 351; Tapani – Tolvanen 2013 s. 79 ja Nuutila 1996 s. 82. Ks. Melander 2008 s. 351 – jonka mukaan kaikkia oikeushyviä ei voi jäännöksettömästi palauttaa perusoikeuksiin, mutta ne on kuitenkin pystyttävä kytkemään toisiinsa läheisesti.

¹⁰³ HE 203/2001 vp s. 5 ja HE 300/1992 vp s. 27.

¹⁰⁴ HE 203/2001 vp s. 5; Tolvanen 2018 s. 1109 ja Ratamäki – Tolvanen 2018 s. 169–170.

¹⁰⁵ Tolvanen 2018 s. 1109 ja Ratamäki – Tolvanen 2018 s. 169.

¹⁰⁶ Lisäksi säännöksen mukaan julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöönsä koskevaan päätöksentekoon.

¹⁰⁷ Pirjatanniemi 2005 s. 23 ja 109 – Vaikka luonnonvararikosten suojan kohde voi painottua hieman eri tavoin kuin ympäristörikosten suojan kohde, on luonnonvararikosten ympäristöulottuvuus niin vahva, että niitä voidaan Pirjatanniemen mukaan pitää yhtä lailla ympäristörikoksina kuin ns. varsinaisia ympäristörikoksiakin. Ks. myös Nissinen 2003 s. 621–622 – joka myös katsoo luonnonvararikokset osaksi ympäristörikoksia.

¹⁰⁸ Nuotio 1998 s. 151; Tapani – Tolvanen 2013 s. 79 ja Nuutila 1996 s. 81.

¹⁰⁹ Tolvanen 2018 s. 1109 ja Ratamäki – Tolvanen 2018 s. 169.

¹¹⁰ HE 203/2001 vp s. 5 ja Ratamäki – Tolvanen 2018 s. 169.

¹¹¹ HE 203/2001 vp s. 5 ja HE 300/1992 s. 27.

¹¹² Tolvanen 2018 s. 1110 ja Ratamäki – Tolvanen 2018 s. 169.

¹¹³ Ratamäki – Tolvanen 2018 s. 150.

ensimmäisen momentin mukaan metsästystä on harjoitettava kestävän käytön periaatteiden mukaisesti ja siten, että riistaeläinkannat eivät vaarannu, luontoa ei tarpeettomasti vahingoiteta, riistakantaa ei vaaranneta eikä eläimille tuoteta tarpeetonta kärsimystä.

Metsästysrikoksia koskevalla sääntelyllä pyritään turvaamaan myös yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen.¹¹⁴ Yleistä turvallisuutta pyritään turvaamaan kieltämällä vaaraa aiheuttavat pyyntitavat.¹¹⁵ Metsästys ei yleisten vaatimusten mukaisesti saa aiheuttaa vaaraa tai vahinkoa ihmiselle tai toisen omaisuudelle (MetsL 20.3 §). Tämä oikeushyvä voidaan vaivatta ankkuroida PL 7.1 §:iin, jonka mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Oikeus elämään on turvattu myös ihmisoikeussopimuksissa.¹¹⁶

Ennen ekologisten, luonnon kestävää käyttöä koskevien periaatteiden korostamista, painotettiin luonnonvaraoikeudessa erityisesti resurssitaloudellista näkökulmaa.¹¹⁷ Edelleen luonnonvaroihin kohdistuvilla kriminalisoinneilla pyritään takaamaan vakaa ja tasainen saaliin saamisen mahdollisuus myös tulevaisuudessa. Metsästysrikoksilla pyritään suojaamaan myös yksilön omistusoikeutta suojelemalla metsästyoikeuden haltijan omaisuutta.¹¹⁸ Tätä kautta metsästysrikossääntelyllä on yhteys PL 15 §:n omaisuuden suojaan.

Menettämisseuraamusten tuomitsemisessa suojeltavat oikeushyvät voidaan ottaa huomioon mm. kohtuullisuusharkinnassa. Mitä tärkeämpää oikeushyvää teolla vaarannetaan tai loukataan, sitä painavimmat perusteet tarvitaan, jotta menettämisseuraamus voitaisiin jättää kohtuussyistä tuomitsematta.¹¹⁹

Korkein oikeus on kahdessa rattijuopon auton menettämisseuraamusta koskevassa ennakkopäätöksessä (**KKO 2005:75** ja **KKO 2005:76**) korostanut menettämisseuraamuksen kohtuullisuusharkinnassa vaarannettujen oikeushyvien merkitystä. KKO katsoi molempien ratkaisujen perusteissa, että ajoneuvon kuljettaminen humalassa lisää liikenneonnettomuuksien riskiä ja aiheuttaa vakavaa vaaraa toisten hengelle, terveydelle ja omaisuudelle. Koska menettämisseuraamusten avulla pyritään ennaltaehkäisemään rattijuopumuksia, ei KKO:n mukaan rikoksentekijän ja hänen perheensä ajoneuvon tarpeelle voi antaa samanlaista painoarvoa kuten muunlaisen, esimerkiksi salakuljetusrikosten kohdalla voitaisiin antaa.¹²⁰

¹¹⁴ HE 203/2001 vp s. 5 ja HE 300/1992 vp s. 27.

¹¹⁵ Tolvanen 2018 s. 1109 ja Ratamäki – Tolvanen 2018 s. 169.

¹¹⁶ Ks. esim. EIS 2 art. ja KP-sopimus 6 art.

¹¹⁷ HE 203/2001 vp s. 4. Ks. myös Vihervuori 2013 s. 819.

¹¹⁸ Ks. myös Tolvanen 2018 s. 1109 ja Ratamäki – Tolvanen 2018 s. 169–170 – Ensisijaisesti metsästyoikeuden haltijan varallisuus oikeudet pyritään turvaamaan RL 28:10:ssä säädetyllä luvattoman pyynnin kriminalisoinnilla.

¹¹⁹ Viljanen 2007 s. 514.

¹²⁰ Rattijuopon auton konfiskointia ovat oikeuskirjallisuudessa pohtineet mm. Viljanen 2004 ja 2006 sekä Tapani – Tolvanen 2005.

Kuten edellä mainituista tapauksista ilmenee, eri rikosten kohdalla tarvitaan menettämisseuraamuksen kohtuullistamiseen erilaiset perusteet. Kun teolla loukataan tai vaarannetaan tärkeitä oikeushyviä, tarvitaan vahvat perusteet menettämisseuraamuksen kohtuullistamiselle. Metsästysrikokset eroavat toisistaan monin tavoin ja teoilla voidaan loukata erilaisia oikeushyviä. Kun toista henkilöä ammutaan luullen häntä riistaeläimeksi, vaarannetaan toisen henki ja terveys. Kun taas metsästetään esimerkiksi metsäkanalintu ilman lupaa toisen metsästyksmailla, loukataan metsästysoikeuden haltijan metsästysoikeutta. Kaikki teot eivät siis kohdistu samoihin, eikä yhtä tärkeinä pidettyihin oikeushyviin. Tämän vuoksi kaikkien metsästysrikosten kohdalla ei vaadita yhtä painavia perusteita menettämisseuraamusten kohtuullistamiselle.

3 Menettämisseuraamus

Rikosoikeudessa menettämisseuraamus eli *konfiskaatio* tarkoittaa lakiin perustuvaa, rikoksen seuraamuksena tapahtuvaa, omaisuuden vastikkeetonta menettämistä valtiolle.¹²¹ Sana konfiskaatio on johdettu valtiota varallisuus oikeudellisena subjektina tarkoittavasta *fiscus*-sanasta. Näin konfiskaatio-sana viittaa jo itsessään siihen, että omaisuus menetetään nimenomaan valtiolle.¹²² Rikosoikeudelliseen konfiskaation käsitteeseen sisältyvät myös tapaukset, joissa omaisuus menetetään muulle kuin valtiolle. Tämän vuoksi joissain tapauksissa omaisuuden menettämistä myös yksityiselle henkilölle voidaan pitää konfiskaationa.¹²³ Tällaisesta menettämisseuraamuksesta on käytetty termiä siviilikonfiskaatio.¹²⁴ Esimerkiksi MetsL 79 §:n mukainen korvaus metsästysoikeuden haltijalle on katsottavissa siviilikonfiskaatioksi.

Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate (*legaliteettiperiaate*), josta säädetään Suomen perustuslaissa (PL 8 §), koskee myös menettämisseuraamuksia. Periaatteen mukaan ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, jota ei tekohetkellä ole laissa säädetty rangaistavaksi. Rikoksesta ei myöskään saa tuomita ankarampaa rangaistusta kuin laissa on tekohetkellä säädetty. Perustuslaissa puhutaan nimenomaan rangaistuksesta.¹²⁵ RL 3:1:ssä laillisuusperiaate on muotoiltu laajemmin ja säännöksen 2 momentin mukaan rangaistuksen ja *muun rikosoikeudellisen seuraamuksen* on perustuttava lakiin.¹²⁶ Momentin muotoilussa on otettu huomioon mm. juuri menettämisseuraamukset.¹²⁷ Konfiskaatio on siis mahdollinen vain, kun siitä on laissa säädetty ja vain laissa säädetyssä laajuudessa.¹²⁸

Menettämisseuraamuksia koskevat yleiset säännökset sijaitsevat rikoslain 10 luvussa. MetsL 80 §:ssä on menettämisseuraamuksia koskevia erityissäännöksiä, jotka ovat RL 10 lukuun nähden ensisijaisia. Menettämisseuraamusta ei tuomita viran puolesta, vaan lähtökohtaisesti syyttäjän vaatimuksesta. Asianomistaja voi esittää menettämiskaatumuksen ajaessaan syytettyä yksin (RL 10:9.3).¹²⁹

¹²¹ Viljanen 2007 s. 13; Hepola 1991 s. 108; Rautio 2006 s. 8 ja 2017 s. 269; Utriainen 1992 s. 194 ja 1981 s. 177; Lappi-Seppälä 2000 s. 417 ja Lappi-Seppälä ym. 2009 s. 148.

¹²² Ailio 1964 s. 6.

¹²³ Ailio 1964 s. 6–7. Ks. myös Utriainen 1992 s. 194. ja Venoja 1947 s. 125 av. 49.

¹²⁴ Rautio 2006 s. 9; Tirkkonen 1969 s. 70 av. 3 ja Alkio 1948 s. 293.

¹²⁵ PeLV 31/2002 s. 2; Viljanen 2007 s. 14–15 ja Matikkala 2003 s. 222–223.

¹²⁶ HE 44/2002 vp s. 35; Viljanen 2007 s. 15 ja Nuutila 2003 s. 271.

¹²⁷ HE 44/2002 vp s. 35 ja Viljanen 2007 s. 15.

¹²⁸ HE 80/2000 vp s. 4 ja Lappi-Seppälä 2000 s. 418.

¹²⁹ Matikkala 2010 s. 190. Ks. myös. Frände 2012 s. 399.

Konfiskaatio katsotaan yleensä nimenomaan rikoksen johdosta tapahtuvaksi omaisuuden vas-
tikkeettomaksi menettämiseksi valtiolle.¹³⁰ On kuitenkin tilanteita, joissa konfiskaatio ei täs-
mällisesti ottaen perustu rikokseen, vaan rangaistavaksi säädettyyn tekoon. RL 10:1.2:n 1 koh-
dan mukaan konfiskaation määrääminen voi perustua myös rangaistavaksi säädettyyn tekoon,
jonka tekijä ei teon hetkellä ole täyttänyt viittätoista vuotta tai on syyntakeeton. Syyntakeisuus
luetaan Suomessa rikoksen elementiksi, eikä alle 15-vuotiaan tai RL 3:4.2:n mukaisesti syyntakeettoman teko ole rikosopillisesti ajateltuna rikos.¹³¹ RL 10:1.2:n 2 kohdan mukaan menet-
tämisseuraamuksen määrääminen voi perustua myös rangaistavaksi säädettyyn tekoon, jonka
tekijä on rangaistusvastuusta vapaa tiettyjen anteeksiantoperusteiden vuoksi.¹³² Anteeksianto-
perusteiden käsillä ollessa tekijä on rangaistusvastuusta vapaa, mutta hänen tekonsa on oikeu-
denvastainen.¹³³

Konfiskaation edellytyksenä on siis aina tunnusmerkistön mukainen teko, jonka tulee olla ran-
gaistava in abstracto.¹³⁴ Tästä syystä seuraavan tuomion lause, jossa on todettu, että menettä-
misseuraamuksen tuomitseminen ei tapauksessa edellytä rikosta, vaikuttaa hieman erikoiselta.

Itä-Suomen HO 31.12.2007 R 06/707– A oli luvallisen hirvenmetsästyksen yhteydessä ampunut
naarashirven, jota oli seurannut vuotta nuorempi jälkeläinen. Ammuttu hirvi oli rauhoitettu, eikä
kenelläkään ollut oikeutta metsästää tällaista hirvieläintä. Syyttäjä oli tehnyt rikoksesta syyt-
tämättäjäättämispäätöksen, mutta vaati KO:ssa A:ta tuomittavaksi menettämään valtiolle ammutun
hirven arvon. KO tuomitsi lihojen myynnistä saadut varat menetetyksi valtiolle. Hirviseurue va-
litti asiassa HO:een mm. sillä perusteella, että koska rikosta ei ollut tapahtunut, ei myöskään me-
nettämisseuraamusta voitu tuomita. HO katsoi näytetyn, että kysymyksessä olleessa tilaisuudessa
oli ammuttu rauhoitettu naarashirvi. MetsL 80 §:n 1 momentin mukaan laittomasti metsästetyn
riistaeläimen arvo on tuomittava valtiolle menetetyksi. HO ei muuttanut KO:n tuomion lopputu-
lost ja totesi perusteluissaan: ”Metsästyslaki erikoislakina syrjäyttää rikoslain 10 luvun mää-
räyksen menettämisseuraamuksen tuomitsemisesta. Menettämisseuraamuksen tuomitseminen ky-
symyksessä olevassa tapauksessa ei siten edellytä rikosta.”

Rikos voidaan määritellä eri tavoin. Legaalisen määritelmän mukaan rikos on laissa rangaista-
vaksi määrätty teko.¹³⁵ Edellä mainitun tapauksen hovioikeuskäsittelyssä oli esitetty näyttöä
siitä, oliko tunnusmerkistön mukainen teko tehty. Hovioikeus katsoi, että asiassa oli riittävällä

¹³⁰ HE 80/2000 vp s. 4.

¹³¹ Rautio 2006 s. 8. Ks. myös HE 44/2002 vp s. 9–10.

¹³² Lainkohdassa viitataan RL 4:2:ään (ilmeisen anteeksiannettava kieltoerehdys), 4:4.2:iin (hätävarjelun liioittelu, kun tekijältä ei kohtuudella olisi voinut vaatia muunlaista suhtautumista), 4:5.2:iin (anteeksiannettava pakkotila), 4:6,3:iin (anteeksiannettava voimakeinojen käytön liioittelu) ja 45:26 b.2:iin (esimiehen käskyn noudattaminen, kun käskynalaiselta ei kohtuudella voitu edellyttää käskyn täyttämättä jättämistä).

¹³³ Nuutila 1997 s. 87.

¹³⁴ Utriainen 1992 s. 194 ja 1981 s. 177; Rautio 2006 s. 9 ja Honkasalo 1948 s. 133–135.

¹³⁵ Lappi-Seppälä ym. 2009 s. 41. Ks. myös HE 44/2002 vp s. 9 – Rikos voidaan määritellä myös laajemmin. Esimerkiksi rikosoikeudellisen vastuun yleisistä edellytyksistä keskusteltaessa katsotaan teko rikokseksi vasta, kun kaikki vastuun edellytykset ovat käsillä. Tällöin rikos on tunnusmerkistön mukainen oikeudenvastainen teko, joka osoittaa tekijässään syyllisyyttä.

varmuudella näytetty, että kysymyksessä olevassa tilaisuudessa kaadettu hirvi oli ollut rauhoitettu. Näin ollen rangaistavaksi määrätty teko, legaalisen määritelmän mukaan rikos, oli kyllä tapahtunut. Sen sijaan kyse oli ollut siitä, ettei tekijää ollut syytä tai toisesta vaadittu teosta tuomittavaksi. Tuomioistuimessa on mahdollista esittää pelkkä konfiskaatiovaatimus. Tämä prosessi on katsottu tarpeelliseksi esimerkiksi tilanteissa, joissa syyttäjä on jättänyt nostamatta syytteen, mutta katsoo, että teosta on tuomittava menettämisseuraamus. Jos syyttäjä on jättänyt syytteen nostamatta, koska kyseessä ei ole ollut rikos, ei syyttäjä voi ajaa myöskään konfiskaatiokannetta.¹³⁶ Tapauksessa mainittu teko on siis ollut rangaistava in abstracto, ei in concreto. Hovioikeuden perustelut voisivat tältä osin olla tarkemmat.¹³⁷

Menettämisseuraamuksen lajeja ovat RL 10 luvun mukaisesti hyödyn menettäminen (2 §), laajennettu hyödyn menettäminen (3 §) sekä rikosentekovälineen (4 §) ja muun omaisuuden eli rikoksen kohteen ja rikoksen tuotteen menettäminen (5 §).¹³⁸ Metsästysrikosten kannalta merkittävimmät menettämisseuraamusten lajit näyttivät oikeustapausaineiston perusteella olevan rikosentekovälineen ja rikoksen kohteen menettäminen. Metsästysrikoksissa rikoksen kohteen eli riistaeläimen menettämisseuraamukseen ei sovelleta RL 10:5:n määräyksiä, koska tästä on omat määräyksensä MetsL 80.1 §:ssä.¹³⁹

Oikeuskirjallisuudessa menettämisseuraamuksia on jaoteltu erilaisin perustein.¹⁴⁰ Konfiskaatiot voidaan jakaa esine- ja arvokonfiskaatioihin sen perusteella, mihin menettämisseuraamus kohdistuu eli mikä on konfiskaation kohde. Esine- ja arvokonfiskaatioita on kutsuttu myös menettämisseuraamusten päälajeiksi.¹⁴¹ Ensin mainittu koskee tietyn esineen tai muun yksilöidyn omaisuuden menettämistä. Jälkimmäisellä taas tarkoitetaan tietyn rahamäärän menettämistä. Merkityksellisin ero näiden kahden välillä on erityisesti täytäntöönpanossa. Esinekonfiskaatio kohdistuu tiettyyn yksilöityyn omaisuuteen, kun taas arvokonfiskaatio pannaan täytäntöön yleisesti seuraamukseen tuomitun omaisuudesta.¹⁴² Arvokonfiskaatiota käytetään yleensä tilanteissa, joissa konfiskaatiota ei saada kohdistettua esineeseen. Tällaisia ovat lähinnä tilanteet joissa 1) omaisuus tai esine kuuluu sivulliselle tai 2) omaisuus on kätkeyty tai muusta syytä tavoittamattomissa.¹⁴³

¹³⁶ *Frände* 2012 s. 399.

¹³⁷ Ks. myös *Helsingin hovioikeuspiirin laatuhankkeen työryhmä* 2008–2009 s. 35 – joka on pitänyt perusteluja ”arveluttavana”.

¹³⁸ *Rautio* 2017 s. 270.

¹³⁹ *HE 80/2000 vp* s. 42.

¹⁴⁰ *HE 80/2000 vp* s. 4 ja *Viljanen* 2007 s. 22.

¹⁴¹ *Utriainen* 1992 s. 194. Ks. myös *Rautio* 2017 s. 269 ja *Viljanen* 2007 s. 21.

¹⁴² *Rautio* 2017 s. 269 ja *Utriainen* 1992 s. 194.

¹⁴³ *Lappi-Seppälä* 2000 s. 428.

Esimerkiksi tapauksessa *Itä-Suomen HO 23.1.2007 R 06/102* vastaaja ei ollut rikoksentekevälineenä käytetyn ampuma-aseen omistaja. Tästä syystä hänet tuomittiin menettämään valtiolle rikoksentekevälineenä käytetyn ampuma-aseen arvo.¹⁴⁴

Menettämisseuraamukset voidaan jakaa neljään ryhmään myös sen mukaan, miten niiden kohde liittyy rikokseen. Menettämisseuraamuksen kohteena voi olla rikoksen tuottama taloudellinen hyöty (*scelere quaesita*), rikoksentekeväline (*instrumenta sceleris*), rikoksen tuote eli rikoksella aikaansaatu esine (*producta sceleris*) tai rikosesine eli rikoksen välitön tosiasiallinen kohde (*corpus delicti*).¹⁴⁵ Rikoksen tuotteena pidetään niitä tuotteita, jotka ovat syntyneet fyysisesti rikoksen tekemisprosessin tuloksena. Esimerkiksi laittomasti valmistettu alkoholijuoma on rikoksen tuote. Sen sijaan esimerkiksi varastamalla saatua valmista esinettä ei katsota rikoksen tuotteeksi. Rikosesineeksi katsotaan tunnusmerkistön mukaisen toiminnan tosiasiallinen ja välitön kohde. Esimerkiksi huumausainerikoksen rikosesineenä on huumausaine.¹⁴⁶ Metsästysrikoksissa *instrumenta sceleris* on usein metsästysase ja *corpus delicti* riistaeläin.¹⁴⁷

Menettämisseuraamusta ei tule käyttää rangaistuksen luonteisena seuraamuksena, vaan turvaamistoimenpiteenä.¹⁴⁸ Jos menettämisseuraamus kuitenkin muodostuu tosiasiasa rangaistuksen luonteiseksi, voidaan tämä ottaa huomioon menettämisseuraamuksen kohtuullisuutta harkittaessa.¹⁴⁹ Turvaamistoimien yksinomaisena ja ensisijaisena perusteena on uusien rikosten vaara, ei jo tehty rikos. Tämä erottaa turvaamistoimet rangaistuksista ja rangaistuksen luonteisista seuraamuksista.¹⁵⁰ Menettämisseuraamuksen keskeisin tehtävä onkin uusien rikosten ennaltaehkäisy.¹⁵¹

Rangaistuksen tapaan menettämisseuraamus tehostaa kielto- ja käskynormien noudattamista¹⁵² ja omaa yleis- sekä erityisestävän vaikutuksen.¹⁵³ Yleispreventio tarkoittaa seuraamusten ennaltaehkäisevää vaikutusta kansalaiseen yleisesti.¹⁵⁴ Yleisestävästä näkökulmasta rikoksen hyödyn, tuotteen ja joissain tapauksissa rikoksen kohteenkin konfiskoinnin tavoitteena on vähentää rikollisen toiminnan houkuttelevuutta. Kun tuomittu menettää rikoksen tuottaman

¹⁴⁴ Tapausta käsitellään myös sivuilla 55 ja 76.

¹⁴⁵ *Utriainen* 1992 s. 195; *Viljanen* 2007 s. 21 ja *HE 80/2000 vp* s. 4. Ks. myös *Honkasalo* 1948 s. 115–116 ja *Utriainen* 1981 s. 180.

¹⁴⁶ *Utriainen* 1992 s. 195–199.

¹⁴⁷ Metsästysrikoksen tuotteita ei esiintynyt oikeustapausaineistossa.

¹⁴⁸ *HE 80/2000 vp* s. 15; *Viljanen* 1989 s. 527–528 ja 2007 s. 16; *Rautio* 2006 s. 12 ja 2017 s. 269 ja *Matikkala* 2010 s. 189 ja 54. Vrt. *Korkka* 2015 s. 36 – jonka mukaan menettämisseuraamusta ei tulisi luokitella turvaamistoimeksi, ellei se ole yksittäisen menettämisseuraamustyyppin tosiasiallinen luonne. Konfiskaation oikeudellista luonnetta on pohtinut mm. *Ailio* 1964 s. 13–53.

¹⁴⁹ *HE 80/2000 vp* s. 34.

¹⁵⁰ *HE 44/2002 vp* s. 35.

¹⁵¹ *Viljanen* 2007 s. 355; *Korkka* 2015 s. 32–33; *Rautio* 2006 s. 12 ja *Lappi-Seppälä* 2000 s. 417.

¹⁵² *Viljanen* 2007 s. 23 ja *Ailio* 1964 s. 13.

¹⁵³ *HE 80/2000 vp* s. 4; *Viljanen* 2007 s. 23 ja 27; *Rautio* 2006 s. 12; *Tapani* 2004 s. 48; *Ailio* 1964 s. 13; *Jareborg* 1969 s. 363 ja *Bratholm* 1980 s. 559.

¹⁵⁴ *Lappi-Seppälä* 2000 s. 49 ja *Utriainen* 1992 s. 32.

taloudellisen hyödyn, ajatellaan rikoksen käyneen taloudellisesti kannattamattomaksi. Tällöin laillinen menettelyvaihtoehto on taloudellisesti tuottoisampi.¹⁵⁵ Erityisesti eli tarkasteltaessa vaikutusta juuri rikosentekijään,¹⁵⁶ on esinekonfiskaation tavoitteena uusien rikosten tekemisen ehkäisy ja esineiden vaarattomaksi tekeminen.¹⁵⁷

Rikosentekovälineen menettäminen toimii myös tosiasiallisena esteenä uusille rikoksille, kun samaa välinettä ei voida käyttää enää uuden rikoksen tekemiseen. Jos tekoväline on edullinen ja helposti saatavilla, on konfiskaation preventiivinen teho heikko. Tällöin vankeusrangaistus tuottaa konfiskaatiota suuremman ennaltaehkäisevän vaikutuksen. Kun kyseessä on esimerkiksi henkirikoksessa käytetty edullinen puukko, on konfiskaatio katsottu tarpeelliseksi, koska teräaseen jättäminen rikosentekijän haltuun olisi eettisesti väärin.¹⁵⁸ Psykologisesti on luonnollista kohdistaa reaktio rikoksen tekovälineeseen, vaikka sakon avulla saavutettaisiin tekijälle sama taloudellinen tappio.¹⁵⁹

Oikeustapausaineiston perusteella metsästysrikosten tekovälineinä konfiskoidaan eniten ampuma-aseita.¹⁶⁰ Käytännössä rikosentekijä menettäisi aseensa suurella todennäköisyydellä myös ilman menettämisseuraamusta aselupien menettämisen myötä. Ampuma-aselain (AAL 1/1998) 67.1 §:n 4 kohdan mukaan lupa tulee peruuttaa, mikäli luvanhaltija on syyllistynyt mm. rikokseen, joka osoittaa hänet sopimattomaksi hankkimaan tai pitämään hallussa ampuma-aseita, aseosa, patruunoita tai erityisen vaarallisia ammuksia. Lain esitöiden mukaan tällainen rikos voi olla esimerkiksi törkeä metsästysrikos.¹⁶¹

Aselupakäytäntöjen yhtenäistämisohjeen¹⁶² mukaan riistaeläimen laittomaan pyyntiin syyllistyminen johtaa yleensä aselupien peruuttamiseen. Mikäli kyseessä on esimerkiksi laillisen hirvenmetsästyksen yhteydessä varomattomuudesta kaadettu väärä eläin, ei tämä pääsääntöisesti johda toimenpiteisiin. Yhtenäistämisohjeen sisältämän esimerkkitaulukon mukaan metsästysrikos on aseluvan peruutusperuste ja voi olla este uudelle aseluvulle 1–5 vuotta.¹⁶³ Kun aseensa

¹⁵⁵ *Viljanen* 2007 s. 23 ja 355.

¹⁵⁶ *Lappi-Seppälä* 2000 s. 49; *Viljanen* 2007 s. 23 ja *Utriainen* 1992 s. 35.

¹⁵⁷ *Viljanen* 2007 s. 23.

¹⁵⁸ *Viljanen* 2007 s. 25 ja 355.

¹⁵⁹ *Viljanen* 2007 s. 25 ja *Andenaes* 1974 s. 467.

¹⁶⁰ Tekovälineitä konfiskoitiin 64 tapauksessa ja 55 niistä oli aseita. Moottorikelkat olivat toiseksi yleisin konfiskoitava tekoväline (15 tapausta).

¹⁶¹ *HE 179/2018 vp* s. 67. AAL 67.2 §:ssa säädetään harkinnanvaraisista luvan peruuttamisperusteista. Momentin ensimmäisen kohdan mukaan lupa voidaan peruuttaa, jos luvanhaltija on syyllistynyt muun muassa ampuma-asetta käyttäen tehtyyn rangaistavaan tekoon (AAL 67.2 §:n 1 kohta).

¹⁶² Ks. *Kuusikko* 2014 s. 148 av. 20 – jonka mukaan yhtenäistämisohjeen soveltaminen sinänsä on katsottu päättyneeksi. Ks. kuitenkin *Poliisihallitus* 2011 – Ohjetta ei ole kumottu, vaan täydennetty poliisihallituksen 29.11.2011 antamalla ohjeella ampuma-aseen hallussapitolupien antamisesta ja peruuttamisesta.

¹⁶³ *Sisäasiainministeriön poliisiosasto* 2007.

hallussapitoon oikeuttava lupa raukeaa tai se peruutetaan, tekee poliisi aseiden haltuunotto päätöksen, jollei asetta ole jo luovutettu asianmukaisen luvan haltijalle (AAL 91.1 §).

Pelkästään aselupien menettäminen aiheuttaa tosiasiallisen esteen uusien rikosten tekemiselle. Joissain tapauksissa voisi olla aihetta miettiä, olisiko pelkkä aselupien menettäminen riittävä seuraamus ennaltaehkäisemään uusia rikoksia, ja tekeekö aseiden konfiskaatio aselupien menettämisen kanssa seuraamuksesta tosiasiallisesti rangaistuksen luonteisen.¹⁶⁴

¹⁶⁴ Tästä voidaan esittää erilaisia näkemyksiä suuntaan ja toiseen. Kun konfiskaatiota käytetään ennaltaehkäisevänä turvaamistoimenpiteenä, menettääkö se tosiasiallisen perustan tapauksissa, joissa aseet joka tapauksessa menetetäisiin poliisille? Miten tuomioistuimien voi tietää, menettääkö tekijä juuri tämän rikoksen seurauksena aseluvat, koska lupien menettäminen tapahtuu vasta tuomion antamisen jälkeen? Jos tekijää ei tuomita menettämisseuraamukseen, vaan hän ainoastaan menettää aselupansa, on hänellä mahdollisuus myydä aseet eteenpäin. Tuolloin aseiden menettämisen ei aiheudu taloudellista vahinkoa ainakaan siinä määrin, kuin jos ne menetetään korvauksetta valtiolle. Olisiko tämä tekijän kannalta kohtuullisempaa, koska menettämisseuraamus ei ole rangaistus ja sakko-rangaistus määrätään erikseen? Huomaa kuitenkin, että tapauksessa *Itä-Suomen HO 28.11.2019 R 19/407* aseluvan menettämisen ei nähty olevan vaikutusta ainakaan *rangaistusta* määrättäessä.

4 Riistaeläimen arvo ja pyyntilupamaksu

4.1 Kuka voi vaatia riistaeläimen arvoa itselleen?

Eläimen arvon menettäminen valtiolle tai sille, kenen metsästysoikeutta on loukattu, on oikeustapausaineiston perusteella varsin yleinen seuraamus.¹⁶⁵ Riistaeläimen arvo määrätään maa- ja metsätalousministeriön riistaeläimille vahvistamien elävän riistaeläimen ohjeellisten arvojen perusteella. Jos riistaeläimen metsästys on tapahtunut ilman alueen metsästysoikeuden haltijan lupaa tai muutoin loukkaamalla toisen metsästysoikeutta sellaisissa olosuhteissa, joissa toisella oli oikeus metsästää tai ottaa tällainen riistaeläin, on sillä, jonka oikeutta on loukattu, oikeus saada valintansa mukaan joko riistaeläin tai sen arvo, siitä riippumatta, onko metsästäminen muustakin syystä metsästyslain vastaista (MetsL 79 §).¹⁶⁶ Tällaisessa tilanteessa on kyseessä vahingonkorvauksen luonteinen menettämisseuraamus, joka käytännössä liittyy kiinteästi konfiskaatioon.¹⁶⁷ MetsL 79 §:n mukaisesta seuraamuksesta voidaan käyttää myös nimitystä siviilikonfiskaatio.¹⁶⁸

Mikäli oikeudenvastainen metsästys ei loukkaa kenenkään toisen metsästysoikeutta, tuomitaan eläin tai sen arvo menetetyksi valtiolle. Edellytyksenä on, että riistaeläin on metsästetty vastoin metsästyslain tai sen nojalla annetun asetuksen säännöksiä ilman, että metsästäjällä oli oikeus metsästää tai ottaa tällainen riistaeläin (MetsL 80.1 §). Tavallisimmin eläin tai sen arvo tuomitaan valtiolle, kun riistaeläin on tapettu rauhoitusaikana. Vaikka riistaeläin olisi metsästetty luvallisena aikana, voi olla, ettei metsästysoikeuden haltijalla ole lupaa ottaa riistaeläintä. Tällainen tilanne voi tulla kyseeseen esimerkiksi silloin, kun metsästysoikeuden haltija on käyttänyt kaikki hänelle myönnetyt hirvenkaatoluvat.¹⁶⁹

Yksityisellä oikeudenhaltijalla on aina ensisijainen oikeus menettämisseuraamuksen kohteen saamiseen.¹⁷⁰ Asiaa koskee seuraava korkeimman oikeuden ratkaisu.

KKO 1988:108 – Metsästysseura A:n jäsen oli luvattomasti kaatanut hirven alueella, jossa metsästysseura B:llä oli oikeus kaataa hirvi. Hirven arvo kuului B:lle eikä valtiolle (Ään. 4–1). Tapauksesta ilmenee, että metsästysseura A:n jäsen C oli tahallaan 2.10.1985 mennyt lupa-alueen ulkopuolelle ja ampunut sinne naarashirven. Metsästysseura B:llä oli samaan aikaan ollut oikeus

¹⁶⁵ Eläin tai sen arvo tuomittiin menetetyksi 68 tapauksessa, eli n. 60 % tapauksista.

¹⁶⁶ Ks. myös *Nuutila* 2003 s. 272 – Metsästys- ja kalastuslain yhtenä erityispiirteenä on pidetty sitä, että rikosesine voidaan tuomita valtion sijaan metsästys- tai kalastusoikeudenhaltijalle.

¹⁶⁷ *Hepola* 1991 s. 120. ja *Alkio* 1948 s. 293.

¹⁶⁸ *Rautio* 2006 s. 9 ja *Alkio* 1948 s. 293.

¹⁶⁹ *Hepola* 1991 s. 125.

¹⁷⁰ *Hepola* 1991 s. 122.

kaataa yksi aikuinen hirvi samalle alueelle. Tästä syystä kihlakunnanoikeus velvoitti C:n maksamaan metsästysseura B:lle vahingonkorvauksena seuran metsästysalueella kaatamastaan hirvestä 7 500 markkaa. HO pysytti kihlakunnanoikeuden päätöksen maksettavasta korvauksesta.

KKO totesi, että metsästysseura B:llä oli ollut rikoksen tekoaikana oikeus kaataa yksi aikuinen hirvi. Koska metsästysseura B olisi saanut pyydystää C:n tuona päivänä ampuman hirven, oli hirven kaataminen loukannut metsästysseura B:n oikeutta. Näin ollen hirven arvo kuului silloisen MetsL (290/1962) 66.1 §:n nojalla metsästysseuralle, joka oli myös vaatinut arvoa itselleen. HO:n päätöksen lopputulosta ei muutettu. Eri mieltä ollut jäsen oli muutoin KKO:n enemmistön kannalla lisäen kuitenkin perusteluihin sen, että metsästysseura B ei ollut tapahtumien jälkeenkään käyttänyt kaatoluvasta jäljellä ollutta oikeuttaan, vaan sitä vastoin vaatinut hirven arvoa korvauksena itselleen.

KKO oli ratkaisussa yhtä mieltä siitä, kenelle luvatta kaadetun hirven arvo kuului. Ratkaisusta ei kuitenkaan saada vastausta siihen, tuleeko seuran kaatolupien olla käyttämättä vain rikoksen tekohetkellä. Eli voiko metsästysseura myöhemmin käyttää kaikki kaatolupansa ja silti vaatia luvattomasti kaadetun eläimen arvoa itselleen?¹⁷¹

KKO:n enemmistö näyttää ratkaisussa asettuvan kannalle, jonka mukaan ampumatilanne on ratkaiseva. Myös ratkaisun perusteluissa todetaan seuralla olleen juuri tekopäivänä oikeus kaataa yksi hirvi. Jos seura on myöhemmin käyttänyt jäljellä olevan kaatolupansa, on Hepolan näkemyksen mukaan seuralla oikeus vaatia teosta rangaistusta, mutta ei eläimen arvoa. Muuten metsästysseura saisi itselleen sekä laittomasti kaadetun hirven arvon että myöhemmin kaadetun hirven.¹⁷² Asetun asiassa samalle kannalle kuin Hepola. Metsästysseuran oikeutta ei ole loukattu luvattomalla eläimen kaadolla, mikäli eläimen kaato ei vaikuta seuran lupien määrään. Tätä näkemystä tukevat myös seuraavat oikeustapaukset.

Ratkaisussa *Rovaniemen HO 29.9.2010 R 09/682*¹⁷³ A ja B tuomittiin mm. kahdesta metsästysrikoksesta. A ja B olivat kahteen otteeseen metsästäneet hirviä käyttämällä kohteen etsimisessä ja jäljittämässä hyväkseen moottorikäyttöistä ajoneuvoa, tässä tapauksessa moottorikelkkaa. Syyttäjät vaati ja KO tuomitsi A:n ja B:n yhteisvastuullisesti korvaamaan valtiolle kaadettujen hirvien arvona yhteensä 3 633 euroa. Hirvien lihoja oli myyty pakkohuutokaupassa 367 euron edestä ja nämä varat tuomittiin valtiolle menetetyksi. Pakkohuutokaupassa saatu arvo oli vähennetty A:n ja B:n korvausvelvollisuudesta. HO muutti vain tuomittua korvausvelvollisuutta. HO totesi asiassa olleen riidatonta, että kaadetut hirvet olivat kuuluneet metsästysseuran kaatokiintiöön, *eikä kiintiötä ollut ylitetty*. Tästä syystä hirvien arvoja ja hirvien lihoista huutokaupassa saatua kauppahintaa ei voitu tuomita valtiolle menetetyksi. Huutokaupassa saadut varat palautettiin metsästysseuralle, ja vastaajat vapautettiin korvaamasta valtiolle kaadettujen hirvien arvot.

Samankaltaiseen ratkaisuun päädyttiin myös tapauksessa *Itä-Suomen HO 23.2.2012 R 11/704* – Syyttäjät vaati laittomasti kaadetun hirven huutokaupasta saatuja varoja tuomittavaksi valtiolle menetetyksi. Metsästysseuralla ei ollut asiassa vaatimuksia, mutta A oli vastauksessaan katsonut, ettei varoja voida määrätä valtiolle menetetyksi, koska kaadettu hirvi oli kuulunut metsästysseuran kiintiöön. Menettämisseuraamuksesta HO lausui mm. seuraavaa: A:n ampuma hirvi oli metsästetty pyyntiluvan nojalla ja A oli tapahtuma-aikaan X metsästysseuran jäsen. Ammuttu hirvi oli mennyt metsästysseura X:n lupakiintiöstä, *eikä yhdistykselle ollut tapahtuman seurauksena*

¹⁷¹ Ks. myös *Hepola* 1991 s. 123 – joka on pohtinut samaa asiaa.

¹⁷² *Hepola* 1991 s. 123–124.

¹⁷³ Tapausta käsitellään myös sivulla 67.

annettu uutta pyyntilupaa. Näillä perusteilla kaadetun hirven huutokaupasta saadut varat kuuluvat metsästysseura X:lle.¹⁷⁴

Oikeustapausten valossa näyttää siltä, että mikäli kaadetut eläimet kuuluvat johonkin kaatokiintiöön, eikä kiintiötä ole ylitetty, ei valtiolla ole oikeutta saada eläimen arvoa. Jos kaatokiintiön sijaan on ylitetty, on valtiolla oikeus eläimen arvoon. Tämän perusteella voidaan antaa kielteinen vastaus aiemmin esitettyyn kysymykseen siitä, onko seuralla oikeus vaatia eläimen arvoa tilanteessa, jossa laittomasti kaadetun eläimen ampumahetkellä seuralla on ollut lupa eläimen metsästämiseen, mutta lupa on sittemmin käytetty.

Voidaan myös pohtia kysymystä siitä, kuka on MetsL 79 §:n tarkoittamassa asemassa ja kenellä on oikeus vaatia eläintä tai sen arvoa itselleen. Säännöksessä puhutaan kahdessa eri tilanteessa tapahtuneesta metsästämisestä: 1) metsästämällä on loukattu metsästysoikeuden haltijan metsästysoikeutta metsästämällä ilman hänen lupaansa olosuhteissa, joissa metsästysoikeuden haltijalla olisi ollut oikeus metsästä tai ottaa kyseinen riistaeläin, tai 2) metsästämällä on loukattu jonkun toisen metsästysoikeutta sellaisissa olosuhteissa, joissa toisella oli oikeus metsästä tai ottaa tällainen riistaeläin. Olennaista siis on, että sillä kenen oikeutta on loukattu, olisi itsellään ollut niissä olosuhteissa oikeus metsästä tai ottaa kyseinen riistaeläin.¹⁷⁵

Ensimmäiseksi mainitussa tilanteessa metsästysoikeuden haltija ei ole antanut tekijälle metsästyslupaa, mutta haltijalla itsellään olisi ollut oikeus metsästä kyseinen riistaeläin. Jotta oikeuden haltijalla olisi oikeus metsästä kyseinen riistaeläin, ei esimerkiksi alueen omistaja ole saanut luopua metsästysoikeudestaan tai metsästysvuokramies vuokrata omaa oikeuttaan edelleen. Metsästyksen on tullut tapahtua myös metsästysaikana. Mikäli teon kohteena on ollut pyyntiluvanvarainen riistaeläin, on metsästysoikeuden haltijalla oltava pyyntilupa eläimen metsästämiseen, jotta hän olisi oikeutettu MetsL 79 §:n mukaiseen korvaukseen.

Toinen tilanne koskee lähinnä pyyntiluvanvaraisia eläimiä. Jos jollekin on annettu pyyntilupa tiettyyn eläimeen, mutta joku toinen ampuu kyseisen lajin edustajan pyyntilupaan kuuluvalla alueella, loukkaa hän pyyntiluvan saaneen metsästysoikeutta. Tällöin pyyntiluvan saaneella on oikeus MetsL 79 §:n mukaiseen korvaukseen.

¹⁷⁴ Vastaavasti myös tapauksessa *Itä-Suomen HO 8.7.2016 R 16/298* – Eläimen arvoa ei tuomittu korvattavaksi valtiolle mm. siksi, koska kaadettu hirvi oli luovutettu metsästysseuralle sen kaatokiintiöön.

¹⁷⁵ Ks. myös *Hepola* 1991 s. 122 – joka on tulkinnut pykälää samaan tapaan aiemman metsästyslain aikaan, jolloin mainittu säännös oli vain hieman erilainen. Toisaalta säännös olisi ymmärrettävissä myös siten, että pykälässä tarkoitettaisiin tilanteita: 1) jos riistaeläin on metsästetty ilman metsästysoikeuden haltijan lupaa tai 2) jos riistaeläin on metsästetty muutoin loukkaamalla toisen metsästysoikeutta sellaisissa olosuhteissa, joissa toisella oli oikeus metsästä tai ottaa tällainen riistaeläin. Päädyn kuitenkin tulkitsemaan pykälää niin, että mainitut olosuhteet (toisella oikeus metsästä tai ottaa riistaeläin) vaaditaan sekä metsästysoikeuden haltijalta että siltä kenen metsästysoikeutta on loukattu. Tähän tulkintaan päädyn, koska 79 § on ensisijainen 80.1 §:n nähden ja 80.1 §:a sovelletaan vain, kun riistaeläin on metsästetty ilman, että toisella oli oikeus metsästä tai ottaa tällainen riistaeläin.

Oikeus saada MetsL 79 §:n mukainen korvaus on ollut esillä myös oikeuskäytännössä, kun KKO:ssa pohdittiin, onko yhteisluvan saajalla oikeus saada luvatta kaadetun eläimen arvo, kun kaatoalueen metsästysseura oli jo käyttänyt kaikki kiintiönsä kaatoluvat. Pyynti- ja poikkeuslupia voi hakea usea hakija yhdessä. Tuolloin lupa myönnetään hakijoille yhteisesti ja kyseessä on yhteislupa. Yhteislupahakemusta ja päätöstä varten on nimettävä yhteisluvan hallinnollinen haltija. Jos lupa myönnetään useamman eläimen metsästämiseen, luvan saajat voivat sopia yhteisluvan jakamisesta luvansaajien kesken (MetsL 30a §). Yhteislupaa koskevat säännökset otettiin metsästyslakiin vuonna 2017, koska haluttiin selkeyttää yhteisluvan saajan asemaa sekä yhteisluvan saajia koskevia velvollisuuksia. Ennen lainsäädäntöä tapa oli muodostunut yleiseksi käytännöksi.¹⁷⁶ Seuraavassa esiteltävä KKO:n tapaus on vuodelta 2002.

KKO 2002:41 – A tuomittiin KO:ssa metsästysrikoksesta hänen ammuttuaan hirvenvasan ilman asianmukaista pyyntilupaa. B, jonka nimiin pyyntiluvat oli haettu, vaati asianomistajana, että A velvoitetaan korvaamaan hänelle riistaeläimen arvo. KO katsoi, että B:llä oli hirvenmetsästyksen yhteisluvan edustajana asianomistaja-asema ja siten oikeus MetsL 79 §:n tarkoittamaan korvaukseen. Myös HO katsoi, että B oli hirvieläinten pyyntiluvan saajana metsästysrikoksella välittömästi loukatun oikeushyvän haltija. B:llä oli oikeus riistaeläimen arvoon hirven metsästysaikana hirvieläimen pyyntiluvan saajana, kun kaikkia myönnettyjä lupia ei ollut vielä käytetty.

KKO totesi perusteluissaan, että B:n vaatimus perustui hänelle myönnettyihin pyyntilupiin, joita ei ollut myönnetty hänelle metsästysoikeuden haltijana, vaan yhteislupamenettelyyn liittyen. Yhteislupamenettelyssä B oli edustanut luvan hakemista varten muodostettua henkilöpiiriä tai yhteenliittymää, johon yhteisluvan osakkaat olivat kuuluneet. Metsästysoikeuden haltijat olivat antaneet yhteisluvan hakumenettelyä varten hakijalle nimetyksi henkilölle oikeuden metsästä alueellaan ainoastaan hallinnollisessa tarkoituksessa. Tämä oikeus oli siten luonteeltaan muodollinen eikä sinänsä oikeuttanut asianomaista varsinaiseen metsästykseen yhteislupa-alueella. B:lle ei siten ollut syntynyt sellaisia oikeuksia, joita A olisi teollaan loukannut.

KKO katsoi, ettei myöskään yhteislupamenettelyä varten muodostetulle yhteenliittymälle syntynyt tai ollut siirtynyt MetsL 79 §:ssä tarkoitettua oikeutta. Yhteisluvan osakkaiden yhteiseen käyttöön ei ollut muodostettu mitään yhtenäistä metsästysaluetta. Sen sijaan metsästysoikeus kullakin yhteisluvan piirissä olevalla alueella oli pysytetty niiden osakkaiden määräysvallassa, joille sanottu oikeus muilla perusteilla kuului. Yhteisluvan osakkaiden yhteistoiminta oli selkeästi rajoittunut vain lupamenettelyyn ja tähän liittyviin tehtäviin. Hirvieläimen luvaton kaataminen ei KKO:n mukaan ollut vaikuttanut pyyntilupien voimassaoloon tai laajuuteen eikä siis sellaisiin seikkoihin, joiden suhteen B voisi yhteisluvan osakkaiden puolesta menestyksellisesti esittää vaatimuksia. B ei ollut yhteisluvan osakkaiden edustajanakaan MetsL 79 §:ssä tarkoitettu henkilö.

Ratkaisun valossa näyttää siltä, että yhteisluvan edustajalla tai lupamenettelyä varten muodostetulla yhteenliittymällä ei ole oikeutta korvaukseen MetsL 79 §:n mukaisesti.¹⁷⁷ KKO:n kanssa yhtenevään lopputulokseen voidaan päätyä pohtimalla tapausta sen perusteella, kenen oikeutta teolla oli loukattu ja kenellä olisi ollut oikeus kyseiseen eläimeen. Tapauksen yhteislupa-alueelle oli jaettu 152 pyyntilupaa, jotka oli jaettu tietyin edellytyksin yhteisluvan osakasseuroille.

¹⁷⁶ HE 28/2017 vp s. 15.

¹⁷⁷ Ks. myös *Kiuru* 2002 b ja 2019 s. 75–76 – joissa hän on kritisoinut KKO:n ratkaisua ja katsonut muun muassa, että KKO on hahmotellut ratkaisussa ns. kakkosluokan metsästysoikeudet, jotka eivät oikeuta metsästämään ja joita ei siksi voi edes loukata.

Näin ollen jokaisella osakasseuralla oli käytössään tietty määrä pyyntilupia. Jokaisella osakasseuralla oli oma alue, jolla hirvenmetsästys tapahtui. Näin ollen seura X ei voinut mennä metsästämään seura Y:n alueelle, vaikka seurat olisivat saaneet pyyntilupansa saman yhteisluvan kautta. Tapauksessa ollut osakasseura X oli käyttänyt kaikki pyyntilupansa alueellaan. Tuolloin kenelläkään ei ole ollut oikeutta metsästää hirveä tuolla alueella, eikä laittomalla metsästyksellä ole voitu loukata kenenkään oikeutta, kun sitä ei ole ollut olemassa. Näin ollen kenelläkään ei olisi ollut oikeutta eläimen arvoon ja laittomasti kaadetun eläimen arvo olisi tullut tuomita MetsL 80 §:n mukaisesti valtiolle.¹⁷⁸

Riistaeläimen menettämiseen ei sovelleta RL 10:5:n määräyksiä, koska tästä on omat määräyksensä MetsL 80.1 §:ssa. Muita RL 10 luvun säännöksiä tulee noudattaa soveltuvien osin. Tällä on haluttu ilmaista se, että rikoslain 10 luvun 6 ja 8 §:n määräyksiä menettämisen rajoituksista ja arvokonfiskaatiosta ei sovelleta rikoksen kohteen eli riistaeläimen konfiskaatiossa. Muutoin sovelletaan kaikkia rikoslain 10 luvun säännöksiä.¹⁷⁹ Tätä koskee seuraavaa Vaasan hovioikeuden ratkaisu.

Vaasan HO 21.2.2005 R 04/1298 – Syyttäjä vaati KO:ssa A:ta tuomittavaksi metsästysrikoksesta hänen ammuttuaan laillisen hirvenmetsästyksen yhteydessä naarashirven, jota seurasi kaksi alle vuoden ikäistä jälkeläistä. Syyttäjä vaati A:ta menettämään valtiolle ampumansa hirven arvon. KO katsoi A:n syyllistyneen metsästysrikkomukseen ja hylkäsi häneen kohdistuneen menettämisaatimuksen. Menettämisseuraamuksen perustelussa KO nojasi RL 10:2:ään ja totesi rikoksella saadun taloudellisen hyödyn tulevan oikeuskäytännön mukaan korvattavaksi vain sille, joka tosiasiallisesti on hyötyä saanut. KO katsoi, että A ei ollut saanut rikoksesta taloudellista hyötyä, vaan hirvi oli ammuttu metsästysseuran lukuun. Hyöty oli tullut metsästysseuralle, johon menettämisaatimusta ei ollut kohdistettu.

Syyttäjä valitti HO:een ja vaati A:ta menettämään valtiolle hirven arvon. HO perusteli asiassa olevan kyse MetsL 80.1 §:n soveltamisesta eli arvokonfiskaatiosta, eikä menetetyt hyödyn tuomitsemisesta valtiolle. HO toisti edellä mainitut MetsL 80.1 §:n lain esitöiden perustelut. HO:n tulkinnan mukaan viittaussäännös ja hallituksen esityksen lausuma osoittivat, että riistaeläimen ja riistaeläimen sijasta tuomittavan eläimen arvon konfiskaatio tuli ratkaista *yksinomaisesti* MetsL 80 §:n nojalla.

4.2 Kaksoiskonfiskaation kielto

MetsL 79 §:n mukaan metsästysoikeuden haltijalla on lainkohdan esittämässä tilanteissa oikeus saada korvauksena *joko* riistaeläin *tai* sen arvo. Samaan tapaan on säädetty myös MetsL 80 §:ssä, jonka mukaan menettämisseuraamuksena tuomitaan valtiolle menetetyksi eläin *tai* sen arvo.¹⁸⁰ Aiemman metsästyslain (290/62) 66 §:n mukaan valtiolle tuli menetettäväksi riistaeläin

¹⁷⁸ KKO hylkäsi korvausvaatimuksen. Oletettavasti arvo olisi tuomittu valtiolle, jos syyttäjä olisi tätä vaatinut.

¹⁷⁹ HE 80/2000 vp s. 42.

¹⁸⁰ Vrt. Sen sijaan luonnonsuojelulaki (1096/1996) 8:59 – ”Joka on syyllistynyt 58 §:ssä tarkoitettuun tekoon, on tuomittava menettämään valtiolle se, mikä on ollut rikoksen kohteena. Lisäksi on tuomittava menetetyksi se arvo, mikä rauhoitetulla eläimellä tai kasvilla on lajinsa edustajana.” Luonnonsuojelulain nojalla voidaan siis tuomita menetetyksi sekä eläin että sen arvo.

tai sen saalisarvo, jos tekijä oli syyllistynyt 64 §:n 1–5 kohdassa tarkoitettuun metsästysrikkomukseen tai 64 a §:ssä tarkoitettuun metsästysrikokseen. Mikäli tekijä oli syyllistynyt edellä mainittuun metsästysrikokseen, tuli hänen korvata valtiolle myös riistaeläimen saalisarvon ja elävän riistan ostoarvon välinen erotus.¹⁸¹ Tämä metsästyslaki kumottiin vuonna 1993 voimaan tulleella metsästyslailla. Tuolloin saalisarvon ja elävän riista-arvon välisen erotuksen korvaamisesta luovuttiin ja menettämisseuraamuksena voidaan nykyään tuomita vain joko eläin tai sen arvo.

Tapauksessa *Rovaniemen HO 25.2.2010 R09/337*¹⁸² oli kysymys mm. rauhoitetun karhun tappamisesta moottorikelkkoja apuna käyttäen. A oli rauhoitusaikana moottorikelkalla hätyyttänyt hängille noussutta karhua ja lopulta ampunut tämän. B oli syytettynä avunannosta metsästysrikokseen hänen seurattuaan karhua ja autettuaan A:ta karhun rekeen nostamisessa ja pois kuljettamisessa. KO tuomitsi tekijät menettämään valtiolle syyttäjän vaatiman karhun arvon vähennettynä huutokaupasta saaduilla varoilla. HO totesi perusteluissaan, ettei voimassa olevaan metsästyslakiin enää sisältynyt aikaisemmassa metsästyslaissa ollutta säännöstä siitä, että metsästysrikokseen syyllistyneen tulisi korvata valtiolle riistaeläimen saalisarvon ja elävän riistan ostoarvon välinen erotus. HO korosti perusteluissaan, että MetsL 80.1 §:n mukaan menetetyksi voitiin tuomita joko saalis tai sen arvo. Saalis oli poliisin toimesta takavarikoitu, lihat myyty huutokaupalla ja varat tilitetty valtiolle. Näin ollen tekijät olivat jo menettäneet saaliin valtiolle, eikä sen arvoa voitu enää tuomita valtiolle menetetyksi.¹⁸³

Samaan lopputulokseen päädyttiin myös tapauksessa *Itä-Suomen HO 15.11.2016 R 16/811* – A tuomittiin metsästysrikoksesta hänen metsästettyään vastoin metsästyslain nojalla annettua riistaeläimen rauhoitusta. A oli ampunut hirvinaarasta, jota oli seurannut kaksi vuotta nuorempaa vasaa. Syyttäjä vaati A:ta tuomittavaksi maksamaan hirvilehmän arvon (2 400 euroa) ja huutokaupassa valtiolle saatujen varojen (1 500 euroa) erotus (900 euroa). KO kuitenkin hylkäsi vaatimuksen erotuksen korvaamisesta, koska eläin oli jo tullut valtiolle menetetyksi ja lihahuutokaupan tuotto valtiolle tilitetyksi. A valitti asiassa HO:een. Teon jälkeen oli voimaan tullut lievempi laki, jonka mukaan syytteessä tarkoitettu teko ei enää ollut rangaistava. HO hylkäsi syytteen.

Vaikka saalisarvon ja elävän riistan ostoarvon välisen erotuksen korvaamisesta on luovuttu vuonna 1993, näkyi oikeustapauksissa vielä ratkaisuja, joissa tekijä oli tuomittu korvaamaan valtiolle riistaeläimen arvon ja myydyn eläimen arvon välinen erotus.

Esimerkiksi tapauksessa *Itä-Suomen HO 17.1.2002 R 01/457* A tuomittiin metsästysrikoksesta hänen metsästettyään rauhoitusaikana hirven, jota seurasi kaksi vuotta nuorempaa vasaa. Syyttäjä vaati A:ta menettämään valtiolle huutokaupalla myytyjen hirvenlihojen arvon ja elävän riistan ostoarvon välisen erotuksen. KO tuomitsi menettämisseuraamuksen syyttäjän vaatimuksen mukaisesti. HO ei muuttanut KO:n tuomion lopputulosta.

Samaan lopputulokseen päädyttiin tapauksessa *Rovaniemen HO 30.8.2002 R 02/125* – Neljä vastaajaa oli mm. ampunut hirviä ilman vaadittavia pyyntilupia. KO tuomitsi syyttäjän vaatimuksen

¹⁸¹ Aiemman metsästyslain (290/62) aikaan riistaeläimen arvo laskettiin elävän riistan *ostoarvon* mukaan (66 §). Nykyään riistaeläimen arvo määrätään riistaeläimen *ohjeellisten* arvojen perusteella (MetsL 79 §).

¹⁸² Tapausta käsitellään myös sivulla 65.

¹⁸³ Näin myös tapauksessa *Rovaniemen HO 12.5.2005 R 04/782* – KO oli tuominnut vastaajat korvaamaan yhteisvastuullisesti hirvien arvot vähennettynä huutokaupasta saaduilla varoilla. HO vapautti vastaajat eläinten arvojen menettämisestä.

mukaisesti vastaajat yhteisvastuullisesti korvaamaan valtiolle ampumiensa hirvien arvot vähennettynä huutokaupassa hirvien lihoista saaduilla varoilla. Huutokaupassa hirvenlihoista saadut varat tuomittiin valtiolle menetetyksi. HO ei muuttanut KO:n ratkaisua.

Eduskunnalle annetussa hallituksen esityksessä menettämisseuraamuksia koskevan lainsäädännön uudistamiseksi (*HE 80/2000 vp*) on selvästi korostettu tarkoitusta estää saman omaisuuden konfiskoiminen useaan kertaan. Tähän on pyritty esimerkiksi siten, että saman esineen tai omaisuuden arvon menettämiseen tuomitut vastaavat konfiskaatiosta yhteisvastuullisesti.¹⁸⁴ Riistaeläimen arvon ja huutokaupasta saatujen varojen erotusta ei tulisi enää tuomita valtiolle menetetyksi.

Käytännössä on tilanteita, joissa ei saada takavarikoitua kuin osa riistaeläimestä. Oikeustapaustaineistossa ilmeni erilaisia tapoja tällaisten tilanteiden ratkaisemiseksi.

*Itä-Suomen HO 14.6.2010 R 11/651*¹⁸⁵ – A tuomittiin mm. metsästysrikoksesta hänen ammuttuun ilman lupaa rauhoitusaikana täysi-ikäisen karhun haaskalta käyttäen apunaan ravintoon liittyvää houkutinta. Syyttäjä vaati A:ta tuomittavaksi menettämään valtiolle karhun kallon, siitinluun, taljan sekä karhun arvona 3 365 euroa. KO totesi perusteluissaan karhun ohjeellisen arvon olleen 840–3 365 euroa. Koska kyseessä oli ollut täysi-ikäinen karhu, eikä ollut esitetty syytä poiketa ohjeellisesta arvosta, KO katsoi karhun arvoksi 3 365 euroa. A tuomittiin menettämään valtiolle eläimen arvon lisäksi karhun kallo, siitinluu ja talja. Rikoksentekevälíneenä A menetti käytetyn aseiden arvon ja kaksi luotia.¹⁸⁶

Ratkaisussa päädyttiin siis tuomitsemaan menetetyksi sekä eläimen osat että eläimen arvo kokonaisuudessaan.¹⁸⁷ Eläinten osien ja lihojen arvot poikkeavat toisistaan siinä missä niiden ohjeelliset arvotkin. Riistaeläinten arvoon vaikuttaa niiden riistallinen ja luonnonsuojelullinen arvo. Riistallisen arvon määrittely on haastavaa, koska siihen liittyy metsästysharrastukselle

¹⁸⁴ *HE 80/200 vp* s. 32 ja 36–37. Kaksoiskonfiskaatiosta on erotettava tilanne, jossa laittomasti kaadettu eläin on myyty viranomaisen toimesta huutokaupalla ja varat on tilitetty myyjänä toimineen viranomaisen tilille. Tuolloin huutokaupasta saadut varat on tuomittava valtiolle menetetyksi, jotta huutokaupan suorittanut viranomainen voi tilittää varat eteenpäin valtiolle. Tällaisesta tilanteesta oli kyse tapauksessa *Rovaniemen HO 7.3.2013 R 13/51*, jossa huutokaupasta saadut varat odottivat poliisin tilillä tuomiota varojen menettämisestä. KO katsoi tekijän menettäneen jo riistaeläimen arvon valtiolle, koska eläin oli huutokaupattu. Kyse ei kuitenkaan ollut siitä, että tekijän olisi tullut korvata eläimen huutokaupasta saatujen varojen lisäksi eläimen arvo, vaan siitä että tarvittiin tuomio, jossa huutokaupasta saadut varat tuomittiin valtiolle, jotta varat saatiin tilitettyä oikealle tilille. Tapausta käsitellään myös sivulla 42. Myös tapauksessa *Itä-Suomen HO 27.1.2012 R 11/299* huutokaupasta saatuja varoja ei voitu tilittää valtiolle huutokaupanneen viranomaisen tililtä ennen kuin varat oli asianmukaisella ratkaisulla tuomittu valtiolle menetetyksi.

Vrt. *Helsingin hovioikeuspiirin laatuhankkeen työryhmä 2008–2009 s. 35* – ”Poliisin huutokaupattua hirvenlihat ei menettämisseuraamukselle ole enää perustetta, koska saalis (sen pakkohuutokaupasta saadut varat) on valtiolle näinkin menetetty.”

¹⁸⁵ Tapausta käsitellään myös sivuilla 35 ja 50.

¹⁸⁶ Myös ratkaisussa *Itä-Suomen HO 23.5.2017 R 16/993* tuomittiin valtiolle menetetyksi hirven arvon lisäksi takavarikoidut hirven sarvet.

¹⁸⁷ Samaan lopputulokseen päädyttiin myös tapauksessa *Turun HO 28.2.2019 R 18/125*, jossa vastaaja tuomittiin menettämään valtiolle takavarikoitu suden kallo ja suden arvo 4 500 euroa.

ominaisia aineettomia arvoja (esim. virkistys) sekä saaliin arvo (esim. talja, liha, kallo ja sarvet).¹⁸⁸

Ministeriön asetuksessa määrittelemät ohjeelliset arvot perustuvat Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen (RKTL) esityöhön.¹⁸⁹ RKTL:n lausunnon mukaan riistaeläinten ohjeellisten arvojen määrittämisessä on huomioitu lajin uusiutumiskyky, kannan koko, suojelutarve ja suurikokoisten, ravinnoksi hyödynnettävien lajien liha-arvo. RKTL on laskenut eläinten ohjeelliset arvot erityisen laskukaavan avulla.¹⁹⁰ Sorkkaeläinten, majavien ja hylkeiden arvoa nosti niistä saatavan lihan määrä. Karhun kohdalla myös talja lisäsi lajin saalisarvoa.¹⁹¹

Koska muun muassa taljan ja lihan arvo on huomioitu laskettaessa riistaeläinten ohjeellisia arvoja, tulisi riistaeläimen arvosta vähentää tietty määrä silloin, kun vain osa saaliista on saatu takavarikoitua. Huomioon tulisi ottaa takavarikoidun osan arvo suhteessa riistaeläimen arvoon. Käytännössä voi esiintyä ongelmia saaliin eri osien arvojen laskemisessa. Kuitenkin jos takavarikoiduksi saatua saaliin osaa ei oteta lainkaan huomioon korvattavan arvon määrittämisessä, joutuu arvon korvaaja todellisuudessa korvaamaan eläimen osittain kaksinkertaisena. Tämä oli otettu huomioon seuraavassa ratkaisussa.

Rovaniemen HO 23.2.2015 R 14/742 – Syyttäjä vaati kolmen vastaajan tuomitsemista törkeästä metsästysrikoksesta heidän metsästettyään vastoin metsästyslain nojalla annettua riistaeläimen metsästysrajoitusta, jonka mukaan karhua ei saa ajaa pesästä. Syyttäjä vaati valtiolle menetettäväksi takavarikoidut karhun nahkan ja kallon sekä tekijöitä tuomittavaksi yhteisvastuullisesti menettämään tapetun aikuisen naaraskarhun arvona vähintään 12 000 euroa. KO tuomitsi vastaajat törkeästä metsästysrikoksesta. Takavarikoidut karhun nahka ja talja tuomittiin valtiolle menetyksi. Koska takavarikoitua saatiin vain osa karhusta, velvoitti KO vastaajat korvaamaan lisäksi valtiolle karhun kohtuulliseksi katsottavan arvon. Karhun ohjeellinen arvo oli 8 200–15 500 euroa. KO otti arvioinnissa huomioon ammutun karhun teuraspainon avulla arvioidun kokonaispainon. KO vähensi karhun arvioidusta arvosta valtiolle tuomittavat nahkan ja kallon arvot. Kohtuulliseksi menettämisseuraamuksen kohteena olevaksi karhun arvoksi KO arvioi 8 000 euroa.

Vastaajat valittivat asiassa HO:een. HO katsoi vastaajien syyllistyneen törkeän metsästysrikoksen sijasta metsästysrikkomukseen. HO totesi, että menetetyksi voidaan MetsL 80.1 §:n mukaan tuomita joko saalis tai sen arvo. Nahka ja kallo oli poliisin toimesta takavarikoitu. Koska vastaajat olivat menettäneet osan saaliista valtiolle, ei saaliin arvoa voitu enää *siltä osin* tuomita menetyksi. Vastaajat eivät olleet vaatineet HO:ssa takavarikkojen kumoamista. Näin ollen, ja koska vastaajat olivat syyllistyneet metsästysrikkomukseen, heidät tuomittiin menettämään valtiolle ainoastaan karhun nahka ja kallo.

¹⁸⁸ RKTL 2008.

¹⁸⁹ Maa- ja metsätalousministeriö 2010.

¹⁹⁰ RKTL 2008 – $A = (U \cdot S / K) \cdot c + p \cdot h$, jossa A: arvo, U: uusiutumiskyky, joka korvattiin lajin keskipainon logaritmillä, S: suojelutarve, K: kannan koko, c: vakio, jolla kalibroitu arvo voidaan ilmasta euroina, p: elävän eläimen keskipaino, h: ruhon keskihinta. EU:n luontodirektiivissä mainitut nisäkkäät ja uhanalaisuusluokituksessa silmälläpidettäviksi määritettyjen lajien arvot kerrottiin kahdella.

¹⁹¹ RKTL 2008 – Näiden eläinten kohdalla laskukaavaa täydennettiin lisäämällä siihen elävän eläimen keskipaino kerrottuna ruhon keskihinnalla.

KO vähensi saaliin arvioidusta arvosta takavarikoitujen osien arvon. Myös HO totesi perusteluissaan, ettei saaliin arvoa voitu tuomita menetetyksi *siltä osin* kuin se oli saatu takavarikoitua.¹⁹² Toisaalta joissain tapauksissa eläimen arvoa ei ollut edes vaadittu, kun osa saalista oli saatu takavarikoitua.

Itä-Suomen HO 6.3.2014 R 13/217 – A tuomittiin metsästysrikoksesta hänen ammuttuaan törkeästä huolimattomuudesta vuotta nuoremman karhupennun laillisen karhun metsästyksen yhteydessä. Syyttäjä vaati A:lle menettämisseuraamuksena karhun taljan ja kallon menettämistä valtiolle sekä rikoksentekeväliseinä käytetyn metsästyskiväärin konfiskointia. KO tuomitsi vaaditut menettämisseuraamukset. Karhun lihat oli luovutettu metsästysseuralle ja näihin tai eläimen arvoon ei kohdistettu minkäänlaisia vaatimuksia. A valitti asiassa HO:een, joka ei muuttanut KO:n tuomiota.¹⁹³

Tilanteissa, joissa vain osa saaliista on saatu takavarikoitua, olisi menettämisseuraamuksen luonteen kannalta järkevää tuomita menetettäväksi riistaeläimen ohjeellinen arvo vähennettynä takavarikoitujen riistaeläimen osien arvolla. Konfiskaation yhtenä tarkoituksena on ehkäistä rikollisuutta tekemällä rikoksesta kannattamaton.¹⁹⁴ Kun tekijältä saadaan takavarikoitua vain osa eläimestä, on hän voinut esimerkiksi myydä tai syödä loput saalista. Tällöin tekijä on saanut tekemästään rikoksesta hyötyä. Tämä hyötyminen voitaisiin estää konfiskoimalla riistaeläimen arvon ja takavarikoitujen osien arvon erotus.

4.3 Riistaeläimen arvon määrä

Riistaeläimen arvo määrätään maa- ja metsätalousministeriön riistaeläimille vahvistamien elävän riistaeläimen ohjeellisten arvojen perusteella (MetsL 79 §). Ohjeellisista arvoista voidaan poiketa eläimen poikkeuksellisen esiintymisalueen, esiintymisajan, iän, koon, värimuunnoksen tai muun erityisen syyn seurauksena (RiistaAs 2 §). Mikäli asiassa ei ole esitetty selvitystä eläimen arvoon vaikuttavista tekijöistä, on oikeuskäytännössä tuomittu menetettäväksi joko ohjeellisissa arvoissa määritelty alin tai ylin arvo.

Alin arvo oli tuomittu tapauksessa *Itä-Suomen HO 12.1.2006 R 04/74* – Vastaajat olivat erilaisissa kokoonpanoissa metsästäneet useita hirviä ilman pyyntilupaa. Syyttäjä vaati vastaajia yhteisvastuullisesti tuomittavaksi korvaamaan valtiolle kunkin riistaeläimen arvona 7 500 markkaa vastaava 1 261,41 euroa. KO totesi perusteluissaan hirven arvon määrättyneen tuolloin maa- ja metsätalousministeriön elävän riistan ohjeellisista arvoista antaman päätöksen (700/1993) 1 §:n mukaan siten, että hirven ohjeellinen arvo oli 5 000–10 000 markkaa. Koska asiassa ei ollut esitetty selvitystä hirven arvon määrittämiseen vaikuttavista seikoista, KO katsoi, ettei asiassa ollut

¹⁹² HO ei tuominut kuitenkaan menetetyksi kuin saadun nahkan ja kallon. Luultavasti tähän vaikutti tekijöiden syyllistyminen vain metsästysrikkomukseen

¹⁹³ Samoin tapauksessa *Rovaniemen HO 13.9.2017 R 17/538*, jossa laittomasti kaksi karhua metsästännyttä vaadittiin tuomittavaksi menettämään valtiolle vain takavarikoidut karhujen päät ja nahkat, sekä rikoksentekeväliseinä käytetyt aseet. Karhut olivat olleet Luonnonvarakeskuksen tutkittavana, mutta niiden lopullinen kohtalo ei selvinnyt tuomiosta. KO tuomitsi syyttäjän vaatimusten mukaisesti. HO ei myöntänyt asiassa jatkokäsittelylupaa. Myös tapauksessa *Rovaniemen HO 14.6.2007 R 06/564* syyttäjä ei vaatinut valtiolle menetettäväksi eläimen arvoa, vaan ainoastaan takavarikoidut karhun taljan päineen ja siitinluun.

¹⁹⁴ *Viljanen* 2007 s. 355.

perustetta määrätä menetettäväksi tuomittavaksi arvoksi mainitun päätöksen mukaista alinta 5 000 markkaa vastaavaa 1261,41 euroa enempää. HO ei muuttanut tuomitun arvon määrää.

Ylin arvo oli tuomittu tapauksessa *Itä-Suomen HO 14.6.2012 R 11/651*¹⁹⁵ –Eläimen arvosta KO totesi seuraavaa: kysymyksessä oli ollut täysi-ikäinen karhu, eikä tapauksessa ollut esitetty syytä poiketa sanotusta ohjeellisesta arvosta. Tästä syystä KO katsoi, että menetetyksi tuli tuomita aikuisen karhun arvo 3 365 euroa. Tekohetkellä voimassa olleen asetuksen mukaan elävän karhun ohjeellinen arvo oli 840–3 365 euroa. HO ei muuttanut KO:n tuomiota.

Syyttömyysolettama¹⁹⁶ on varsin keskeinen osa oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä¹⁹⁷ ja se vaikuttaa koko rikosprosessimenettelyn ajan.¹⁹⁸ Syyttömyysolettamalla on vaikutusta sekä sääntöjen tulkinnassa että soveltamisessa. Laintulkinnassa syyttömyysolettamasta voi olla apua lain soveltamisen yhdenmukaistamisessa.¹⁹⁹ Syyttömyysolettaman mukaan rikoksesta epäiltyä ja syytettyä on pidettävä syyttömänä, kunnes hänen syyllisyytensä on näytetty toteen laillisesti.²⁰⁰ Ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisussa on katsottu syyttömyysolettamaan kuuluvan myös se, että kaikki epäselvyydet todistusaineistossa arvioidaan syytetyn eduksi.²⁰¹ Jos tapauksessa ei ole esitetty selvitystä eläimen arvoon liittyen, tulisi tekijä tuomita menettämään valtiolle ohjeellisissa arvoissa määritelty pienin arvo. Tekijää ei voida pitää syyllisenä enempään kuin on näytetty.²⁰²

Mikäli saalis on viranomaisten toimesta huutokaupattu, voidaan menetetyksi tuomitusta arvosta vähentää viranomaiselle myynnistä aiheutuneet kulut. Tämä ilmenee seuraavasta oikeustapauksesta.

*Vaasan HO 16.5.2016 R 16/408*²⁰³ – A oli laillisen hirvenmetsästyksen yhteydessä ampunut naarashirven, jota oli seurannut vuotta nuorempi jälkeläinen. Syyttäjä vaati A:ta tuomittavaksi menettämään valtiolle laittomasti ammutun naarashirven. Poliisi oli takavarikoinut hirven ja myynyt sen huutokaupalla 1 000 euron hintaan. Tästä summasta oli maksettu kuljetus-, säilytys- ja käsit-

¹⁹⁵ Tapausta käsitellään myös sivuilla 32 ja 50.

¹⁹⁶ Ks. myös *Jonkka* 1991 s. 237 – joka puhuu myös syyttömän suojaamisen periaatetta tarkoittavasta optimointikäskystä.

¹⁹⁷ *Virolainen – Pölönen* 2004 s. 282; *Jonkka* 1991 s. 236–237 ja *Nowak* 2003 s. 49.

¹⁹⁸ *Vuorenpää* 2009 s. 150.

¹⁹⁹ *Nowak* 2003 s. 32 ja 50. Syyttömyysolettaman ajatus ilmenee mm. EIS 6.2 artiklasta ja KP-sopimuksen 14.2 artiklasta. Laissa oikeudenkäynnistä rikosasioissa (689/1997) ei mainita nimenomaisesti syyttömyysolettamaa, mutta se on johdettavissa suomalaisen rikosprosessiin PL 21 ja 22 §:n kautta.

²⁰⁰ *Virolainen* ym. 2016 I Johdatus prosessioikeuteen >4. Periaatteet prosessioikeudessa >Ihmis- ja perusoikeudet prosessioikeudessa>Ihmisoikeussopimusten prosessuaaliset määräykset>Syytetyn vähimmäisoikeudet>Syyttömyysolettama; *Aall* 2003 s. 249; *Jonkka* 1991 s. 237 ja *Vuorenpää* 2009 s. 135.

²⁰¹ *Virolainen* ym. 2016 I Johdatus prosessioikeuteen >4. Periaatteet prosessioikeudessa >Ihmis- ja perusoikeudet prosessioikeudessa>Ihmisoikeussopimusten prosessuaaliset määräykset>Syytetyn vähimmäisoikeudet>Syyttömyysolettama. Ks. syyttömyysolettamasta lisää *Nowak* 2003 ja *Jonkka* 1991 s. 236–247.

²⁰² Tapausten aikaan eläinten arvot oli määritelty siten, että esim. karhun ohjeellinen arvo oli 840–3 365 euroa. Asetuksessa ei suoraan eroteltu nuoren yksilön arvoa. Tällä hetkellä voimassa olevassa asetuksessa (RiistaAs 241/2010) on määritelty monien riistaeläinten kohdalla myös nuoren yksilön arvo. Esimerkiksi nuoren karhun arvo on 4 500 euroa ja aikuisen karhun arvo on 8 200–15 500 euroa.

²⁰³ Tapausta käsitellään myös sivulla 42.

telykuluja 200 euroa, joten hirvestä oli saatu nettohintana 800 euroa. KO tuomitsi A:n menettämään valtiolle sekä naarashirven että siitä huutokaupalla saadun nettohinnan (800 euroa). A valitti tuomiosta HO:een, joka ei myöntänyt asiassa jatkokäsittelylupaa.²⁰⁴

4.4 Pyyntilupamaksu

Jos MetsL 80.1 §:ssä tarkoitetun riistaeläimen metsästys edellyttää MetsL 26 §:n mukaan pyyntilupaa, on metsästäjä määrättävä suorittamaan valtiolle maksamatta oleva pyyntilupamaksu (MetsL 80.2 §). MetsL 26 § koskee hirvieläimen pyyntilupaa, joka on oltava metsästäessä kuusipeuraa, saksanhirveä, japaninpeuraa, hirveä, valkohäntäpeuraa ja metsäpeuraa.

MetsL 80.2 § on saanut nykyisen muotonsa vuonna 2011. Ennen muutosta voitiin pyyntilupamaksua vaatia menettämisseuraamuksena, jos metsästys edellytti 10 §:n mukaan pyyntilupaa. MetsL 10.1 § koski hirvieläimen pyyntilupaa. MetsL 10.2 §:ssa annettiin valtuus säätää asetus, jolla voitiin vaatia pyyntilupa, jos metsästyksestä aiheutui muun kuin hirvieläimen kannan vaarantuminen tai jos tällaisen riistaeläimen metsästyksen tarkoituksenmukainen järjestäminen sitä edellytti. Ennen lakimuutosta pyyntilupamaksua voitiin siis vaatia menetetyksi myös muiden kuin hirvieläinten laittoman metsästyksen yhteydessä.

Oikeustapausaineiston perusteella näyttää siltä, ettei pyyntilupamaksujen tuomitsemisessa ole ollut epäselvyyksiä. Mikäli laittomasti kaadetun hirvieläimen pyyntilupaa oli vaadittu maksettavaksi, se oli tuomittu.²⁰⁵ Jos laittomasti kaadetun hirvieläimen pyyntilupa oli jo aikaisemmin maksettu, sitä ei enää vaadittu korvattavaksi.²⁰⁶

²⁰⁴ Edellä Kaksoiskonfiskaatio-kappaleessa kerrotun valossa on huomautettava, että ratkaisussa on tapahtunut virhe, kun sekä eläin että sen arvo on tuomittu valtiolle menetetyksi. Konkreettisesti tästä ei aiheutunut tuomitulle vahinkoa, koska eläin oli jo menetetty.

²⁰⁵ Esim. *Rovaniemien HO 2.2.2004 R 03/822* – Vastaajat velvoitettiin korvaamaan valtiolle yhteisvastuullisesti laittomasti metsästetyn hirvieläimen pyyntilupamaksu 100 euroa ja *Rovaniemien HO 17.2.2015 R 14/1122* – Vastaaja velvoitettiin korvaamaan laittomasti kaadetun hirven vasan pyyntilupamaksuna 50 euroa.

²⁰⁶ Esim. *Lapin KO 28.10.2011 R 10/1420* – Hirvien pyyntilupamaksut oli maksettu, joten niitä ei vaadittu korvattavaksi.

5 Rikoksentekovälineenä käytetyn aseiden konfiskointi

5.1 Hengenvaaralliset rikoksentekovälineet

RL 10:4.1:n 1 kohdassa säädetään rikoksentekovälineenä käytetyn ampuma- tai teräaseen tai muun niihin rinnastettavan hengenvaarallisen välineen menettämisestä valtiolle. MetsL 80.4 §:n mukaan edellä mainittua rikoslain säännöstä sovelletaan vain, jos menettämisseuraamuksen perustavana rikoksena on metsästysrikos tai MetsL 75 §:n 5 kohdassa tarkoitettu tahallinen teko. Jälkimmäinen viittaa metsästyslain säännösten rikkomiseen.²⁰⁷ Näin ollen ampuma- tai teräase sekä muu niihin rinnastettava hengenvaarallinen väline on konfiskoitavissa metsästyslain nojalla vain metsästysrikoksen tai MetsL 75 §:n 5 kohdan mukaisen tahallisen metsästyslain säännösten rikkomisen seurauksena.

RL 10:4.1:n 1 kohdan muotoilu on tarkoituksella laadittu yhdenmukaiseksi törkeää ryöstöä (RL 31:2.1:n 3 kohta) ja törkeää pahoinpitelyä (RL 21:6.1:n 3 kohta) koskevien lainkohtien kanssa, joissa kvalifiointiperusteena mainitaan ampuma- tai teräaseen taikka muun niihin rinnastettavan hengenvaarallisen välineen käyttö.²⁰⁸ Tästä syystä edellä mainittuja säännöksiä tulisi soveltaa yhdenmukaisesti.²⁰⁹

Ampuma-aseen määritelmä löytyy ampuma-aselain 2 §:stä.²¹⁰ Vaikka ampuma-aseella ei rikoslaissa ehkä tarkoiteta samaa kuin ampuma-aselaissa, on Viljanen katsonut yhdenmukaisen tulokinnan tarkoituksenmukaiseksi.²¹¹

Näin totesi myös korkein oikeus **KKO 1994:73** – Tuomion perustelujen mukaan ampuma-aseelle on tarkoituksenmukaista antaa sama merkitys sekä rikoslaissa että ampuma-aseita koskevassa lainsäädännössä, ellei tälle ole selviä vastasyitä.

²⁰⁷ Lainkohdan mukaan: ”Joka tahallaan tai huolimattomuudesta 5) luvatta pyydystää tai tappaa rauhoittamattoman eläimen vastoin 49 §:ssä säädettyä kieltoa tai 50 §:n nojalla annetun asetuksen säännöstä taikka menettelee vastoin 41 b §:n 3 tai 4 momentissa säädettyä ilmoitusvelvollisuutta tai mainitun pykälän 5 momentin nojalla annetun aseuksen säännöstä saalisilmoituksen määräajasta tai hyväksymispäätökseen sisältyvää määräystä, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, metsästyslain säännösten rikkomisesta sakkoon.”

²⁰⁸ HE 80/2000 vp s. 26.

²⁰⁹ Viljanen 2007 s. 278.

²¹⁰ Ampuma-aseella tarkoitetaan välinettä, jolla ruutikaasupaineen, nallimassan räjähdyspaineen tai muun räjähdyspaineen avulla voidaan ampua luoteja, hauleja tai muita ammuksia taikka lamaannuttavia aineita. Ampuma-aseeksi katsotaan myös mm. esine, joka muistuttaa ampuma-asetta ja on muunnettavissa ampuma-aseeksi. Sen sijaan esimerkiksi rakennustyössä käytettäväksi tarkoitettuja naulaimia ei katsota ampuma-aseiksi (AAL 2 §).

²¹¹ Viljanen 2007 s. 279.

Törkeää ryöstöä koskevista lain esitöistä selviää, että ampuma-aseeseen rinnastettavina hengenvaarallisina välineinä pidetään muun muassa erilaisia pommeja, myrkyllisiä ja tukahduttavia kaasupanoksia ja räjähteitä.²¹² Oikeuskäytännössä ampuma-aseeseen ei ole rinnastettu kyyneelkaasusumutinta (*KKO 1994:73*) eikä ilmapistoolia (*KKO 1992:189*).

Teräaseita ovat muun muassa stiletit, tikarit ja pistimet. Teräaseisiin rinnastettavina hengenvaarallisina välineinä pidetään esimerkiksi nyrkkirautaa ja jousipatukkaa sekä erilaisia kaapeleista, ketjuista, vajereista ja metalliputkista valmistettuja tai niihin rinnastettavia lyömäaseita.²¹³ Myös pitkäteräinen veitsi on katsottu oikeuskäytännössä teräaseeksi (*KKO 1999:20*). KKO on katsonut pitkän rautanaulan hengenvaaralliseksi välineeksi (*KKO 1993:5*), mutta *Matikkalan* mukaan rautanaulaa ei todennäköisesti pidettäisi nykyään teräaseeseen rinnastettavana välineenä.²¹⁴ Oikeuskäytännössä ampuma- ja teräaseeseen rinnastettavana hengenvaarallisena välineenä ei ole pidetty kumipamppua (*KKO 1996:65*), vasaraa ja pesäpallomailaa (*KKO 2009:79*) eikä metallirunkoista tuolia (*KKO 2010:36*).

Järjestyslaissa (612/2003) säädetään vaarallisista esineistä (9 §) ja toisen vahingoittamiseen soveltuvista esineistä ja aineista (10 §). Näitä ovat esimerkiksi nyrkkiraudat, heittotähdet, tikat ja syövyttävät aineet. Jotta järjestyslaissa mainittujen välineiden käyttö katsottaisiin ryöstön kvalifiointiperusteeksi, on olennaista välineiden hengenvaarallisuus. Uhkaustavasta ja teon muista olosuhteista riippuu, täyttääkö välineen käyttö myös kokonaisuutena arvostellen törkeän ryöstön tunnusmerkistön.²¹⁵

Muihin metsästysrikoksen tekovälineisiin kuin ampuma- ja teräaseisiin tai muihin niihin rinnastettaviin hengenvaarallisiin välineisiin, RL 10:4 soveltuu sellaisenaan. Näin ollen esimerkiksi yleisloukku voidaan konfiskoida metsästysrikkomuksessa käytettynä rikoksentekovälineenä.²¹⁶

Vaasan HO 14.8.2003 R 03/674 – KO oli tuominnut A:n metsästysrikkomuksesta hänen käytettyään metsästyksessä kiellettyä pyyntivälinettä tai pyyntimenetelmää. KO tuomitsi A:n rikoksentekovälineenä käyttämän yleisloukun valtiolle menetetyksi. A valitti asiassa HO:een ja vaati mm. menettämisseuraamuksen kumoamista MetsL 80 §:n nojalla. HO totesi perusteluissaan MetsL 80.4 §:n koskevan vain RL 10:4.1:n 1 kohdassa mainittuja rikoksentekovälineitä. Näin ollen säännös ei estänyt muiden metsästysrikkomuksessa käytettyjen rikoksentekovälineiden, kuten yleisloukun, tuomitsemista valtiolle menetetyksi. Tältä osin HO ei muuttanut KO:n tuomion lopputulosta.

²¹² *HE 66/1988 vp s. 99.*

²¹³ *HE 66/1988 vp s. 99.*

²¹⁴ *Matikkala 2018 s. 260.*

²¹⁵ *Matikkala 2018 s. 593* – Esimerkiksi pommilla uhkaaminen on yleensä hengenvaarallista.

²¹⁶ *Viljanen 2007 s. 283.*

Rikoksentekeväliseen konfiskointi on RL 10:4.1:ssa tarkoitetuissa tapauksissa pakollista. Valtiolla menetetyksi on *tuomittava* rikoksen tekemisessä käytetty ampuma- tai teräase sekä muu niihin rinnastettava hengenvaarallinen väline (RL 10:4.1:n 1 kohta). Pakollisuus on tosin vain lähtökohta, sillä menettämisseuraamuksen kohtuullistaminen on mahdollista RL 10:10:n mukaisesti.²¹⁷ Kohtuullistamisesta lisää luvussa 7. Menettämisseuraamuksen kohtuullistaminen.

Metsästysrikoksen seurauksena ampuma- tai teräaseen tai muun niihin rinnastettavan hengenvaarallisen välineen konfiskointi on mahdollinen sekä tahallisen että tuottamuksellisen teon perusteella. MetsL 75 §:n 5 kohdan mukaisen metsästyslainsäännösten rikkomisen tulee sen sijaan olla tahallinen, jotta seuraamus olisi mahdollista tuomita.²¹⁸ Menettämisseuraamusten uudistamista koskevien lain esitöiden mukaan aseiden konfiskointi on haluttu rajata vain edellä mainittuihin tekoihin, koska muussa tapauksessa menettämisseuraamus johtaisi helposti kohtuuttomaan lopputulokseen. Esimerkiksi ilman säädettyä suojausta kuljetettua laillista metsästysasetta ei ole syytä tuomita menetetyksi. Tarpeen ei ole myöskään konfiskoida asetta, jolla on erehdyksessä ammuttu hirvieläimen vasaa muistuttava aikuinen eläin vasan pyyntiluvalla.²¹⁹

Aiemmin metsästysrikoksen ollessa rangaistava vain tahallisena, oli myös konfiskaatio mahdollinen vain tahallisen teon seurauksena. Vuonna 2002 metsästysrikos säädettiin rangaistavaksi tahallaan ja törkeästi huolimattomuudesta tehtynä. Teon rangaistavuus haluttiin laajentaa törkeästi huolimattomuudesta tehtyihin metsästysrikoksiin metsästyksen luonteeseen kuuluvan korostuneen huolellisuusvelvollisuuden vuoksi.²²⁰ Tuolloin myös MetsL 80.4 §:n mukaisen konfiskaation soveltamisala laajeni tuottamuksellisiin rikoksiin.²²¹

5.2 Aseen menettäminen, kun tieltä on metsästetty metsäkanalintu

Metsästämiseen liittyy moottorikäyttöisen kulkuneuvon käytön rajoituksia. Riistaeläintä ei saa esimerkiksi ampua moottorikäyttöisestä ajoneuvosta, sen suojusta tai välittömästi pysäyttämisen jälkeen sataa metriä lähempänä ajoneuvoa (MetsL 32.2 §). Riistaeläintä ei myöskään saa ampua yleiseltä tieltä, tielle eikä tien yli. Metsäkanalintujen metsästäminen on kielletty myös ampujan tai eläimen ollessa yksityisellä tiellä (MetsL 25.3 §). Tällä on haluttu estää liian helppo

²¹⁷ *Viljanen* 2007 s. 277.

²¹⁸ *Ks. myös HE 203/2001 vp s. 35* – Tahallisuusvaatimus on haluttu kohdistaa nimenomaan MetsL 75 § 5 kohdassa tarkoitettuihin tekoihin.

²¹⁹ *HE 80/2000 vp s. 42.*

²²⁰ *HE 203/2001 vp s. 17 ja 23.*

²²¹ *HE 203/2001 s. 33 ja Nuutila* 2003 s. 278. Vrt. *Rautio* 2006 s. 25 av. 97 – joka on katsonut, ettei RL 10.4.1:n 1 kohtaa sovellettaisi tuottamuksellisiin metsästysrikoksiin. *Ks. myös Thornstedt* 1960 s.155 – joka on katsonut, että konfiskaation liittämiseksi tuottamuksellisiin rikoksiin ei näytä olevan periaatteellisia esteitä. Hänen mielestään voitaisiin kohtuullisuuden näkökulmasta tehdä kuitenkin ero tietoisien (*luxuria, culpa luxuria*) ja tiedottoman tuottamuksen (*negligentia, culpa*) välillä.

metsäkanalintujen saalistaminen, sillä metsäkanalinnut tavallisesti käyvät teillä syömässä hiekkaa.²²²

Oikeustapausaineiston perusteella metsästysrikokset eroavat usein toisistaan suuresti. Kuitenkin teonkuvausten näkökulmasta olivat melko samankaltaisia ne tapaukset, joissa metsäkanalintu oli ammuttu autosta tai auton läheisyydestä. Silti näissä tapauksissa vaaditut ja tuomitut menettämisseuraamukset vaihtelivat silmiinpistävän paljon. Osassa tapauksista ei menettämisseuraamusta ollut vaadittu ollenkaan.

Rovaniemen HO 1.7.2008 R 08/204 – Syyttäjä vaati KO:ssa A:ta tuomittavaksi metsästysrikoksesta. A oli välittömästi auton pysäyttämisen jälkeen, erkaannuttuaan autosta selvästi vähemmän kuin 100 m, ampunut puussa istuneen teeren. Syyttäjä vaati A:n tuomitsemista metsästyskieltoon, mutta ei esittänyt minkäänlaisia menettämisaatimuksia. KO tuomitsi A:n metsästysrikoksesta ja määräsi hänet vuoden metsästyskieltoon. A valitti asiassa HO:een, joka ei muuttanut KO:n ratkaisua syyksilukemisen suhteen.²²³

Oikeustapausaineiston perusteella näyttää kuitenkin tavallisemmalta vaatia ja tuomita menettämisseuraamus huolimatta siitä, onko tekijä saanut saalista lainkaan.²²⁴ Eroavaisuuksia oli havaittavissa myös siinä, missä laajuudessa menettämisseuraamusta oli vaadittu. Osassa tapauksista tekijää vaadittiin menettämään valtiolle vain rikoksen tekemisessä käytetty ase. Tapauksista ei ilmennyt mitä muita välineitä tekijöillä oli ollut mukanaan, mutta todennäköisesti ainakin panoksia ja asekotelo.

Rovaniemen HO 27.11.2012 R 12/478 – Syyttäjä vaati A:ta tuomittavaksi metsästysrikoksesta, määrättäväksi kahden vuoden metsästyskieltoon, korvaamaan valtiolle teeren arvona 300 euroa sekä menettämään valtiolle rikoksentekeväliseinä käytetty haulikko tai sen arvo. A oli metsäautotiellä ajaessaan havainnut tiellä teeriä. A oli pysäyttänyt auton ja välittömästi noustuaan autosta ampunut kaksi laukausta lintuja kohden metsäautotien suuntaisesti. Ainakin yksi teeri oli saanut osuman. A oli pitänyt saaliin itsellään. KO tuomitsi A:n syyttäjän vaatimusten mukaisesti. HO ei myöntänyt asiassa jatkokäsittelylupaa.

Rovaniemen HO 27.12.2019 R 19/820 – Syyttäjän teonkuvauksen mukaan A oli autoa ajaessaan havainnut teeriä puussa. A oli pysäyttänyt auton, noussut autosta ja ampunut kohti puussa olevia teeriä noin 30–40 metrin päässä ajoneuvosta. Ilmeisesti A ei ollut osunut teeriin. Syyttäjä vaati ja KO tuomitsi A:n metsästysrikoksesta. KO tuomitsi A:n syyttäjän vaatimuksen mukaisesti menettämään valtiolle rikoksentekeväliseinä käyttämänsä kiväärin ja määräsi A:n reilun vuoden metsästyskieltoon. HO ei myöntänyt asiassa jatkokäsittelylupaa.

²²² HE 300/1992 vp s. 15.

²²³ Samoin tapauksessa *Rovaniemen HO 25.11.2014 R 14/872*, jossa syyttäjä vaati KO:ssa A:lle tuomiota metsästysrikoksesta. A oli luvallisen metsästyksen aikana ajanut autollaan metsätiellä. A oli pysäyttänyt ajoneuvon ja ampunut metsästystarkoituksessa teertä avaamastaan sivuikkunasta. Saalista ei ollut löydetty tapahtumapaikalta. Syyttäjä ei esittänyt vaatimuksia koskien menettämisseuraamusta tai metsästyskieltoa. KO luki A:n syyksi metsästysrikoksen. HO ei myöntänyt asiassa jatkokäsittelylupaa.

²²⁴ Oikeustapausaineistossa oli 17 tapausta, joissa metsäkanalintu oli metsästetty autosta/auton läheisyydestä/välittömästi pysäyttämisen jälkeen. Kahdessa tapauksessa menettämisseuraamusta ei ollut vaadittu, 12 tapauksessa menettämisseuraamus oli vaadittu ja tuomittu, kahdessa tapauksessa menettämisseuraamus oli kohtuullistettu. Yhdessä tapauksessa syyte oli hylätty.

Rovaniemen HO 7.9.2014 R 04/310²²⁵ - A oli ampunut metson metsätiellä henkilöauton vierestä välittömästi auton pysäyttämisen jälkeen. Hänet tuomittiin metsästysrikoksesta. Rikoksentekovälineenä käytetty kivääri ja ammuttu metso tuomittiin valtiolle menetetyksi. A määrättiin vuoden metsästyskieltoon. HO ei muuttanut tuomiota näiltä osin.²²⁶

Osassa tapauksista vastaajaa vaadittiin menettämään aseensa lisäksi kaikki mukana olleet aseensa lisävarusteet.

Näin esimerkiksi **Rovaniemen HO 26.11.2019 R 19/637** – Syyttäjä vaati KO:ssa A:n tuomitsemista metsästysrikoksesta, hänen määräämistään vähintään kahden vuoden metsästyskieltoon sekä menettämään rikoksentekovälineenä valtiolle kivääri, kiikaritähkin, äänenvaimennin, aseenkantohihna ja asepussi. Syyttäjän teonkuvauksen mukaan A oli ollut metsäautotiellä matkustajana henkilöauton kyydissä. A oli havainnut tien varrella puussa istuvia teeriä, jolloin auto oli pysäytetty. A oli ottanut esiin kiväärin ja mennyt autosta noin 25 metrin päähän. Hän oli ampunut kolme laukausta kohti teeriä, saamatta kuitenkaan saalista. KO hylkäsi syytteen. Syyttäjä valitti asiasta HO:een, joka tuomitsi A:n metsästysrikoksesta. Hänelle tuomittiin 30 päiväsakkoa ja hänet määrättiin reilun vuoden mittaiseen metsästyskieltoon. Menettämisseuraamuksen kohtuullisuudesta HO lausui, että asiassa ei ollut tullut esille sellaisia RL 10:10.1:ssä edellytettyjä seikkoja, joiden perusteella menettämisseuraamuksen tuomitseminen olisi kohtuutonta. HO tuomitsi A:n menettämään valtiolle syyttäjän vaatimuksen mukaisesti kiväärin, kiikaritähkimän, äänenvaimentimen, aseenkantohihnan ja aseenkantopussin.²²⁷

Syyttäjän vaatimukset olivat huomattavasti erilaiset seuraavassa tapauksessa, jossa syyttäjä vaati vastaajalta konfiskoitavaksi metsästyskiväärin, mutta takavarikoitu asekotelo oli syyttäjän vaatimuksen mukaan palautettava omistajalleen.

Rovaniemen HO 16.6.2016 R 16/511 – A oli syyllistynyt metsästysrikokseen metsästäessään teertä vastoin metsästyslaissa säädettyä moottorikäyttöisen kulkuneuvon käytön rajoitusta. A oli ollut auton kyydissä. Nähtyään teeren hän oli jäänyt pois autosta, siirtynyt noin 49 metrin päähän ja ampunut teeren. Syyttäjä vaati rikoksentekovälineenä menetettäväksi takavarikoitua metsästyskiväärin. Sen sijaan takavarikoitu asekotelo oli syyttäjän vaatimuksen mukaan palautettava omistajalleen. KO tuomitsi menettämisseuraamuksen syyttäjän vaatimusten mukaisesti. A määrättiin syyttäjän vaatimuksen mukaisesti yhden vuoden metsästyskieltoon. Vastaajan valituksesta HO:lle ilmenee, että menettämisseuraamuksen kohteena on ollut kivääri kiikareineen. HO ei myöntänyt asiassa jatkokäsittelylupaa.²²⁸

Vaikka teonkuvaukset ovat suuressa määrin toisiaan vastaavia, on menettämisseuraamuksia vaadittu ja tuomittu hyvin eri laajuisina. Selkeämpi linja menettämisseuraamusten tuomitsemi-

²²⁵ Tapausta käsitellään myös sivulla 9.

²²⁶ Vastaavaan oli päädytty myös tapauksessa **Rovaniemen HO 03.06.2004 R 04/345**, jossa A tuomittiin metsästysrikoksesta hänen ammuttuaan metsoa henkilöauton vierestä. A menetti rikoksentekovälineenä käyttämänsä kiväärin ja joutui kahden vuoden metsästyskieltoon.

²²⁷ Myös tapauksessa **Rovaniemen HO 14.10.2015 R 14/925** vastaaja menetti metsästyskiväärin lisäksi siihen kiinnitetyn kiikaritähkimän, äänenvaimentimen, tukijalat, muovisen lippaan ja kantolaukun. Tapausta käsitellään myös sivulla 59.

²²⁸ Myös tapauksessa **Itä-Suomen HO 11.3.2003 R 02/397** vastaaja menetti valtiolle käytettyinä tekovälineinä kiväärin, asekotelon, kiikaritähkimän, kirveen, kaksi puukkoa ja koiran. Sen sijaan mm. takavarikoitua asevälinettä ja patruunat palautettiin vastaajalle. Tapausta käsitellään myös sivuilla 47 ja 50.

sessä olisi tarpeen ennakoitavuuden ja yhdenvertaisuuden kannalta. Koska menettämisseuraamus on tarpeen rikosten ennaltaehkäisemiseksi, olisi pelkän aseiden konfiskointi usein riittävä ja kohtuullinen seuraamus.

5.3 Aseen menettäminen, kun on metsästetty emähirvi

Oikeustapauksista varsin samankaltaisia olivat myös ne teot, joissa laillisen metsästyksen yhteydessä oli huolimattomuudesta tai törkeästä huolimattomuudesta ammuttu emähirvi. Aikaisemman metsästysasetuksen (666/1993) 25 §:n mukaan oli hirvi, jota vuotta nuorempi jälkeläinen seuraa, aina rauhoitettu. Tätä on kutsuttu hirven vasasuojaksi.²²⁹ Oikeustapauksissa eroavaisuuksia oli lähinnä siinä, millä etäisyydellä hirvet olivat olleet toisistaan, ja minkälainen näkyvyys ampujalla oli ollut. Vaikka teot katsottiin metsästysrikoksiksi, erosivat menettämisseuraamukset toisistaan huomattavasti. Joissain tapauksissa rikoksentekovälineenä käytetty ase oli vaadittu ja tuomittu valtiolle menetetyksi.

Näin esimerkiksi *Itä-Suomen HO 1.6.2016 R 16/431* – A oli luvallisen hirvenmetsästyksen yhteydessä törkeästä huolimattomuudesta oikeudettomasti metsästännyt naarashirven, jota oli seurannut kaksi vuotta nuorempaa jälkeläistä. A:n kertomuksesta ilmeni emän ja vasan välimatkan olleen noin viisi metriä. Eläimet olivat liikkuneet nopeasti juosten, eikä näkyvyys ollut ollut esteetön. KO tuomitsi syyttäjän vaatimuksen mukaisesti hirven lihojen myynnistä huutokaupalla saadut varat ja rikoksentekovälineenä käytetyn kiväärin valtiolle menetetyksi. HO ei myöntänyt asiassa jatkokäsittelylupaa.²³⁰

Kuitenkaan aseiden menettämistä ei ollut vaadittu kaikkien emähirveen kohdistuneiden metsästysrikosten yhteydessä.

Näin esimerkiksi tapauksessa *Rovaniemen HO 7.3.2013 R 13/51* – A tuomittiin metsästysrikoksesta hänen ammuttuaan naarashirven, jota seurasi alle vuoden ikäinen vasa. A tuomittiin syyttäjän vaatimuksen mukaisesti metsästyskieltoon yhdeksi vuodeksi. Eläimen arvonnäiden menettämistä on käsitelty jo sivulla 32. Rikoksentekovälineenä käytetyn aseiden menettämistä ei ollut vaadittu.²³¹

Nykyään emähirvi ei ole enää täysin rauhoitettu. Vuonna 2016 hirven vasasuojaa muutettiin siten, että naarashirvi, jota saman vuoden jälkeläinen seuraa, on rauhoitettu syyskuun 1. päivästä lokakuun toista lauantaita edeltävään päivään (valtioneuvoston asetus metsästysasetuksen muuttamisesta 759/2016, 25 §).

²²⁹ Ks. esim. *KKO 2019:40* ja *Suomen riistakeskus 2016*.

²³⁰ Aseen menettämistä oli vaadittu ja seuraamus tuomittu myös tapauksissa *Vaasan HO 16.5.2016 R 16/408* (käsitelty aiemmin sivulla 35) ja *Rovaniemen HO 26.10.2011 R 10/639*. Ensimmäisessä tapauksessa emä ja vasa olivat vastaajan viimeisten havaintojen mukaan olleet noin 10 metrin päässä toisistaan. Jälkimmäisessä tapauksessa hirvet olivat liikkuneet kolmen ryhmänä. Vastaaja oli ampunut ensin emän sen jälkeen vasan. Toinen vasaista oli lähtenyt karkuun.

²³¹ Aseen menettämistä ei vaadittu myöskään samankaltaisessa tapauksessa *Itä-Suomen HO 11.9.2014 R 14/692* – Vastaaja oli nähnyt kaksi hirveä, joista toinen oli ollut emä ja toinen vasa. Ampuessaan hän oli nähnyt vain toisen hirtistä, luullen sitä vasaksi. Myös tapauksessa *Itä-Suomen HO 14.7.2016 R 16/634* syyttäjä ei vaatinut aseiden menettämistä. Vastaaja oli tunnustanut ampuneensa emähirven.

Tätä muutosta koskee *KKO 2019:40* – A oli luvallisen hirvenmetsästyksen yhteydessä huolimattomuudesta ampunut naarashirven, jota oli seurannut vuotta nuorempi vasa. Vasan seuraama hirvinaaras oli tekohetkellä voimassa olleen metsästysasetuksen mukaan aina rauhoitettu. Tekohetken jälkeen metsästysasetusta oli muutettu siten, että tuomitsemishetkellä voimassa olleen sääntönsä mukaan vasan seuraama hirvinaaras ei ollut rauhoitettu varsinaisella hirvenmetsästyskaudella. KKO katsoi, että uusi sääntely rauhoitussäännökselle esitettyine perusteluineen osoitti suhtautumisen teon rangaistavuuteen muuttuneen. Asiassa oli sovellettava tuomitsemishetkellä voimassa olevaa rauhoitussäännöstä, jonka mukaan A:n menettely ei ollut rangaistavaa. Syyte hylättiin.

5.4 Aseen konfiskointia ei vaadittu

Edellä on kerrottu muutamasta metsästysrikoksesta, joissa syyttäjä ei ollut vaatinut rikoksente-kovälineenä käytetyn ampuma-aseen menettämistä valtiolle. Oikeustapaustietokannassa esiintyi myös muita tekoja, joissa aseiden menettämistä ei ollut vaadittu metsästysrikoksen seurauksena. Yllättävän paljon tapauksissa korostuivat ne teot, joissa metsästyksen yhteydessä oli aiheutettu vaaraa tai vahinkoa.

Näin esimerkiksi *Rovaniemen HO 24.8.2011 R 11/271* – Syyttäjä vaati KO:ssa A:lle tuomiota metsästysrikoksesta, mutta ei esittänyt minkäänlaista menettämiskaavaa. A oli törkeästä huolimattomuudesta metsästännyt kettua vastoin moottorikäyttöisen kulkuneuvon käytön rajoitusta. A oli ampunut yleisellä tiellä ollessaan kolme laukausta kohti kettua ajoneuvonsa välittömästä läheisyydestä. A oli teollaan aiheuttanut vaaraa ja vahinkoa, koska kettu oli ammuttaessa ollut tien päällä ja laukaukset oli ammuttu tien suuntaisesti. Samalla A oli syytettyinä vaaran aiheuttamisesta, koska edellä mainittu teko oli aiheuttanut B:lle vakavaa hengen ja terveyden vaaraa. B oli ollut pysähtyneenä kelkallaan tien viereen A:n ampuessa kettua tielle. KO tuomitsi A:n syyttäjän vaatimuksen mukaisesti ja määräsi A:n 1 v 6 kk metsästyskieltoon. HO katsoi, että A oli metsästäessään niin, että siitä oli aiheutunut vaaraa toiselle ihmiselle, syyllistynyt metsästysrikokseen, mutta ei erikseen vaaran aiheuttamiseen.

Aseen menettämistä ei vaadittu myöskään tapauksessa *Itä-Suomen HO 5.3.2015 R 14/457* – Syyttäjä vaati A:n tuomitsemista metsästysrikoksesta hänen aiheuttettuaan törkeästä huolimattomuudesta metsästäessään vaaraa ja vahinkoa B:lle. B oli ollut A:n tietämättä makoilemassa maastossa. A oli nähnyt vain B:n olkapään, jota oli luullut teereksi. A oli ampunut haulikolla B:tä, johon oli osunut n. 40 haulia. KO tuomitsi A:n metsästysrikoksesta, mutta kumosi käytetyn aseiden takavarikon ja määräsi aseiden palautettavaksi A:lle. HO ei muuttanut KO:n tuomiota näiltä osin.²³²

Näin myös tapauksessa *Itä-Suomen HO 28.1.2016 R 15/932* – A tuomittiin KO:ssa metsästysrikoksesta ja vammantuottamuksesta hänen aiheuttettuaan törkeästä huolimattomuudesta metsästäessään vahinkoa ihmiselle. A oli ampunut hänen kanssaan metsällä ollutta B:tä haulikolla kahdesti jalkoihin siten, että kaksi haulia oli osunut oikeaan ja yksi vasempaan jalkaan. Haulit olivat aiheuttaneet B:lle säärimurtuman ja lihasvamman sekä pitkän sairausloman. A:ta ei vaadittu asetettavaksi metsästyskieltoon tai menettämään valtiolle rikoksente-kovälineenä käytettyä haulikkoa.

²³² Vrt. esim. *Rovaniemen HO 18.2.2005 R 05/81*, jossa syyttäjä vaati rikoksente-kovälineenä käytetyn haulikon menettämistä valtiolle. Vastaja oli seurannut tuoreita metsän jälkiä, kun oli havainnut kummun laelta tumman hahmon. A oli hetken hahmoa seurattuaan ampunut sitä kohti yhden laukauksen. Haulit olivat osuneet kummun laella kävellyttä B:tä päähän, käsivarteen ja jalkaan. KO tuomitsi A:n syyttäjän vaatimusten mukaisesti metsästysrikoksesta ja vammantuottamuksesta. A menetti valtiolle rikoksente-kovälineenä käyttämänsä aseiden ja hänet määrättiin kahden vuoden metsästyskieltoon. HO katsoi, ettei valituksen enempään tutkimiseen ollut perusteita ja KO:n tuomio jäi pysyväksi.

HO katsoi A:n syyllistyneen perusmuotoisen vammantuottamuksen sijasta törkeään vammantuottamukseen.²³³

Kuten aiemmin on todettu, on yhtenä metsästysrikoksen suojelun kohteena nimenomaan ihmisen turvallisuus, joka on turvattu myös PL 7 §:ssä. Ihmisen oikeus elämään ja turvallisuuteen on siinä määrin tärkeä oikeus, että siihen kohdistuneita rikoksia tulisi ennaltaehkäistä tehokkaasti. On erikoista, että aseita tuomittiin menetetyksi suurimmassa osassa niitä tapauksia, joissa oli ammuttu esimerkiksi väärän ikäinen riistaeläin. Sitä vastoin lähes yli puolessa niistä tapauksista, joissa oli aiheutettu vaaraa tai vahinkoa ihmiselle, ei menettämisseuraamusta ollut vaadittu.²³⁴ Kun metsästettäessä ammutaan kohti ihmistä luulleen tätä esimerkiksi hirveksi tai linnuksi, on huolimattomuus ollut huomattavasti suurempaa kuin tilanteessa, jossa on ammuttu väärän ikäinen riistaeläin. Kun teko osoittaa suurta huolimattomuutta, voidaan olettaa tekovälineen konfiskaation ennaltaehkäisevän rikoksia todennäköisemmin. Henkilö, joka ei metsästä käyttäen tarvittavaa huolellisuutta, aiheuttaa todennäköisemmin jatkossakin vaaraa ja vahinkoa.

Oikeustapausaineistossa oli myös kaksi törkeää metsästysrikosta, joissa ei ollut vaadittu käytetyn ampuma-aseen menettämistä valtiolle. Teon törkeys ja etenkin jälkimmäisen tapauksen suunnitelmallisuus kuitenkin puhuisivat konfiskaation vaatimisen ja tuomitsemisen puolesta.

Rovaniemen HO 30.10.2017 R 17/222 – Kolme vastaaja oli syytettyinä mm. törkeästä metsästysrikoksesta. Syyttäjän teonkuvauksen mukaan vastaajat olivat yhdessä metsästäessään tappaneet vuotta nuoremman karhunpennun. Vastaajat olivat tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta oikeudettomasti metsästäneet vastoin metsästyslain nojalla annettuja riistaeläimen rauhoitusta ja metsästyskieltoa. Syyttäjä vaati vastaajia menettämään valtiolle tapetun karhun arvona 4 500 euroa. Kyseessä ollut karhu oli ammuttu, mutta rikoksentekevälineseen ei kohdistettu menettämiskaatimusta. KO tuomitsi kaksi vastaajista törkeästä metsästysrikoksesta. HO ei muuttanut tuomiota tältä osin.

Turun HO 25.2.2015 R 14/952 – Syyttäjä vaati kolmea vastaajaa tuomittavaksi mm. rikoksesta, joka käsitti metsästysrikoksen ja törkeän metsästysrikoksen. Tapauksessa oli kyse vuosia jatkuneesta valkohäntäpeurojen metsästämisestä ilman pyyntilupaa käyttäen metsästyslaissa kiellettyä pyyntimenetelmää. Kun vastaajat olivat havainneet esimerkiksi pellolla valkohäntäpeuran, olivat he suunnanneet auton valot peuraa kohti. Samalla joku vastaajista oli myös osoittanut peuraa voimakastehoisella valaisimella. Tämän jälkeen joku vastaajista oli ampunut peuran kiväärillä auton ikkunasta tai auton välittömästä läheisyydestä. Metsästämisessä oli käytetty kahta eri asetetta, joihin syyttäjä ei kohdistanut menettämiskaatimusta. Syyttäjän mukaan saaliiksi oli saatu arviolta 30 peuraa. KO tuomitsi kaksi vastaajista rikoksesta, joka käsitti metsästysrikoksen ja törkeän metsästysrikoksen, joista metsästysrikos oli tehty nuorena henkilönä. Yhden vastaajista KO tuomitsi rikoksesta, joka käsitti metsästysrikoksen ja törkeän metsästysrikoksen. HO ei muuttanut tuomiota tältä osin.

²³³ Samoin myös tapauksessa **Rovaniemen HO 30.3.2010 R 09/56**, jossa oli aiheutettu metsästystilanteessa vaaraa ihmiselle ja vahinkoa toisen omaisuudelle. Yksi hirvikiväärillä ammuttu laukaus oli osunut henkilöautoon, joka oli vaurioitunut. Tapauksessa ei vaadittu menettämisseuraamusta.

²³⁴ Vaaraa ja vahinkoa oli aiheutettu seitsemässä tapauksessa. Neljässä tapauksessa aseiden menettämistä ei ollut vaadittu.

6 Muiden rikoksetekovälineiden konfiskointi

6.1 Pakollinen rikoksetekovälineen menettäminen

Rikoslain mukaan valtiolle on *tuomittava* rikoksen tekemisessä käytetty esine tai omaisuus, jonka hallussapito on rangaistavaa (RL 10:4.1:n 2 kohta). Lain esitöiden mukaan säännöstä tulee tulkita yhdenmukaisesti RL 10:5.1:n kanssa, jonka mukaan rikoksella tuotettu, valmistettu tai aikaansaatettu tai rikoksen kohteena ollut esine tai omaisuus on tuomittava valtiolle menetetyksi, jos sen hallussapito on rangaistavaa.²³⁵

Momentin mukainen konfiskaatio on pakollinen, mutta seuraamuksen tuomitsematta jättäminen on mahdollista RL 10:10:n nojalla. Mainittua kohtuullistamissäännöstä tulisi kuitenkin hyödyntää vain hyvin poikkeuksellisesti.²³⁶ Kohtuullistaminen ei ole mahdollista, jos esinettä tai omaisuutta hallussa pitämällä myös sen omistaja syyllistyisi rikokseen. Näissä tapauksissa menettämisseuraamus on tuomittava.²³⁷

6.2 Harkinnanvarainen rikoksetekovälineen menettäminen

Metsästysrikoksen seurauksena *voidaan* menettää valtiolle myös muita rikoksetekovälineitä. Tätä koskee RL 10:4.2, jonka mukaan menetetyksi voidaan tuomita myös 1) esine tai omaisuus, jota on käytetty tahallisen rikoksen tekemisessä, ja 2) oikeudenkäynnin kohteena oleva tahalliseen rikokseen läheisesti liittyvä esine tai omaisuus, joka on yksinomaan tai pääasiallisesti tahallista rikosta varten hankittu tai valmistettu taikka ominaisuuksiltaan erityisen sovelias tahallisen rikoksen tekemiseen.²³⁸

²³⁵ HE 80/2000 vp s. 26 ja 28 – Jälkimmäistä säännöstä koskevista hallituksen esityksen yksityiskohtaisista perusteluista ilmenee, että säännöstä voidaan soveltaa sekä tilanteissa, joissa rangaistus tuomitaan juuri omaisuuden hallussapidosta että tilanteissa, jolloin esineen omistajakin syyllistyisi rikokseen esinettä hallussa pitämällä. Säännöstä voidaan soveltaa myös tilanteessa, jossa rangaistus tuomitaan esimerkiksi esineen käytöstä, mutta myös sen hallussapito on rangaistavaa.

²³⁶ HE 80/2000 vp s. 28.

²³⁷ Koska näitä RL 10:4.1:n 2 kohdan mukaisia tapauksia ei ilmennyt oikeustapausaineistossa, ei aihetta tutkita enempää.

²³⁸ Oikeustapausaineistossa tuli esiin ensimmäisen kohdan mukaisina tekovälineinä mm. moottorikelkka, koira ja riistakamera. Toisen kohdan mukaisia tekovälineitä ei esiintynyt oikeustapausaineistossa, joten toisen kohdan mukaisiin seuraamuksiin ei keskitytä tämän enempää.

Kyseessä on niin sanottu harkinnanvarainen menettämisseuraamus, jonka tarpeellisuus tulee arvioida tapauskohtaisesti.²³⁹ Tämä fakultatiivinen välinekonfiskaatio on mahdollista vain tahallisten rikosten seuraamuksena.²⁴⁰ Myös harkinnanvarainen menettämisseuraamus voidaan kohtuullistaa jättämällä se kokonaan tai osaksi tuomitsematta.²⁴¹

Menetetyksi tuomitsemisen tarpeellisuutta harkittaessa on erityisesti kiinnitettävä huomiota uusien rikosten ehkäisemiseen (RL 10:4.3).²⁴² Harkinnassa tulee huomioida, onko esineellä mitään laillista käyttötarkoitusta ja onko esine ominaisuuksiltaan erityisen sovelias rikosten tekemiseen. Huomiota voidaan kiinnittää myös siihen, aiheuttaako esineen jättäminen juuri kyseisen rikosentekijän haltuun riskin sen käyttämisestä uudelleen rikosentekovälineenä.²⁴³ Huomioon on siis otettava esineen ominaisuudet ja se henkilö, kenelle omaisuus ilman konfiskaatiota jäisi.²⁴⁴

Lain esitöiden mukaan harkinnassa voidaan huomioida myös muut seikat kuin uusien rikosten ennaltaehkäiseminen.²⁴⁵ Viljasen mukaan esimerkiksi henkirikosten kohdalla voivat eettiset syyt puoltaa menettämisseuraamuksen tuomitsemista, vaikka konfiskoinnilla ei olisi preventiönäkökulmasta vaikutusta.²⁴⁶ Tällaiset ”eettiset syyt” on katsottu Ruotsin lainsäädännössä syiksi, joiden perusteella menettämisseuraamus voidaan tuomita.²⁴⁷ Eräänä menettämisseuraamusta puoltavana seikkana voidaan nähdä myös se, että esine tai omaisuus on muutettu tai valmistettu juuri rikoksen tekemisessä käytettäväksi.²⁴⁸ Menettämisseuraamusta harkittaessa on otettava huomioon myös yhdenvertaisuusperiaate. Sen, milloin ja kuinka ankarana menettämisseuraamus tuomitaan, tulee olla etukäteen odotettavissa.²⁴⁹ Viljasen näkemyksen mukaan tulisi

²³⁹ HE 80/2000 vp s. 16.

²⁴⁰ Nuutila 2003 s. 278; Matikkala 2010 s. 199 ja Viljanen 2007 s. 288.

²⁴¹ HE 80/2000 vp s.16.

²⁴² Ks. myös Matikkala 2010 s.199 av. 345. – jonka mukaan on tulkinnanvaraista, koskeeko 3 momentti myös RL 10:4.1:n pakollisen konfiskaation tapauksia. Vrt. Viljanen 2007 s. 289 – jonka näkemyksen mukaan 3 momentti viittaa vain 2 momentissa tarkoitettuihin tapauksiin.

²⁴³ HE 80/2000 vp s. 27.

²⁴⁴ Matikkala 2010 s. 198 ja 200.

²⁴⁵ HE 80/2000 vp s. 27. Ks. myös Viljanen 2007 s. 291–292 – jonka mukaan RL 10:4.2:iin kuuluvaa harkintavaltaa käytetään oikeuskäytännössä vaihtelevasti.

²⁴⁶ Viljanen 2007 s. 291. Ennaltaehkäisevää vaikutusta tuskin on esimerkiksi puukon konfiskoinnilla, koska tekijä voi vaivatta hankkia itselleen uuden puukon.

²⁴⁷ Prop. 2004/05:135 s. 130 – Ruotsin lainsäädännön mukaan rikoksen tekemisessä apuna käytetty omaisuus voidaan tuomita valtiolle menetetyksi, jos se on tarpeen rikosten ennaltaehkäisemiseksi tai muusta erityisestä syystä (Brottsbalk (1962:700) 36:2). Menettämisseuraamus voi olla tarpeen esimerkiksi siitä syystä, että olisi loukkaavaa, jos rikollinen saisi pitää käyttämänsä tekovälineen. Voisi olla loukkaavaa, jos tekijä saisi pitää esimerkiksi kirveen, jolla on tehnyt murhan.

²⁴⁸ Viljanen 2007 s. 290.

²⁴⁹ HE 80/2000 vp s. 15.

muihin kuin ennaltaehkäiseviin seikkoihin nojattaessa ottaa lähtökohdaksi menettämisseuraamusuudistuksen yleislinja, jonka mukaan konfiskaatiota ei saa käyttää rangaistuksena.²⁵⁰

Koska tekovälinekonfiskaatio on harkinnanvarainen, ei välttämättä esiinny tarvetta määritellä tarkoin, milloin esine tai omaisuus voidaan katsoa rikosentekovälineeksi.²⁵¹ Rikosentekovälineinä voidaan konfiskoida sekä esineitä että omaisuutta (RL 10:4). On katsottu tarpeelliseksi mainita laissa esineen lisäksi omaisuus, koska kaikkia objekteja ei voida luontevasti pitää esineinä. Tällaisia ovat esimerkiksi nesteet ja tietokoneohjelmat.²⁵² Rikosentekovälineet voivat olla irtainta ja kiinteää omaisuutta,²⁵³ tai jopa eläimiä.²⁵⁴ Esimerkiksi metsästyskoiran menettäminen on mahdollista metsästysrikoksen seuraamuksena.²⁵⁵

Näin tapauksessa *Itä-Suomen HO 11.3.2003 R 02/397* – A tuomittiin metsästysrikoksesta, koska hän oli tahallaan metsästännyt aikuisen hirven sen rauhoitusaikana ilman pyyntilupaa. A oli tapah-tuma-aikaan ollut toisen alueen riistanhoitoyhdistyksen asettama metsästyksenvarvartija. KO katsoi, että tästä syystä A:lla oli erityisen suuri velvollisuus noudattaa metsästystä koskevia sääntöjä ja määräyksiä. Syyttäjä vaati A:ta tuomittavaksi menettämään rikosentekovälineinä käyttämänsä aseeseen siihen kuuluvine varusteineen, kirveen ja kaksi puukkoa sekä jäljityksessä käytetyn koiran. Koiraan kohdistunutta menettämiskaavaa A vastusti sillä perusteella, ettei hän ollut koiran omistaja. A:n mukaan koira oli koko ikänsä ollut hänen poikansa omistuksessa ja rekisteröity pojan nimiin. KO:n perustelujen mukaan koira oli jäljittämällä hirven mahdollistanut A:n syyksi luetun teon. Tästä syystä koira oli käytetty rikoksen tekemiseen. Koiran omistuksesta oli esitetty KO:lle ristiriitaista selvitystä. Suomen Kennelliitto ry:n antaman omistajatodistuksen mukaan koiran omistaja oli A:n poika. Toisaalta A oli merkinnyt itsensä koiran rekisteritodistukseen koiran omistajaksi. Koiran hankkimisen aikaan A:n poika oli ollut 11-vuotias. KO:ssa ei ollut esitetty selvitystä millä rahoilla poika olisi koiran hankinnan rahoittanut. Kyseessä oli ollut erityisesti metsästykseen käytetty koira, jonka kouluttamisesta A oli huolehtinut. A oli käyttänyt koira myös näyttelyissä ja metsästyksessä. KO katsoi A:n tosiasiallisen käyttäytymisen tukeneen sitä käsitystä, että hän oli ollut koiran tosiasiallinen omistaja. Tämän vuoksi KO piti A:ta koiran omistajana ja tuomitsi koiran rikosentekovälineenä valtiolle menetetyksi. Myös kivääri, asekotelo, kiikaritähän, kirves, kaksi puukkoa ja laittomasti metsästetty eläin tuomittiin valtiolle menetetyiksi. A määrättiin kolmen vuoden metsästyskieltoon ja hän sai rangaistukseksi 40 päivää ehdollista vankeutta.

A valitti asiassa HO:een, joka ei muuttanut KO:n tuomion lopputulosta. HO:ssa oli esitetty selvitystä koiran ostosta A:n pojalle. HO totesi, että esitetty kauppakirja oli laadittu A:n pyynnöstä jälkikäteen tämän rikosasian vireilletulon aikoihin. Tästä syystä todisteella ei ollut asiassa näyttöarvoa. HO ei antanut ratkaisevaa merkitystä myöskään Suomen Kennelliiton antamalle omistajatodistukselle, koska todistus oli annettu liitolle tehdyn ilmoituksen perusteella. HO katsoi KO:n tavoin, että A oli toiminut koiran suhteen omistajan tavoin kouluttaessaan sen metsästyskoiraksi,

²⁵⁰ *Viljanen* 2007 s. 290–291.

²⁵¹ *Viljanen* 2007 s. 288–289 – jonka mukaan tässä kohdassa ei harkintaa tulisi käyttää. Ensin on oltava tekoväline, joka olisi mahdollista konfiskoida. Tämän jälkeen harkinta kohdistetaan vain menettämisseuraamuksen tarpeellisuuteen. Jos menettämiskaava hylätään sillä perusteella, että seuraamus on tapauksessa tarpeeton, sisältyy perusteluun tosiasiallinen kannanotto siitä, että seuraamus olisi ollut lain mukaan mahdollinen. Jos konfiskaation kohteena ei ole tekoväline, tulisi hylkäämisen tapahtua tällä perusteella eikä seuraamuksen harkinnanvaraisuudella.

²⁵² *HE 80/2000 vp* s. 26.

²⁵³ *Utriainen* 1992 s. 197. Ks. myös *Viljanen* 2007 s. 255–257 – joka on pohtinut kiinteän omaisuuden käyttämistä rikosentekovälineinä.

²⁵⁴ *Viljanen* 2007 s. 255.

²⁵⁵ *Viljanen* 2007 s. 255 ja *Andenæs* 1974 s. 466.

käyttäessään sitä metsästyksessä ja koiranäyttelyissä sekä merkitessään itsensä koiran omistajaksi rekisteriotteeseen. A katsottiin koiran omistajaksi. Tätä tuki myös HO:ssa esitetty selvitys, jonka perusteella A:n poika ei ollut esiintynyt koiran suhteen omistajan tavoin. HO totesi, että koira ja asetta oli käytetty rikoksen tekemiseen eikä menettämisraamus ollut kohtuuton.²⁵⁶

Koira vaadittiin valtiolle menetettäväksi myös toisessa oikeustapauksessa. Tässä ratkaisussa päädyttiin kuitenkin toisenlaiseen lopputulokseen, eikä koira tuomittu konfiskoitavaksi.

Itä-Suomen HO 21.12.2004 R 03/1483 – Syyttäjä vaati KO:ssa neljää vastaajaa tuomittavaksi metsästysrikoksesta heidän metsästettyään ilman tarvittavaa lupaa naarashirven. Metsästys oli tapahtunut siten, että A:n koira oli haukkunut hirveä, jolloin B oli kuljettanut C:n ja myöhemmin myös A:n ja D:n ampumapaikan läheisyyteen. C oli ampunut hirven omistamallaan kiväärillä. D, A ja C olivat ottaneet saaliin haltuun, ja B oli kuljettanut lihat A:n asunnolle. Lihat oli jaettu vastaajien kesken. Syyttäjä vaati A:ta tuomittavaksi menettämään valtiolle rikosentekovälineenä käytetty harmaa pystykorva tai mikäli häntä ei katsottaisi omistajaksi, koiran arvona 2 000 euroa. Syyttäjä vaati vastaajia määrättäväksi metsästyskieltoon ja korvaamaan yhteisvastuullisesti valtiolle riistaeläimen arvon. Syyttäjä ei osoittanut menettämiskaavaa kivääriin, jolla hirvi oli ammuttu. KO katsoi vastaajien syyllistyneen siihen metsästysrikokseen, mistä syyttäjä oli heille vaatinut rangaistusta. KO pohti koiraan kohdistuvaa menettämiskaavaa. Koiran omistajaksi oli Suomen Kennelliiton rekisteritodistuksen mukaan merkitty 8.9.1994 A:n tytär. Myös koiran hoitamisesta vuonna 26.10.1995 ja 9.2.1998 päivätyt eläinlääkärin laskut oli osoitettu A:n tyttärelle. A:n kertoman mukaan tässä rikoksessa käytetyn koiran emä oli hänen koiransa. KO katsoi edellä mainitun todistelun osoittaneen, että A:n tytär oli koiran omistaja. Tätä käsitystä ei KO:n mukaan muuttanut se, että A:n tytär oli ollut koiran syntyessä vasta 9-vuotias, eikä se, että A oli merkitty Kennelliiton rekisteriin koiran kasvattajaksi. Näin ollen koira ei voitu tuomita valtiolle menetyksi. Rikoksen tekoaikana voimassa olleet säännökset eivät mahdollistaneet rikosentekovälineen arvon menetetyksi tuomitsemista. A ja C valittivat asiassa HO:een. HO hylkäsi A:ta ja B:tä koskevat syytteet näyttäjänsä.

Molemmista tapauksista oli kyse nimenomaan metsästyksen käytettävästä koirasta ja siitä kuuluiko koira vastaajalle vai vastaajan lapselle. Ensimmäisessä tapauksessa poika oli merkitty Kennelliiton omistajatodistukseen omistajaksi, kun taas vastaaja oli merkitty koiran rekisteritodistukseen omistajaksi. Jälkimmäisessä tapauksessa rekisteritodistukseen oli omistajaksi merkitty tytär, mutta koiran kasvattajaksi vastaaja.²⁵⁷ Molemmista tapauksista siis esitettiin ristiriitaista näyttöä omistajasta. Ensimmäisessä tapauksessa vastaajan katsottiin toimineen tosiasiallisen omistajan tavoin, koska hän oli kouluttanut koiraan sekä käyttänyt sitä metsästyksessä ja näyttelyissä. Jälkimmäisessä tapauksessa vastaajan tai tämän tyttären tosiasiallisesta käyttäytymisestä ei mainittu mitään. Sen sijaan eläinlääkärilaskut oli osoitettu tyttärelle.

Metsästysrikoksen tekovälineenä on mahdollista menettää myös moottorikäyttöinen kulkuneuvo. Yleisin valtiolle menetettäväksi tuomittu moottorikäyttöinen kulkuneuvo oli oikeusta-

²⁵⁶ Tapausta käsitellään myös sivuilla 41 ja 50.

²⁵⁷ Ks. myös *Kennelliitto* 2016 s. 3–4. – jonka mukaan omistajatodistus on Kennelliiton omistajarekisteriin merkitylle henkilölle luovutettava todistus koiran omistajuudesta, kun taas rekisteritodistus on Kennelliiton kirjallinen dokumentti koiran merkitsemisestä kantakirjaan tai liitännäisrekisteriin.

pauksissa moottorikelkka. Näitä tapauksia käsitellään erikseen luvussa 7.3 Moottorikelkan menettäminen valtiolle. Metsästysrikoksen tekovälineinä oli vaadittu konfiskoitavaksi myös venettä ja sen moottoria.

KouHO 10.10.2003 R 03/193 – Syyttäjä vaati kolmen vastaajan tuomitsemista mm. metsästysrikoksesta. Vastaajat olivat tahallaan yhdessä ja yksissä tuumin ampuneet viisi hanhea veneestä, moottorin ollessa käynnissä. Syyttäjä vaati rikoksentekovälineenä käytetyn veneen, moottorin ja haulikon tuomitsemista valtiolle. KO hylkäsi syytteen. Syyttäjä valitti asiassa HO:een ja toisti metsästysrikosta koskevat vaatimuksensa. HO tuomitsi vastaajat metsästysrikoksesta. Menettämisseuraamuksesta HO lausui seuraavaa: ”Koska A:n syyksi on metsästysrikoksena luettu vain haavoittuneiden lintujen ampuminen veneestä moottorin käydessä ja hänen omistamansa veneen ja moottorin valtiolle menettäminen ei ole myöskään asiassa ilmenneiden seikkojen perusteella tarpeellinen uusien rikosten ehkäisemiseksi, venettä ja moottoria ei tuomita valtiolle menetetyksi.”

Vaikka venettä ei tuomittu valtiolle menetetyksi, ilmenee hovioikeuden perusteluista, että tuomitseminen olisi ollut mahdollista, jos kyseessä olisi ollut moitittavampi rikos tai seuraamus olisi ollut tarpeen rikosten ennaltaehkäisyn kannalta. Oikeustapausaineiston perusteella metsästysrikoksissa käytettyinä tekovälineinä oli tuomittu myös pyyntirautoja²⁵⁸ sekä riistakamera ja sen akku²⁵⁹. Sen sijaan autoa ei ollut vaadittu rikoksentekovälineenä menetettäväksi, kun tekijä oli maastoautolla ajanut tahallaan metson yli ja tämän jälkeen lopettanut metson veitsellä lyöden.²⁶⁰

Normaalit henkilön päällä olevat vaatteet eivät tule rikoksentekovälineinä konfiskoitaviksi.²⁶¹ Sen sijaan konfiskaatio voi tulla kyseeseen, jos vaatteisiin on tehty rikoksen edistämistarkoituksessa muutoksia²⁶² tai niitä on käytetty esimerkiksi tekijän kiinnijäämisen ehkäisemiseksi. Konfiskoitavaksi voi siis tulla esimerkiksi käsineet, joita on pidetty sormenjälkien jättämisen ehkäisemiseksi tai naamio, jota on käytetty identifioinnin estämiseksi.²⁶³

Konfiskaatio tulee kohdistaa juuri siihen esineeseen, jota rikoksen tekemisessä on käytetty. Rikoksentekovälineen yksilöinnissä saattaa syntyä tosiasiallisia tai oikeudellisia ongelmia. Tosiassiallinen ongelma voi syntyä esimerkiksi rikoksentekovälineen löytämisessä. Tiedossa voi

²⁵⁸ *Rovaniemen HO 26.10.2015 R 14/1092* – Kyse oli ilveksen metsästämisestä laittomalla pyyntivälineellä. Vastaaja tuomittiin törkeästä metsästysrikoksesta.

²⁵⁹ *Rovaniemen HO 26.9.2014 R 13/1029* – Vastaajat tuomittiin KO:ssa törkeästä metsästysrikoksesta heidän tapettuaan karhun haaskalta. Riistakameraa oli käytetty avuksi haaskan seuraamisessa. Riistakamera oli ilmoittanut karhun liikkeistä toiselle vastaajista, minkä jälkeen vastaajat olivat lähteneet ampumaan karhun. HO:ssa tuomio muuttui metsästysrikkomukseksi ja menettämisseuraamukset kumottiin.

²⁶⁰ *Rovaniemen HO 22.2.2013 R 13/111*. Ks. myös *Viljanen* 2007 s. 291–300 – joka on käsitellyt auton konfiskointia eri rikosten yhteydessä.

²⁶¹ *Ailio* 1964 s. 90.

²⁶² *Viljanen* 2007 s. 252–253.

²⁶³ *Ailio* 1964 s. 90–91.

olla, että rikos on tehty ampuma-aseella, mutta aseiden olinpaikasta ei ole tietoa.²⁶⁴ Rikoksentekovälineen yksilöinnissä voi ilmetä oikeudellisia ongelmia lähinnä, kun esine tai omaisuus on sekoittunut muuhun omaisuuteen. Konfiskointi on katsottu oikeuskirjallisuudessa mahdolliseksi niin kauan kuin esine on pysynyt olennaisesti samana. Ratkaisevana on pidetty sitä, onko esine erotettavissa ilman, että sen rahallinen arvo häviää.²⁶⁵

Viljasen mukaan ongelma harvoin on siinä, onko objekti *laadultaan* sellainen, että sen konfiskointi on mahdollista. Yleisempi ongelma on se, onko objekti *käytetty* rikoksentekovälineenä lain tarkoittamalla tavalla. Usein vastaus on selvä, kun kyse on esimerkiksi puukosta henkirikoksen tekovälineenä. Sen sijaan esimerkiksi tietokoneella tehtyjen rikosten kohdalla voi kysymys olla huomattavasti hankalampi.²⁶⁶

Metsästysrikosten rangaistussäännöksissä rikollinen menettely on kuvattu siten, että rikoksentekovälineen määrittely on usein helppoa. Esimerkiksi pyyntitarkoituksessa tapahtuva riistaeläimen hätyyttäminen on lain mukaan metsästämistä (MetsL 2 §). Riistaeläintä ei saa pyyntitarkoituksessa hätyyttää maalla kulkevalla moottorikäyttöisellä ajoneuvolla (MetsL 32 §). Metsästysrikoksesta on tuomittava se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta oikeudettomasti metsästää vastoin säädettyä moottorikäyttöisen kulkuneuvon käytön rajoitusta (RL 48a:1).²⁶⁷ Säännöksistä voidaan selkeästi ymmärtää rikoksentekovälineen olevan käytetty moottorikäyttöinen kulkuneuvo. Kulkuneuvoa on käytetty rikoksentekemiseen, jos sillä on hätyytetty riistaeläintä pyyntitarkoituksessa.

Oikeustapaussaineiston perusteella näyttääkin siltä, ettei rikoksentekovälineen määrittely ole tuottanut ongelmia metsästysrikosten yhteydessä.²⁶⁸ Käyttäminen rikoksentekovälineenä perusteltiin sivulla 47 läpi käydyssä tapauksessa *Itä-Suomen HO 11.3.2003 R 02/397*²⁶⁹, jossa KO:n perustelujen mukaan koira oli jäljittämällä hirven mahdollistanut A:n syyksi luetun teon. Tästä syystä koira oli käytetty rikoksen tekemiseen.²⁷⁰ Tapauksessa *Itä-Suomen HO 14.6.2012 R 11/651*²⁷¹ todettiin vain näyttämättä jääneen, että vastaaja olisi käyttänyt rikoksen tekemi-

²⁶⁴ Luovutuksensaajalta tekoväline on konfiskoitavissa RL 10:6:n mukaisesti.

²⁶⁵ Viljanen 2007 s. 275–276.

²⁶⁶ Viljanen 2007 s. 245 ja 255.

²⁶⁷ Viljanen 2007 s. 270.

²⁶⁸ Mikä on rikoksen tekemisessä käytetty esine tai omaisuus. Tästä tulkinnassa esim. Viljanen 2007 s. 245–257; *Tapani – Tolvanen* 2005; *Ailio* 1964 s. 83–83 ja *Honkasalo* 1956 s. 256.

²⁶⁹ Tapausta käsitellään myös sivuilla 41 ja 47.

²⁷⁰ KO:n perusteluista: ”A:n mukana metsästyksen tapahtuessa on ollut X-niminen metsästyskoira. A:n syyksi luettu teko on ollut mahdollinen sen vuoksi, että koira on jäljittänyt hirvet. Tämän vuoksi edellä mainittua koira on käytetty rikoksen tekemiseen.”

²⁷¹ Tapausta käsitellään myös sivuilla 32 ja 35.

sessä takavarikoitua passijakkaraa. Tämän vuoksi vaatimus passijakkaran valtiolle tuomitsemisesta hylättiin. Oikeustapausaineistossa ei ilmennyt tämän suurempia mainintoja rikoksentekovälineen käyttämiseen liittyen.

7 Menettämisseuraamuksen kohtuullistaminen

7.1 Yleistä

RL 10:10:ssä säädetään menettämisseuraamuksen kohtuullistamisesta. Lain esitöiden mukaan kohtuullistamissäännös käsittää lähtökohtaisesti kaikki menettämisseuraamukset.²⁷² Näin ollen kohtuullistamissäännöksen voidaan katsoa ulottuvan pakollisiin ja harkinnanvaraisiin konfiskaatiosäännöksiin.²⁷³ Konfiskaatio voidaan jättää tuomitsematta kaikkien konfiskaation lajien kohdalla. Menettämisseuraamuksen kohtuullistaminen ei kuitenkaan tule kyseeseen sellaisen omaisuuden kohdalla, jonka hallussapito on rangaistavaa.²⁷⁴

Menettämisseuraamus voidaan kohtuullistaa jättämällä seuraamus tuomitsematta, jos hyöty taikka esineen tai omaisuuden arvo on vähäinen (RL 10:10.1:n 1 kohta). Hyödyn, esineen tai omaisuuden vähäinen arvo on harkittava tapauskohtaisesti.²⁷⁵ Kohtuullisuusnäkökulmasta ajateltuna juuri vähäinen seuraamus harvoin muodostuu kohtuuttomaksi. Vähäisyysperusteen tavoitteena onkin prosessitaloudellisuus, sillä vähäisen hyödyn tuomitseminen ei ole taloudellisesti järkevää.²⁷⁶ Menettämisseuraamuksesta voidaan luopua myös vakavien rikosten kohdalla, vaikka rikoksen vakava laatu usein puoltaa myös arvoltaan vähäisen omaisuuden konfiskointia.²⁷⁷

Menettämisseuraamus voidaan jättää tuomitsematta myös, mikäli tekijä jätetään rangaistukseen tuomitsematta RL 6:12:n tai muun vastaavan lainkohdan nojalla (RL 10:10.1:n 2 kohta).²⁷⁸ RL 6:12:n mukaan tuomioistuin saa jättää rangaistukseen tuomitsematta, jos rikos on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, vastaaja on alaikäinen tai syyntakeeton, tapaukseen voidaan soveltaa jotain anteeksiantoperustetta tai rangaistuksen lieventämisperustetta taikka rikos ei yhteisen rangaistuksen määräämistä koskevien säännösten johdosta olennaisesti vaikuttaisi kokonaisrangaistuksen määrään.

RL 10:10.1:n 3 kohdan mukaan menettämisseuraamuksen jättäminen tuomitsematta on mahdollista myös, jos menettämisseuraamuksen tuomitseminen olisi kohtuutonta ottaen huomioon

²⁷² HE 80/2000 vp s.18.

²⁷³ Viljanen 2007 s. 492. Ks. myös Viljanen 2007 s. 493 ja Matikkala 2010 s. 205 – jotka pohtivat kohtuullistamismahdollisuuden ulottumista harkinnanvaraisiin menettämisseuraamuksiin.

²⁷⁴ HE 80/2000 vp s. 34 – Tarvittaessa kohtuullistamisen asemesta voidaan menetellä RL 10:7:ssä säädetyn menettämisseuraamuksen raukeamisen mukaisesti.

²⁷⁵ Ks. myös HE 80/2000 vp s. 34 – jonka mukaan tähän harkintaan voidaan hakea johtoa esimerkiksi lievää kavalusta, näpistystä ja lievää petosta koskevasta oikeuskäytännöstä.

²⁷⁶ Viljanen 2007 s. 498 ja Korkka 2015 s. 205.

²⁷⁷ Viljanen 2007 s. 499.

²⁷⁸ Ks. myös HE 80/2000 vp s. 34 – jonka mukaan muu vastaava lainkohta voi olla esimerkiksi RL 50:7:n huumausainerikoksiin liittyvä toimenpiteistä luopuminen.

rikoksen ja esineen tai omaisuuden laatu, vastaajan taloudellinen asema sekä muut olosuhteet. Viljanen mukaan rikoksen laadulla tarkoitetaan sekä rikostyyppiä että rikosta sen konkreettisesti ilmenemismuodossa.²⁷⁹ Vastaajan taloudellisella asemalla on merkitystä etenkin, kun rikos on tehty oikeushenkilön puolesta ja rikoksenteelijän syyllisyys on vähäinen.²⁸⁰ Menettämisseuraamuksen tarvetta harkittaessa voidaan huomioida myös muita seikkoja. Näitä ovat esimerkiksi esineen tai omaisuuden merkitys vastaajalle tai hänen perheelleen. Syrjäisellä seudulla asuvalle voi rikoksentekeväliseinä käytetyn ajoneuvon konfiskointi olla kohtuuton seuraamus.²⁸¹ Sen sijaan esineeseen kohdistuvaa tunnearvoa ei nähty oikeuskäytännössä riittävä perusteena seuraamuksen kohtuullistamiseen.

Itä-Uudenmaan KO 10.7.2015 R 15/244 – Syyttäjä vaati A:n tuomitsemista mm. metsästysrikoksesta sekä rikoksentekeväliseinä käytetyn asemen menettämistä valtiolle. A vastusti konfiskaatiota sillä perusteella, että aseella oli hänelle tunnearvoa. KO totesi, ettei asemen tunnearvoa yksin ole pidettävä seikkana, jonka perusteella seuraamusta olisi RL 10:10:n mukaisesti kohtuullistettava.

Koska menettämisseuraamukset ovat turvaamistoimenpiteitä, tulee kohtuullisuusharkinnassa ottaa huomioon se, muodostuuko seuraamus tosiasiallisesti rangaistuksen luonteiseksi. Konfiskaation tulee olla oikeudenmukaisessa suhteessa tuomittavan olosuhteisiin ja hänen syykseen luettuun menettelyyn. Kohtuullistaminen on syytä huomioida etenkin, kun vastaaja ei ole hyötynyt rikoksesta tai hän ei ole rikokseen osallinen.²⁸² Mitä tärkeämmät oikeushyvät ovat olleet rikoksen loukkauksen tai vaarantamisen kohteena, sitä painavimmat perusteet kohtuullistamiseen tarvitaan.²⁸³ Menettämisseuraamuksen kohtuullistaminen tulee laajemmalti kyseeseen tuottamuksellisten kuin tahallisten rikosten yhteydessä.²⁸⁴

Kun kohtuullistamisen perusteet ovat käsillä, on menettämisseuraamuksen kohtuullistaminen harkinnanvaraista. Laissa ei kuitenkaan ole säännöksiä siitä, miten tätä harkintaa tulee käyttää. Tärkeää on ottaa huomioon ainakin konfiskaation tarkoitus toimia turvaamistoimenpiteenä²⁸⁵

²⁷⁹ Viljanen 2007 s. 371.

²⁸⁰ HE 80/2000 vp s. 35 – Tällöin oikeushenkilö on mahdollista tuomita vastaamaan koko konfiskoitavan omaisuuden arvosta ja tekijä vain sen osasta.

²⁸¹ HE 80/2000 vp s. 34–35. Ks. myös Viljanen 2007 s. 515–516 – joka huomauttaa siitä, että tarvenäkökulma voi mitätöityä muiden rikosoikeudellisten seuraamusten vuoksi. Tämä käy ilmi ratkaisujen KKO 2005:75 ja KKO 2005:76 perusteluista. KKO harkitsi ratkaisuissa rattijuopon auton konfiskoinnin kohtuullisuutta. KKO piti kyseenalaisena sitä, että rattijuopumukseen toistuvasti syyllistyvällä ja lähes jatkuvasti ajokieltoon määrätyllä olisi sellaista auton tarvetta, jonka seurauksena auton konfiskointia olisi voitu pitää käyttötärpeen näkökulmasta kohtuuttomana.

²⁸² HE 80/2000 vp s. 34–35.

²⁸³ Viljanen 2007 s. 514.

²⁸⁴ HE 80/2000 vp s. 34.

²⁸⁵ Viljanen 2007 s. 494.

ja arvioida, muodostuuko seuraamus tosiasiallisesti rangaistuksen luonteiseksi.²⁸⁶ Menettämisseuraamuksen kohtuullisuutta tulee harkita kaikkien asiassa painavien seikkojen perusteella kokonaisharkintana ja ensisijaisesti tuomitsemishetken olosuhteiden perusteella.²⁸⁷ Konkreettisesti tapauksessa tulee arvioida vastakkain seuraamuksen tuomitsemista ja kohtuullistamista puoltavia seikkoja.²⁸⁸

Menettämisseuraamuksen kohtuullistaminen voidaan toteuttaa RL 10:10.1:ssä säädettyin edellytyksin myös määräämällä konfiskaatio koskemaan esineen tai omaisuuden sijasta sen arvoa tai vain osaa esineestä tai sen arvosta. Menetetyksi voidaan tuomita sekä osa esineestä tai omaisuudesta että sen arvosta. Myös hyödystä voidaan määrätä menetetyksi vain osa (RL 10:10.2). Jotta kohtuullistaminen voidaan toteuttaa määräämällä konfiskaatio koskemaan vain osaa esineestä tai omaisuudesta, tulee esineen tai omaisuuden olla sellaista, että sen jakaminen on käytännössä mahdollista. Jos esine tai omaisuus ei ole jakamiskelpoista, on kohtuullistaminen toteutettava tuomitsemalla menetetyksi osa esineen tai omaisuuden arvosta.²⁸⁹

Oikeustapausaineistossa menettämisseuraamuksen kohtuullisuutta oli arvioitu ampuma-aseiden ja moottorikelkkojen kohdalla. Näitä tapauksia käsitellään seuraavaksi.

7.2 Kohtuullistaminen ampuma-aseiden kohdalla

Rikoksentekeväliseenä käytetyn ampuma-aseen konfiskointi on lähtökohtaisesti pakollista. Lainkäyttäjän tulee kuitenkin muistaa, että kohtuullistamismahdollisuus koskee myös RL 10:4.1:n menettämisseuraamuksia.²⁹⁰ Pakollisuus on näin ollen vain lähtökohta, josta voidaan poiketa kohtuullistamisperusteilla.²⁹¹ Oikeustapausaineistossa ilmeni muutamia tapauksia, joissa asemenettämisseuraamus perusteltiin melko yleisluontoisesti ”vakiintuneella käytännöllä”, harkitsematta seuraamuksen kohtuullisuutta laisinkaan.

Näin esimerkiksi *Itä-Suomen HO 20.2.2007 R 05/1132* – KO tuomitsi A:n metsästysrikoksesta hänen ammuttuaan laillisen hirvenmetsästyksen yhteydessä hirvilehmän, jota alle vuoden ikäinen vasa oli seurannut. Aseen menettämistä KO perusteli seuraavasti: ”Vakiintuneen käytännön mukaan kysymyksessä olevan kaltaiseen tekoon syyllistyneen ase on määrätty valtiolle menetetyksi.

²⁸⁶ Nuutila 2003 s. 280.

²⁸⁷ HE 80/2000 vp s. 35.

²⁸⁸ Viljanen 2007 s. 371 – Jos harkinnan seurauksena päädytään konfiskaation tuomitsemiseen, tulisi lopputuloksen olla muodossa ”koska ne ja ne painavat syyt vaativat menettämisseuraamuksen tuomitsemista, sitä ei voida pitää kohtuuttomana huolimatta siitä ja siitä seuraamuksen tuomitsemista vastaan puhuvasta seikasta.” Sen sijaan muotoilu ”menettämisseuraamus on kyllä tekijälle kohtuuton, mutta tuomitaan se kuitenkin, koska ne ja ne painavat syyt sitä vaativat” ei Viljasen mielestä ole toivottava.

²⁸⁹ Viljanen 2007 s. 524–525. Esim. osa moottorikelkan arvosta tuomittiin menetettäväksi ratkaisussa *Rovaniemen HO 3.2.2011 R 10/279*, jota käsitellään myös sivuilla 66 ja 77.

²⁹⁰ HE 80/2000 vp s. 26; Matikkala 2010 s. 198 ja Viljanen 2007 s. 277 ja 494.

²⁹¹ HE 80/2000 vp s. 26 ja Viljanen 2007 s. 494.

Näin on meneteltävä A:n kohdalla.” A menetti valtiolle aseensa lisäksi myös hirven arvon. A valittiin asiassa HO:een. HO lyhensi metsästyskiellon pituutta.

Joskus pakollisen konfiskaation tapaukset ovat niin ilmeisiä, ettei kohtuullistamista käytännössä tarvitse harkita. On kuitenkin olemassa myös tilanteita, joissa kohtuullistamisen tarpeesta voidaan olla perustellusti eri mieltä.²⁹²

Esimerkkinä **Rovaniemen HO 4.3.2012 R 12/310** – A tuomittiin KO:ssa metsästysrikoksesta hänen ammuttuaan kaksi laukausta kohti hirveä. Laukaukset eivät olleet osuneet hirveen. Tapahtuman aikaan alueella oli käynnissä luvallinen hirvenmetsästys, mutta A ei ollut kuulunut hirsiseurueeseen. A oli tapahtumien aikaan ollut lintumetsällä. Hirvenmetsästyksen osallistunut B oli yllättäen tullut paikalle. Hetken kuluttua noin 200 metrin päässä oli näkynyt hirvi, jota A ja B olivat ampuneet vaistonvaraisesti. KO katsoi A:n syyllistyneen metsästysrikokseen. KO kuitenkin totesi, että asiassa ei ollut esitetty sellaista näyttöä, että A olisi omavaltaisesti tunkeutunut hirvi-jahtiin. KO:n käsityksen mukaan A oli nopeassa tilanteessa mitä ilmeisemmin varsin spontaanilla tavalla osallistunut B:n kanssa lailliseen yhteismetsän hirsiseurueen metsästyksen. Tämä ei KO:n mukaan ilmentänyt ilmeistä piittaamattomuutta metsästystä koskevista kielloista. Tästä syystä A:ta ei määrätty metsästyskieltoon. Aseensa menettämisestä KO totesi, ettei RL 10:4 anna tuomioistuimelle harkintavaltaa tilanteessa, jossa ampuma-asetta on käytetty rikokseen. Ase tuomittiin valtiolle menetetyksi. Näiltä osin asia ei muuttunut hovioikeudessa.

KO:n perustelu aseensa konfiskoinnista vaikuttaa siltä, että KO olisi kyllä muutoin voinut harkita aseensa menettämisseuraamuksen tuomitsematta jättämistä, mutta RL 10.4 estää asian harkittamisen. On totta, että RL 10:4 ei jätä tuomioistuimelle harkintavaltaa, vaan kyseessä on lähtökohdaisesti pakollinen tekovälinekonfiskaatio.²⁹³ Tämä ei kuitenkaan estä menettämisseuraamuksen kohtuullistamista.²⁹⁴ Myös seuraavassa tapauksessa tekijälle tuomittiin menettämisseuraamus, mutta ei metsästyskieltoa.

Itä-Suomen HO 23.1.2007 R 06/102 – Syyttäjä vaati A:ta tuomittavaksi metsästysrikoksesta hänen ammuttuaan laillisessa valkokeuran jahdissa metsäkauriin. Menettämisseuraamuksena syyttäjä vaati riistaeläimen arvon sekä rikoksentekovälineenä käytetyn ampuma-aseensa arvon (400 e) menettämistä valtiolle. A ei omistanut käytettyä ampuma-asetta. Syyttäjä vaati myös A:n tuomitsemista metsästyskieltoon. KO katsoi, että asiassa oli jäänyt järkevää epäilyä siitä, oliko ammuttu eläin ollut valkohäntäpeura vai metsäkauris. Tästä syystä KO hylkäsi syytteen. Syyttäjä valittiin asiassa HO:een. HO katsoi A:n törkeästä huolimattomuudesta oikeudettomasti laiminlyöneen metsästyksessä vaadittavaa huolellisuuden ja varovaisuuden noudattamista ja tuomitsi hänet metsästysrikoksesta. Metsästyskiellosta HO lausui seuraavaa: ”A:n syyksi luettu teko on kokonaisuutena huomioon ottaen vähäinen, eikä A ole menettelyllään osoittanut ilmeistä piittaamattomuutta metsästystä koskevista säännöksistä, joten A:ta ei määrätä metsästyskieltoon”. Kuitenkin A tuomittiin menettämään valtiolle ampuma-aseensa arvona HO:n arvioimat 200 euroa ja riistaeläimen arvona 335 euroa.²⁹⁵

Kummassakin edeltävässä tapauksessa on tuomittu menettämisseuraamus, mutta ei metsästyskieltoa. RL 48 a:6:n mukaan tekijä on tuomittava metsästyskieltoon, jos hän osoittaa menette-

²⁹² Viljanen 2007 s. 351 ja 494.

²⁹³ Matikkala 2010 s. 198 ja Viljanen 2007 s. 277.

²⁹⁴ HE 80/2000 vp s. 26 ja Viljanen 2007 s. 494.

²⁹⁵ Tapausta käsitellään myös sivuilla 23 ja 76.

lyllään ilmeistä piittaamattomuutta metsästystä koskevista säännöksistä. Todennäköisesti henkilö, joka piittaa lain säännöksistä ei ainakaan tahallaan tee rikoksia. Kun henkilö ei tee tahallaan rikoksia, ei aseiden konfiskointi rikosten ennaltaehkäisemiseksi ole kovinkaan perusteltua.²⁹⁶ Tästä syystä aseiden menettämisseuraamuksen kohtuullistaminen voisi olla tulla kyseeseen silloin, kun tekijälle ei määrätä metsästyskieltoa.

RL 10:10.1:n 3 kohdan mukaisesti kohtuullisuusharkinnassa voidaan ottaa huomioon rikoksen laatu ja muut olosuhteet. Molemmissa edeltävissä tapauksissa teon ei katsottu osoittaneen tekijässä ilmeistä piittaamattomuutta metsästystä koskevista säännöistä. Jälkimmäisessä tapauksessa vielä todettiin teon olleen vähäinen. Näin ollen molemmissa tapauksissa olisi voitu suorittaa menettämisseuraamuksen kohtuullisuusharkintaa. Teon vähäisyys ja metsästyskiellon määräämättä jättäminen olisivat puoltaneet menettämisseuraamuksen kohtuullistamista. Seuraavassa ratkaisussa menettämisseuraamuksen kohtuullistamista puoltavana seikkana huomioitiin nimenomaan se, että vastaajaa ei ollut määrätty metsästyskieltoon.

Rovaniemen HO 15.7.2014 R 14/395 – KO tuomitsi A:n metsästysrikoksesta hänen metsästettyään törkeästi huolimattomuudesta hirven vasan alueella, jolla hänellä ei ollut pyyntilupaa. Kaatopaikka oli sijainnut 300 metriä väärän palstan puolella. KO ei määrännyt A:ta metsästyskieltoon, koska ei katsonut teon osoittaneen ilmeistä piittaamattomuutta metsästystä koskevista säännöksistä. KO tuomitsi rikoksentekeväliseinä käytetyn kiväärin ja hirven myynnistä huutokaupalla saadut varat valtiolle menetetyksi. A valitti asiassa HO:een ja vaati aseiden palauttamista. A lausui menettämisseuraamuksen olevan kohtuuton. Kyseessä oli perintöase, jonka arvo ostohetkellä oli ollut n. 1 550 euroa. HO pohti menettämisseuraamuksen kohtuullisuutta. HO katsoi, ettei A:n teko ollut ollut lajissaan erityisen vakava. Tätä tukivat seuraavat asiat: A oli ampunut hirven 300 metriä väärän palstan puolella. Kyseinen alue oli sijainnut heidän pyyntiseurueensa luvallisten hirvenmetsästysalueiden sisällä ja se oli ollut edellisenä vuonna heidän käytössään. A:lle ei ollut määrätty metsästyskieltoa, koska hänen menettelynsä ei ollut katsottu osoittaneen ilmeistä piittaamattomuutta metsästystä koskevista säännöksistä. Lisäksi HO katsoi, että kivääri ei ollut taloudelliselta arvoltaan vähäinen. Menettämisseuraamus olisi myös muodostunut A:n syyksi luetusta rikoksesta tuomittu rangaistus huomioiden tosiasiallisesti rangaistuksen luonteiseksi. HO katsoi, että edellä mainitut seikat sekä teon aikana vallinneet olosuhteet kokonaisuutena huomioon ottaen aseiden tuomitseminen valtiolle olisi ollut kohtuutonta. HO ei katsonut menettämisseuraamuksen olevan tarpeen myöskään uusien rikosten ehkäisemiseksi. Tässä HO huomioi erityisesti sen, ettei A:lle ollut määrätty metsästyskieltoa.

Metsästyskieltoon määräämättä jättäminen otettiin huomioon kahdesta näkökulmasta. Ensimmäkin siitä, ettei teko ollut osoittanut ilmeistä piittaamattomuutta metsästystä koskevista säännöksistä ja toiseksi siitä, ettei seuraamus ollut tarpeen uusien rikosten ehkäisemiseksi. Arvioinnissa otettiin huomioon myös teon vähäisyys ja aseiden suuri taloudellinen arvo.

²⁹⁶ Toisaalta menettämisseuraamuksen tuomitseminen voi lisätä henkilön huolellisuutta tulevaisuudessa ja näin ehkäistä tulevaisuudessa myös tuottamuksellisia rikoksia.

On ymmärrettävää, että aseiden menettäminen ennaltaehkäisee uusia rikoksia silloin, kun kyse on tahallisesta rikoksesta. Tuottamuksellisen rikoksen kohdalla konfiskaatio ei kuitenkaan vaikuta yhtä selkeästi rikoksia ennaltaehkäisevästi. Lain esitöiden mukaan kohtuullistaminen tulee usein laajemmin kyseeseen tuottamuksellisten kuin tahallisten rikosten yhteydessä.²⁹⁷

Rovaniemen HO 5.1.2017 R 16/678 – A oli luvallisen karhun metsästyksen yhteydessä ampunut vuotta nuoremman karhunpennun ja näin oikeudettomasti metsästännyt vastoin metsästyslain nojalla annettua riistaeläimen rauhoitusta tai metsästyskieltoa. Syyttäjä vaati A:ta tuomittavaksi metsästysrikoksesta, menettämään valtiolle kiväärin ja karhunpennun sekä kahden vuoden metsästyskiellon tuomitsemista. KO tuomitsi A:n syyttäjän vaatimusten mukaisesti. A valitti asiassa HO:een. HO ei muuttanut KO:n tuomiota. Huomionarvoista on kuitenkin asiassa eri mieltä olleen jäsenen lausunto. Menettämisseuraamusta koskien jäsen lausui seuraavaa: ”Metsästysrikoksen seuraukset ovat ankarat, kuten A on käräjäoikeudelle lausunut: metsästäjä menettää aseensa ja tuomitaan metsästyskieltoon. Metsästysrikoksen seurauksena poliisi todennäköisesti peruuttaa metsästäjän kaikki aseluvat ja tulepa metsästäjä vielä erotetuksi metsästysseurasta. Tällaiset seuraukset ovat A:n kohdalla kohtuuttomia, kun otetaan huomioon, että hän on pyrkinyt varmistautumaan ampumastaan eläimestä.” Eri mieltä oleva jäsen totesi myös: ”On vaikea nähdä perustelluksi, että hänen aseensa tulisi rikoksentekovälineenä tuomita valtiolle menetetyksi, jotta sitä ei enää käytettäisi rikoksen tekemiseen, kun on selvää muutenkin, että A ei tee tahallaan rikoksia.” Eri mieltä oleva jäsen olisi hylännyt syytteen metsästysrikoksesta ja vaatimukset aseiden menettamisestä ja metsästyskiellosta.

Edeltävässä ratkaisussa eri mieltä ollut jäsen on tuonut esiin aseiden konfiskoinnin tarkoituksen juuri rikoksia ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä. Jäsenen perusteluista käy ilmi, että hän olisi tuominnut tekijän metsästysrikkomuksesta. Tuolloin aseiden konfiskointi RL 10:4.1:n 1 kohdan mukaan ei olisi ollut mahdollista. Kun tekijä kuitenkin päädyttiin tuomitsemaan metsästysrikoksesta, olisi tapauksessa voitu käyttää kohtuullistamisharkintaa. Tekijä ei ollut ampunut karhunpentua tahallaan, vaan hänen katsottiin rikkoneen metsästyksen kuuluvaa korostunutta huolellisuusvelvollisuutta ja näin ollen toimineen törkeän huolimattomasti. Tekijä oli pyrkinyt varmistumaan ampumastaan eläimestä, mutta kuten KO totesi, oli pennun ja erauspennun erottaminen toisistaan erityisen haastavaa. RL 10:10.1:n 3 kohdan mukaan menettämisseuraamus voidaan jättää tuomitsematta, jos seuraamus on kohtuuton ottaen huomioon muun muassa rikoksen laatu ja muut olosuhteet. Tapauksen laatu ja olosuhteet olivat olleet sellaiset, että ase olisi voitu jättää RL 10:10:n nojalla konfiskoimatta. Seuraavassa ratkaisussa aseiden menettämisseuraamuksen harkinnassa oli huomioitu se, ettei kyse ollut tahallisesta teosta.

Helsingin HO 28.8.2014 R 13/2560 – Syyttäjä vaati KO:ssa A:n tuomitsemista metsästysrikoksesta hänen ammuttuaan naarashirven, jota oli seurannut kaksi vuotta nuorempaa jälkeläistä. Syyttäjä vaati A:ta menettämään valtiolle rikoksentekovälineenä käytetyn kiväärin ja kiikaritähkäimen sekä hirvilehmän arvona 2 400 euroa. Syyttäjä vaati A:lle myös vuoden metsästyskieltoa. KO katsoi, että A:n syyllisyydestä jäi varteenotettava epäily ja hylkäsi syytteen sekä muut vaatimukset perusteettomina. Syyttäjä valitti asiassa HO:een, joka katsoi A:n syyllistyneen syytteessä kuvattuun metsästysrikokseen. HO katsoi, että A:n menettely ei osoittanut ilmeistä piittaamattomuutta metsästyksistä koskevista säännöksistä, eikä määrännyt A:ta metsästyskieltoon. HO tuomitsi

²⁹⁷ HE 80/2000 vp s. 34.

A:n menettämään valtiolle hirvilehmän arvon, mutta pohti ampuma-aseen menettämisen kohtuullisuutta. HO katsoi menettämisseuraamuksen tuomitsemista puoltavaksi seikaksi sen, että kyseessä oli hengenvaarallinen ase. Kohtuullistamisen puolesta tapauksessa puhuivat seuraavat seikat: kyse oli ollut metsästykseen käytettävästä aseesta, johon A:lla oli ollut lupa ja jota hän oli käyttänyt metsästystarkoitukseen. A:n ei myöskään ollut näytetty toimineen tahallisesti. HO katsoi menettämisseuraamuksen tuomitsemisen kohtuuttomaksi.

Kokonaisarvioinnissa menettämisseuraamuksen tuomitsemisen puolesta painoi ainoastaan aseiden vaarallisuus. Seuraamuksen tuomitsematta jättämistä puolsi teon tuottamuksellisuus ja se, että tekovälineenä käytetty metsästysase oli ollut luvallinen ja sitä oli käytetty nimenomaan metsästystarkoitukseen. Rikoksen laatu on otettu huomioon myös muissa tapauksissa aseiden menettämisseuraamuksen kohtuullisuusharkinnassa.

Esimerkiksi *Rovaniemen HO 5.12.2008 R 08/207* – Syyttäjä vaati KO:ssa A:n ja B:n tuomitsemista metsästysrikoksesta. KO hylkäsi syytteen ja syyttäjä valitti asiasta HO:een. HO katsoi A:n ja B:n metsästäneen oikeudettomasti vastoin metsästyslaissa säädettyä moottorikäyttöisen kuluneuvon käytön rajoitusta. A ja B olivat pyyntitarkoituksessa lähteneet liikkeelle lava-autolla. B oli kuljettanut autoa A:n ollessa aseiden kanssa auton lavalla. Kauriiden lähelle saavuttuaan B oli pysäyttänyt auton. A oli kävellyt noin 15–20 metrin päähän autosta ja ampunut noin 20 metrin päässä olleen kauriin. Metsästys oli tapahtunut sallitulla alueella ja sallittuna aikana. Autoa ei ollut käytetty ensisijaisesti eläimen saavuttamiseksi, vaan sen pois viemiseksi. Tähän nähden HO piti A:n ja B:n rikosta keskimääräistä metsästysrikoksesta vähäisempänä. HO harkitsi menettämisseuraamuksen kohtuullisuutta. HO katsoi, että kyseisen metsästysrikoksen laatu ja A:n heikko taloudellinen asema puhuivat menettämisseuraamuksen kohtuuttomuuden puolesta. A:n heikosta taloudellisesta asemasta kertoi hänen saamansa oikeusapu ilman omavastuusuutta. HO jätti menettämisseuraamuksen tuomitsematta.

HO katsoi teon vähäisyyden ja vastaajan heikon taloudellisen aseman puoltavan menettämisseuraamuksen tuomitsematta jättämistä. HO katsoi, että ilman omavastuusuutta saatu oikeusapua osoitti vastaajan heikon taloudellisen aseman. Myös seuraavassa ratkaisussa päädyttiin samaan tulkintaan.

Rovaniemen HO 20.10.2014 R 13/640 – Syyttäjä vaati KO:ssa A:n tuomitsemista metsästysrikoksesta ja törkeästä vammantuottamuksesta. A oli ampunut laillisen metsästyksen yhteydessä hirvikiväärillä asianomistaja B:tä reiteen. Menettämisseuraamuksena syyttäjä vaati A:ta tuomitavaksi menettämään valtiolle rikosentekovälineenä käytetyn kiikariväärin arvona 1 120 euroa. A tuomittiin vammantuottamuksesta ja syyte metsästysrikoksesta hylättiin. A tuomittiin maksamaan 60 päiväsakkoa sekä korvaamaan asianomistajalle, todistajalle ja Kansaneläkelaitokselle erilaisia korvauksia lähes 30 000 euron edestä. KO pohti menettämisseuraamuksen kohtuullisuutta. KO katsoi, että A:n syyksi luetun rikoksen laatu, menetetyksi vaaditun aseiden arvo sekä A:n taloudellinen asema huomioon ottaen menettämisseuraamuksen tuomitsemista oli pidettävä kohtuuttomana. KO perusteli A:n taloudellista asemaa sillä, että A:lle oli myönnetty asiassa oikeusapua ilman perusomavastuuta. KO ei katsonut menettämisseuraamuksen olevan tarpeen myöskään uusien rikosten ehkäisemiseksi. Syyttäjä valitti asiassa HO:een. HO tuomitsi A:n metsästysrikoksesta ja törkeästä vammantuottamuksesta. HO korotti KO:n antamaa rangaistusta 80 päiväsakkoon ja määräsi A:n kahden vuoden metsästyskieltoon. HO hyväksyi KO:n perustelut menettämisseuraamuksesta seuraavilla lisäyksillä: Aseen arvo ei ollut ollut vähäinen. Näin ollen konfiskaatio olisi muodostunut asiassa hänelle tuomittu rangaistus, metsästyskielto ja huomattavat taloudelliset seuraukset huomioon ottaen tosiasiallisesti rangaistuksen luonteiseksi. Kun menettämisseuraamus ei ollut kohdistunut rikosentekovälineeseen HO katsoi, ettei sillä ollut suoraa vaikutusta uusien vastaavien rikosten ehkäisemiseksi. HO otti huomioon myös sen, ettei A ollut millään tavalla hyötynyt rikoksesta.

Kohtuullisuusharkinnassa otettiin huomioon aseiden arvo, vastaajan taloudellinen asema, seuraamisen tarpeellisuus uusien rikosten ehkäisemiseksi ja rikoksen laatu. Näiden lisäksi HO katsoi menettämisseuraamuksen muodostuvan tosiasiallisesti rangaistuksen luonteiseksi, kun otettiin huomioon muut rikoksesta aiheutuneet seuraukset. Menettämisseuraamuksella ei katsottu myöskään olevan suoraa vaikutusta uusien vastaavien rikosten ehkäisemiseksi, koska seuraamus kohdistui aseiden sijasta niiden arvoon. HO huomioi arvioinnissa myös sen, ettei vastaaja ollut hyötynyt rikoksesta.

Jo aikaisemmin käsiteltiin tapauksia, joissa metsäkanalintu oli metsästetty autosta tai sen läheltä. Seuraavaksi käydään kuitenkin vielä läpi kolme tapausta, joissa kaikissa oli suoritettu menettämisseuraamuksen kohtuullisuusharkintaa.

Rovaniemen HO 14.10.2015 R 14/925²⁹⁸ – Syyttäjä vaati A:ta tuomittavaksi metsästysrikoksesta hänen metsästettyään teeren vastoin metsästyslaisissa säädettyä moottorikäyttöisen kulkuneuvon käytön rajoitusta. A oli auton kyydissä ollessaan havainnut tien varrella puussa istuneen teeren. Auton kuljettaja oli pysäyttänyt auton. A oli mennyt muutaman metrin päähän autosta, tien puoleiselle ojan penkalle ja ampunut teeren. Teeri löydettiin kuolleena metsästä 87,5 metrin päästä ampumapaikasta. Syyttäjä vaati A:ta tuomittavaksi menettämään valtiolle rikoksentekeväliseen käytetyn metsästyskiväärin, kiikaritähäimen, äänenvaimentimen, tukijalat, muovisen lippaan ja muovisen kantolaukun. A vaati syytteen hylkäämistä ja vastusti menettämisseuraamusta kohtuuttomana ottaen huomioon, että ase kaikkine oheislaitteineen oli arvoltaan ainakin 3 000 euroa. KO pohti menettämisseuraamuksen kohtuullisuutta. Menettämisseuraamuksen kohtuullistamisen puolesta puhui tapauksessa se, että seuraamus olisi ollut A:n kannalta tuntuva, koska menettämisseuraamuksen kohteena oleva omaisuus ei ollut laadultaan eikä taloudelliselta arvoltaan vähäistä. Metsästyksen kohteena oli myös ollut vain yksittäinen riistaeläin. Menettämisseuraamusta puoltavaksi seikkaksi KO katsoi sen, että teko oli tehty autoa apuna käyttäen. Moottoriajoneuvoa apuna käyttäen tapahtuvaan metsästämiseen suhtaudutaan lainsäädännössä ankarasti. Metsästys oli myös tapahtunut tiealueelta. Nämä kaksi seikkaa huomioiden HO katsoi, että A:n tahallinen teko oli ollut niin moitittava, ettei menettämisseuraamuksen tuomitsemisen pääsäännöstä ollut tapauksessa syytä poiketa. A sai kahden vuoden metsästyskiellon ja rangaistuksena 40 päiväsakkoa. A valitti asiassa HO:een. HO ei muuttanut KO:n tuomiota ja hyväksyi KO:n perustelut menettämisseuraamuksesta.

Toisaalta seuraavissa samankaltaisissa tapauksissa päädyttiin kohtuullisuusharkinnassa erilaiseen lopputulokseen.

Rovaniemen HO 9.5.2017 R 17/173²⁹⁹ – Syyttäjä vaati A:lle tuomiota metsästysrikoksesta sekä rikoksentekeväliseen käytetyn, toisen henkilön omistaman aseiden arvon (340 euroa) menettämistä valtiolle. A oli ajaessaan metsätiellä havainnut tien varrella metsässä puussa istuvan teeren. A oli auton pysäytettyään ottanut esille metsästyskiväärin ja ampunut teeren auton vieressä seis-
ten. Ammuttu teeri oli saatu poliisin haltuun, takavarikoitu ja hävitetty. KO tuomitsi A:n metsästysrikoksesta. A oli vastustanut menettämisseuraamusta kohtuuttomana. KO pohti seuraamuksen kohtuullisuutta. Menettämisseuraamusta puolsi tapauksessa se, että A:n tahallinen teko oli tehty autoa apuna käyttäen. KO katsoi, että konfiskaation kohteena oleva omaisuus ei ollut laadultaan eikä taloudelliselta arvoltaan vähäistä. Tämän vuoksi konfiskaatio olisi ollut A:n kannalta tuntuva seuraamus. KO katsoi tämän olleen konfiskaation kohtuullistamista puoltava seikka. Metsästyks-

²⁹⁸ Tapausta käsitellään myös sivulla 41.

²⁹⁹ Tapausta käsitellään myös sivulla 76.

sen kohteena oli myös ollut yksittäinen riistaeläin, jota vastaaja ei ollut onnistunut saamaan saaliksi. Kaksi viimeksi mainittua seikkaa huomioon ottaen KO harkitsi menettämisseuraamuksen johtavan metsästyskiellon ja sakkorangaistuksen ohella A:lle kohtuuttomaan kokonaisseuraamukseen. KO kiinnitti arvioinnissa huomiota myös siihen, että jo pelkästään muilla A:lle tuomitavilla seuraamuksilla, erityisesti vuoden pituisella metsästyskiellolla, oli tässä tapauksessa ilmeinen ja välitön uusia rikoksia ehkäisevä vaikutus. KO hylkäsi menettämisseuraamusta koskevan vaatimuksen. A sai yhden vuoden metsästyskiellon sekä rangaistuksena 30 päiväsakkoa (570 e). A valitti asiassa HO:een, joka ei myöntänyt jatkokäsittelylupaa.

Rovaniemen HO 21.8.2014 R 14/386 – Syyttäjä vaati A:lle tuomiota metsästysrikoksesta sekä menettämisseuraamuksena kiväärin, kiikaritähätäimen, kiikarijalkojen ja äänenvaimentimen menettämistä valtiolle. A oli huomannut autolla metsätietä ajaessaan tien varrella puussa istuvan teeren. A oli sammuttanut auton. Tämän jälkeen hän oli mennyt aseensa kanssa pois tieltä, noin 20 metrin päähän autosta. A oli ampunut kaksi laukausta kohti teertä, siihen kuitenkaan osumatta. KO tuomitsi A:n metsästysrikoksesta. A oli vastustanut menettämiskaavaa kohtuuttomana vedoten rikoksen laatuun suhteessa menetettäväksi vaaditun omaisuuden taloudelliseen arvoon. A:n käsityksen mukaan seuraamuksien kohteena oleva omaisuus oli arvoltaan 1 000 euroa. KO punnitsi vastakkain menettämisseuraamuksen puolesta ja vastaan puhuvia seikkoja. Seikat olivat lähes sanasta sanaan samat kuin edeltävässä tapauksessa ja menettämisseuraamusta koskeva vaatimus hylättiin. A määrättiin kahden vuoden metsästyskieltoon ja rangaistuksena hän sai 35 päiväsakkoa (2 275 euroa). A valitti asiassa HO:een, joka ei myöntänyt jatkokäsittelylupaa.

Edeltävissä tapauksissa metsästäminen on tapahtunut 100 metriä lähempänä ajoneuvoa ja metsästyksen kohteena on ollut yksittäinen riistaeläin, teeri. Kukaan vastaajista ei ole saanut saalista itselleen. Kolmannessa tapauksessa eläimeen ei ole edes osuttu. Kahdessa ensimmäisessä tapauksessa teon on katsottu tapahtuneen tiealueelta. Ensimmäinen teko on katsottu tehdyksi tahallaan tai ainakin törkeästä huolimattomuudesta, kaksi viimeisintä tekoa on katsottu tahalliseksi. Kahdessa jälkimmäisessä tapauksessa menettämisseuraamus on jätetty tuomitsematta kohtuuttomana. Muita seuraamuksia, erityisesti metsästyskieltoa, on pidetty kahdessa jälkimmäisessä tapauksessa ilmeisenä ja välittömänä rikoksia ennaltaehkäisevänä tekijänä.

Edellä kerrottujen tapausten kohtuullisuusarvioinnissa on havaittavissa eroavaisuuksia. Ensimmäisen tapauksen menettämisseuraamuksen kohteena olleiden esineiden arvo oli 3 000 euroa, vastaaja tuomittiin 2 vuoden metsästyskieltoon ja 40 päiväsakkoon. Vastaaja myös menetti muun muassa käyttämänsä aseensa. Kuitenkin toisessa tapauksessa vastaajan menettämisseuraamus kohtuullistettiin, vaikka teot olivat lähes samanlaiset. Toisessa tapauksessa konfiskaation katsottiin muodostuvan kohtuuttomaksi, vaikka konfiskaation kohteena olleiden esineiden arvo oli 340 euroa, vastaaja sai vuoden metsästyskiellon ja 30 päiväsakkoa. Myös kolmannessa tapauksessa vastaajan menettämisseuraamuksen kohteena olleiden esineiden arvo (1 000 euroa) oli ensimmäistä tapausta pienempi. Hän sai kahden vuoden metsästyskiellon ja 35 päiväsakkoa. Erona tällä tapauksella muihin verrattuna oli se, että vastaajan ei katsottu ampuneen eläintä tiealueelta.

Näitä tapauksia vertailemalla voidaan huomata kohtuullisuusharkinnassa ilmenevän eroavaisuuksia. Ensimmäisessä tapauksessa teon moitittavuutta painotettiin enemmän kuin muissa tapauksissa. Kahdessa jälkimmäisessä tapauksessa esineiden korkea arvo, muiden seuraamusten ennaltaehkäisevä vaikutus ja teon kohdistuminen yksittäiseen eläimeen painoivat kohtuullisuusharkinnassa enemmän kuin teon moitittavuus.

Seuraavassa vielä tiivistettynä ampuma-aseen konfiskoinnin kohtuullistamisharkinnassa käytettyjä perusteita.

	Kohtuullistamisen puolesta	Kohtuullistamista vastaan
Teko	Tuottamuksellinen teko Teko ei lajissaan erityisen vakava Sallittu aika ja paikka Tekijälle ei hyötyä rikoksesta Ajoneuvon käyttö ensisijaisesti saaliin poisviemiseksi	Tahallinen teko Tiealue Moottorikäyttöisen ajoneuvon käyttö
Tekijä	Heikko taloudellinen asema	
Tekoväline	Arvo ei vähäinen Luvallinen ase, jota käytetty luvalliseen tarkoitukseen Seuraamus ei kohdistu aseeseen, vaan arvoon	Välineen hengenvaarallisuus
Teon kohde	Vain yksi yksittäinen riistaeläin	
Seuraamukset	Ei määrätty metsästyskieltoa Metsästykiellolla riittävä ennaltaehkäisevä vaikutus Muodostuu muiden seuraamusten kanssa rangaistuksenluonteiseksi.	

7.3 Moottorikelkan menettäminen valtiolle

Moottorikelkat osoittautuivat ampuma-aseiden jälkeen yleisimmiksi metsästysrikosten seurauksena konfiskoitaviksi rikoksentekovälineiksi.³⁰⁰ Koska moottorikelkka on suhteellisen arvokas rikoksentekoväline, oli lähes jokaisessa tapauksessa suoritettu kohtuullisuusharkintaa. Moottorikelkan konfiskointia on käsitelty myös korkeimmassa oikeudessa vuonna 1997. Ratkaisu on ajalta ennen menettämisseuraamuslainsäädännön uudistusta, eikä RL 10:10:n mukaista kohtuullistamissäännöstä tuolloin vielä ollut. KKO:n perusteluista on kuitenkin havaittavissa nykyisen kohtuullistamissäännöksen mukaisia perusteluja.³⁰¹

KKO 1997:170 – A ja B olivat yksissä tuumin pyyntitarkoituksessa jäljittäneet ja seuranneet ympärivuotisesti rauhoitetun ahman jälkiä omistamallaan moottorikelkoilla kansallispuiston alueella. Tavoitettuaan ahman he olivat moottorikelkkojen suojasta tappaneet eläimen, peittäneet sen lumen ja ajaneet sen yli useita kertoja moottorikelkoillaan. KO tuomitsi moottorikelkat konfiskoitaviksi, mutta HO vapautti vastaajat moottorikelkkojen menettämisseuraamuksesta. Syyttäjä vaati

³⁰⁰ Aseita tuomittiin menetetyksi 55 tapauksessa ja moottorikelkkoja 12 tapauksessa.

³⁰¹ KKO:n ratkaisua on kehuttu oikeuskirjallisuudessa. Ks. esim. *Viljanen* 2007 s. 517 – jonka mukaan kohtuullisuuskysymysten perustelu oli ratkaisussa varsin monipuolista, suorastaan esimerkillistä.

KKO:ssa, että HO:n tuomio menettämisseuraamuksen osalta kumotaan ja KO:n tuomio pysytetään.

KKO totesi perusteluissaan, että RL 2:16.3:n mukaan rikoksen tekemiseen käytetty esine voitiin tuomita menetetyksi. Menettämisseuraamuksen tuomitseminen oli harkinnanvaraista. Moottorikelkka oli lähtökohtaisesti samanveroisessa asemassa kuin muutkin rikosentekovälineet. Kun kyseessä kuitenkin oli tavallista arvokkaampi tekoväline, arvioi KKO menettämisseuraamuksen kohtuullisuutta suhteessa teon laatuun, tekijöiden vaarallisuuteen ja tekovälineiden merkitykseen omistajilleen. Tekovälineen merkitystä arvioitiin esimerkiksi työvälineenä ja muun välttämättömän tarpeen kannalta. Menettämisseuraamuksen merkitystä arvioitaessa tuli KKO:n mukaan huomioida myös rikosten ennaltaehkäisy. Muutoinkin tavoitteena oli oikeudenmukaisen rikosoikeudellisen kokonaisseuraamuksen aikaansaaminen.

KKO punnitsi menettämisseuraamuksen puolesta ja vastaan puhuvia seikkoja. Menettämisseuraamuksen tuomitsemista vastaan puhui se, että teon välittömänä syynä oli ollut ahman aiheuttama vaara kokoon ajetuille poroille. Kyse ei myöskään ollut ollut varsinaisesta metsästämisestä, vaan porojen kokoamisen yhteydessä äkillisesti syntyneestä tilanteesta. Vaikka moottorikelkat olivat käytettyjä, olivat ne suhteellisen arvokkaita verrattuna omistajien tuloihin ja varoihin. Menettämisseuraamusta vastaan puhui myös moottorikelkkojen merkitys poromiehille työvälineenä.

Menettämisseuraamuksen tuomitsemista puolsivat seuraavat seikat. A ja B olivat tappaneet kokonaan rauhoitetun eläimen. Teko oli tapahtunut moottorikelkkoja apuna käyttäen. Lainsäädännössä moottorikäyttöistä kulkuneuvoa apuna käyttäen tapahtuvaan metsästämiseen suhtauduttiin ankarasti. Petoeläinten aiheuttamista vahingoista maksettiin valtion varoista korvauksia poronhoitajille. Näin ollen poromiehillä ei ollut taloudellisten syiden vuoksi perustetta ahman tappamiseen, eivätkä sellaiset syyt olisi lieventäneet teon moitittavuutta. Uhanalaisten eläinten rauhoittaminen menettäisi merkityksensä, mikäli eläinten tappamisen rikosoikeudellisilla seuraamuksilla ei olisi vahvaa rikoksia ennaltaehkäisevää vaikutusta. KKO katsoi moottorikelkkojen menettämällä olleen suurempi rikoksia ennaltaehkäisevä vaikutus kuin sakkorangaistuksella. Moottorikelkat eivät olleet niin arvokkaita, että niiden menettäminen olisi johtanut kohtuuttomaan kokonaisseuraamukseen A:n ja B:n rikoksesta.

KKO katsoi menettämisseuraamuksen tuomitsemista puoltavien seikkojen olleen painavampia kuin tuomitsematta jättämistä tukevat seikat. Moottorikelkat tuomittiin rikosentekovälineinä valtiolle menetetyksi. Ratkaisusta ei ilmene miten vastaajat olivat tappaneet ahman tai oliko tapauksessa käytetty ampuma-aseita. Aseita ei vaadittu konfiskoitaviksi.

KKO suoritti menettämisseuraamusharkinnassa intressipunnintaa. Toisella puolella menettämisseuraamuksen puolesta painavina seikkoina nähtiin seuraamuksen rikoksia ennaltaehkäisevä vaikutus, moottorikelkan käyttäminen apuna metsästämisessä ja teon kohdistuminen kokonaan rauhoitettuun eläimeen. Menettämisseuraamuksen tuomitsematta jättämistä puolsi se, että teon välitön syy oli ollut ahman aiheuttama vaara poroille, eikä kyse ollut ollut varsinaisesta metsästämisestä, vaan äkillisesti syntyneestä tilanteesta. Seuraamuksen tuomitsematta jättämisen puolesta puhuivat myös moottorikelkkojen suhteellisen suuri arvo verrattuna omistajien tuloihin ja varoihin sekä moottorikelkan merkitys poromiehille työvälineenä. KKO kuitenkin katsoi seuraamusta puoltavien seikkojen olleen tapauksessa painavimmat.

KKO jakoi tekovälineet ns. tavallisiin ja tavallista arvokkaampiin tekovälineisiin. KKO:n mukaan tavalliset tekovälineet, kuten aseet ja laittomat pyydykset, tuomittiin yleensä valtiolle menetetyksi. Kun kyseessä oli tavallista arvokkaampi tekoväline, kuten moottorikelkka tai muu moottorikäyttöinen ajoneuvo, tuli menettämisseuraamuksen kohtuullisuutta arvioida suhteessa

teon laatuun, tekijän vaarallisuuteen ja tekovälineen merkitykseen omistajalleen.³⁰² Nykyään kohtuullistamisen perusteista on aiemmin kerrotun mukaisesti säädetty RL 10:10:ssä.

Vaikka lainsäädäntö on muuttunut KKO:n ratkaisun jälkeen, on ratkaisun perusteluja käytetty edelleen oikeuskäytännössä.

Rovaniemen HO 16.1.2019 R 18/889³⁰³ – A oli jäljittänyt ja ajattanut kokonaan rauhoitettua ahmaa 10 kilometriä. Lopulta A oli ajanut toisen kelkkailijan kanssa väsytytyn ahman ylitse useita kertoja moottorikelkoilla. Lopulta ahma oli saatu tapettua. KO tuomitsi A:n törkeästä metsästysrikoksesta. Syyttäjä vaati A:ta menettämään valtiolle rikosentekovälineenä käytetyn moottorikelkan tai sen arvona 12 000 euroa. KO harkitsi menettämisseuraamuksen tarpeellisuutta uusien rikosten ehkäisemiseksi. KO toisti KKO 1997:170 perusteluja ja vertasi tapauksia toisiinsa. Laki oli ennakkotapauksen jälkeen ankaroitunut ja rikoslakiin oli lisätty uusi säännös törkeästä metsästysrikoksesta. Ahman tappaminen oli yksi törkeän metsästysrikoksen kvalifiointiperusteista. Näin ollen lainsäätaja suhtautui entistä ankarammin rauhoitettujen eläinten tappamiseen. KO katsoi, kuten mainitussa ennakkotapauksessa, että moottorikelkan menettämisellä oli suurempi rikoksia ennaltaehkäisevä vaikutus kuin tuomitulla ehdollisella vankeusrangaistuksella. Menettämisseuraamus ei ollut KO:n mukaan kohtuuton ottaen huomioon, että kohteena oli ollut koko vuoden rauhoitettu eläin. KO tuomitsi A:n menettämään moottorikelkan valtiolle tai jos moottorikelkka ei ollut enää A:n omistuksessa vaihtoehtoisesti kelkan arvona 12 000 euroa. A valitti asiassa hovioikeuteen. HO ei myöntänyt jatkokäsittelylupaa.

Edeltävässä tapauksessa käytettiin samoja perusteluja kohtuusharkinnassa kuin edellä mainitussa ennakkotapauksessa yli 20 vuotta aikaisemmin. Moottorikelkan menettämisen kohtuullisuusharkinnassa on oikeuskäytännössä huomioitu näiden lisäksi myös muita perusteita.

Rovaniemen HO 4.3.2016 R 15/642³⁰⁴ – KO tuomitsi A:n mm. metsästysrikoksesta. A oli ollut palaamassa moottorikelkallaan poronhoitotehtävistä. A oli havainnut uroshirven, jota hän oli lähtenyt seuraamaan. Päästyään alle 40 metrin etäisyydelle hirvestä, oli A ampunut hirveä kiväärillään moottorikelkan päältä. Osuman saatuaan hirvi oli jatkanut matkaa, jolloin A oli ampunut hirveä uudelleen. A oli jättänyt hirven koskemattomana maastoon. Hirvi oli saatu myöhemmin viranomaisten haltuun. A:n kertomuksen mukaan hän oli epäillyt hirven olleen sairas/loukkaantunut ja tästä syystä hänellä oli mielestään ollut eläinsuojelulain (247/1996) 14 §:n ja MetsL 84 §:n nojalla velvollisuus lopettaa eläin. KO kuitenkin katsoi, ettei eläin ollut ollut siten sairas tai vahingoittunut, että A:lla olisi ollut kyseinen oikeus. KO tuomitsi kiväärin ja kiikaritähäimen valtiolle menetetyksi. Moottorikelkan sijasta A tuomittiin menettämään valtiolle kelkan arvona 5 000 euroa, koska moottorikelkka ei ollut enää hänen omistuksessaan. KO:n tuomiolauselmassa moottorikelkan arvo tuomittiin erikoisesti valtiolle menetetyksi rikoksen tuottamana taloudellisenä hyötynä. A valitti asiassa HO:een. HO katsoi A:n syyllistyneen edellä mainittuun metsästysrikokseen, mutta suoritti menettämisseuraamuksen kohtuullisuusharkintaa. Menettämisseuraamuksen tuomitsematta jättämistä tukevina seikkoina HO näki A:n ensikertalaisuuden ja moottorikelkan korkean arvon. Menettämisseuraamuksen tuomitsemista puolsi tekotapa eli hirven ampuminen kansallispuiston alueella moottorikelkan päältä. A oli vedonnut moottorikelkan merkitykseen hänelle työvälineenä. HO katsoi, ettei tällä ollut olennaista merkitystä, koska A ei enää omistanut käyttämäänsä moottorikelkkaa. Asiassa ei ollut tullut esiin seikkoja, joiden vuoksi omaisuuden arvon menettämistä olisi A:n taloudellinen asema tai muut olosuhteet huomioon ot-

³⁰² Pennanen 2008 s. 77–78.

³⁰³ Tapausta käsitellään myös sivulla 71.

³⁰⁴ Tapausta käsitellään myös sivulla 71.

taen ollut pidettävä kohtuuttomana. HO tarkensi KO:n tuomiolauselmaa siten, että menettämis-seuraamus kohdistui A:n rikoksentekeväliseen käyttämän moottorikelkan arvoon eikä rikoksen tuottamaan taloudelliseen hyötyyn.

Menettämis-seuraamuksen tuomitsematta jättämistä puolsi tapauksessa tekijän ensikertalaisuus ja moottorikelkan korkea arvo. Moottorikelkalla ei katsottu olevan olennaista merkitystä vastaajalle työväliseen, koska hän ei enää omistanut kyseistä kelkkaa. Seuraamuksen tuomitsemista puoltava tekotapa oli kuitenkin punninnassa painavampi seikka. Tekotavan katsottiin olleen erityisen moitittava, koska eläin oli ammuttu kansallispuiston alueella moottorikelkan päältä. Rikoksen moitittava tekotapa nähtiin muissakin tapauksissa menettämis-seuraamusta puoltavana asiana.

Rovaniemen HO 18.6.2004 R 04/63 – A ja B olivat yhdessä moottorikelkoilla ajaen jäljittäneet talvipesästä noussutta karhua, tappaneet sen ampumalla sekä nostaneet ruhon kelkan kyytiin. KO tuomitsi A:n ja B:n metsästysrikoksesta. Menettämis-seuraamuksena valtiolle tuomittiin A:n omistama kivääri sekä moottorikelkka. Moottorikelkan konfiskoinnin puolesta puhui moottorikelkan käyttäminen tahallisen rikoksen tekemiseen. KO katsoi moottorikelkan myös olevan erityisen sovelias tekoväline tahallisen rikoksen tekemiseen. KO kiinnitti erityisesti huomiota uusien rikosten ehkäisemiseen, eikä pitänyt seuraamuksen tuomitsemista kohtuuttomana. Vastaajat ja syyttäjät valittivat HO:een. HO hylkäsi B:n syytteen. HO ei muuttanut A:n saamaa tuomiota. Moottorikelkkojen konfiskoinnista HO totesi, että menettämis-seuraamus ei ollut kohtuuton ottaen huomioon A:n syyksi luetun metsästysrikoksen teko-olosuhteet, tekotapa ja kelkan arvo.

Kohtuullistamista vastaan painavina seikkoina nähtiin edeltävässä tapauksessa rikoksen tahallisuus ja tekotapa. Moottorikäyttöisen ajoneuvon käyttäminen apuna metsästämisessä nähtiin erityisen moitittavana tekona. Käräjäoikeus myös katsoi moottorikelkan olevan erityisen sovelias väline tahallisen rikoksen tekemiseen. Oikeustapausaineistossa oli kohtuullisuusharkinnassa huomioitu myös se, että tekijä oli käyttänyt moottorikelkkaa rikoksentekeväliseen myös aiemmin.

Rovaniemen HO 15.4.2011 R 10/492 – Viisi vastaajaa oli KO:ssa syytettyinä mm. metsästysrikoksesta. Syyttäjän teonkuvauksen mukaan he olivat yhdessä metsästäneet sutta oikeudettomasti vastoin moottorikäyttöisen kulkuneuvon käytön rajoitusta ja ilman pyyntilupaa. Vastaajat olivat kokoontuneet ja päättäneet ryhtyä metsästämään sutta, jonka jäljet he olivat aiemmin havainneet. Yhteisen suunnitelman mukaan D ja E olivat lähteneet ajamaan suden jälkien länsipuolelle. A ja B olivat jääneet passiin samalla, kun C oli lähtenyt jäljittämään sutta moottorikelkalla. C seurasi sutta noin 6 km matkan, joista viimeiset noin 2 km susi oli juossut täyttä laukkaa pakoon. Passissa odottanut B oli suden saavuttua paikalle yrittänyt ajaa sen päälle kahdesti moottorikelkalla. Suden perässä ajanut C oli tavoittanut B:tä väistelleen suden ja ajanut sen päälle niin, että susi oli saanut vammoja. Susi oli jatkanut pakoaan, jolloin B oli moottorikelkallaan ajanut sutta takaa noin 165 metriä. Lopulta B oli ajanut suden päälle niin, että susi oli lentänyt noin 6,5 metriä. Susi oli edelleen jatkanut pakoaan, jolloin D ja E olivat jäljittäneet sutta vajaan kilometrin verran moottorikelkoillaan. E tai joku muu vastaajista oli saavuttanut suden ja ajanut sen päälle. Susi oli menehtynyt päälleajopaikalle. A oli tullut paikalle moottorikelkalla D:n omistama ahkio perässään. Susi oli lastattu ahkioon. A ja E olivat kuljettaneet suden tuntemattomaan paikkaan.

Syyttäjät vaati rikoksentekeväliseiden konfiskointia seuraavasti: A:n moottorikelkka, sen arvo tai osa arvosta, B:n ja C:n moottorikelkat sekä niiden arvot, D:n moottorikelkka tai sen arvo ja toinen hänen omistamansa moottorikelkka tai sen arvo yhteisvastuullisesti E:n kanssa. E oli käyttänyt

tekovälineenä D:n omistamaa moottorikelkkaa. Syyttäjä vaati myös D:n tuomitsemista menettämään valtiolle rikoksentekevälineenä käytetty ahkio tai D:n, E:n ja A:n tuomitsemista korvaamaan yhteisvastuullisesti sen arvo. KO tuomitsi D:n mm. metsästysrikoksesta. Menettämisseuraamuksesta KO totesi: ”*Ottaen huomioon, että D on jo toisen kerran syyllistynyt rikokseen moottorikelkalla xxx, kelkka on tuomittava valtiolle menetetyksi*”. KO hylkäsi muiden vastaajien syytteen. Syyttäjä ja D valittivat asiassa HO:een.

HO tuomitsi B:n, C:n, E:n ja D:n metsästysrikoksesta. HO hyväksyi KO:n perustelut D:n menettämisseuraamuksesta. D oli reilu vuosi aiemmin syyllistynyt ahmaan kohdistuneeseen metsästysrikokseen, jossa tekovälineenä oli tuolloinkin käytetty moottorikelkkaa. Tämä ja D:n syyksi luetut rikokset huomioon ottaen HO katsoi, että D:n moottorikelkka oli tuomittava valtiolle menetetyksi. E oli käyttänyt tekovälineenä D:n omistamaa moottorikelkkaa. Kahden moottorikelkan menettäminen olisi ollut kyseessä olleiden tapahtumien seurauksena D:lle kohtuutonta, joten toisen moottorikelkan menettämiskaava hylättiin. B:n menettämisseuraamusta koskien HO totesi, että B ei ollut poromies, eikä hänellä siksi ollut tarvetta moottorikelkalle työssään. B:n moottorikelkan menettäminen valtiolle ei siis ollut kohtuutonta.

Menettämisseuraamusta puoltavana seikkana otettiin huomioon aikaisemmat rikokset, joissa oli käytetty samaa tekovälinettä. Tämä on etenkin rikosten ennaltaehkäisyn näkökulmasta hyvin perusteltua. Kahden moottorikelkan menettäminen katsottiin kuitenkin kohtuuttomaksi. Koska B ei ollut poromies, ei hänen katsottu tarvitsevan moottorikelkkaa työssään. Poromiesten kohdalla moottorikelkka on jätetty tuomitsematta valtiolle, koska se on katsottu poromiehille välttämättömäksi työvälineeksi.

Esimerkiksi **Rovaniemen HO 25.2.2010 R 09/337³⁰⁵** – Syyttäjä vaati molempia vastaajia menettämään valtiolle rikoksentekevälineenä käytetyt moottorikelkat. KO totesi perusteluissaan: ”*A on ammatiltaan yrittäjä, joten KO katsoo, että moottorikelkan tuomitseminen valtiolle ei ole kohtuutonta. Sen sijaan B on ammatiltaan poromies ja hän tarvitsee kelkkaa työssään, joten hänen kelkansa tuomitseminen valtiolle olisi kohtuutonta.*”.

Myös tapauksessa **Itä-Suomen HO 17.6.2008 R 08/499** A, B, C ja D olivat syytettyinä mm. metsästysrikoksesta heidän metsästettyään rauhoitettua sutta ilman pyyntilupaa. A, B ja C olivat jäljittäneet sutta moottorikelkoilla D:n liikkeessä jalan. Moottorikelkkojen osalta syyttäjä vaati B:tä ja C:tä menettämään valtiolle käyttämänsä moottorikelkat ja A:ta menettämään moottorikelkan tai sen arvon. KO katsoi moottorikelkkojen käyttötarpeen välttämättömänä työvälineenä poromiehille painavan menettämisseuraamuksen tuomitsemista vastaan. Vastaajien tuloista esitetyn selvityksen perusteella KO arvioi kelkkojen arvojen olleen vastaajien tuloihin nähden suuret. Seuraamusta harkittaessa KO huomioi myös sen, että vastaajat eivät olleet saaneet yrityksestään huolimatta saalista. KO katsoi seuraamuksen olevan kohtuuton heidän syykseen luetuista metsästysrikoksista ja hylkäsi moottorikelkkoja koskevat menettämiskaavat. C valitti asiassa HO:een, joka hylkäsi valituksen.

Menettämisseuraamuksen kohtuullistamista puolsi edeltävässä tapauksessa moottorikelkkojen arvo suhteessa vastaajien tuloihin ja käyttötarve välttämättömänä työvälineenä poronhoidossa. KO otti huomioon myös sen, etteivät vastaajat olleet saaneet saalista. Käyttötarve työvälineenä otettiin huomioon myös seuraavassa ratkaisussa, jossa oli suoritettu kohtuullistamisharkintaa suhteellisen laajasti.

³⁰⁵ Tapausta käsitellään myös sivulla 31.

*Rovaniemen HO 3.2.2011 R 10/279*³⁰⁶ – Syyttäjä vaati A:lle ja B:lle tuomiota mm. metsästysrikoksesta. A ja B olivat tappaneet ahman moottorikelkkoja apunaan käyttäen. Syyttäjän teonkuvauksen mukaan vastaajat olivat seuranneet moottorikelkoilla ahman jälkiä. Viimeiset kilometrit he olivat ajattaneet pakenevaa eläintä. Saatuaan näköyhteyden ahmaan B oli yrittänyt ajaa ahman päälle, minkä jälkeen A oli ajanut ahman yli. Eläin oli jatkanut matkaa. Tämän jälkeen A oli ajanut ja pysäyttänyt moottorikelkan ahman päälle. A oli tappanut ahman lyömällä sitä kirveellä moottorikelkan telan alta näkyvillä olleeseen päähän. Syyttäjä vaati molempia moottorikelkkoja sekä kirvestä menetettäväksi valtiolle rikoksentekevälineinä. KO katsoi vastaajien syyllistyneen metsästysrikokseen. Asiassa oli kuitenkin jäänyt näyttämättä, että ahman ajattaminen olisi ollut pitkäaikaista ja että B olisi yrittänyt ajaa ahman päälle. KO tuomitsi kirveen konfiskoitavaksi, mutta harkitsi moottorikelkkojen konfiskaation kohtuullisuutta. Menettämisseuraamuksen tuomitsemista puolsi kokonaan rauhoitetun eläimen tappaminen. Seuraamusta vastaan painoivat moottorikelkkojen suuri arvo ja se, että ahman tappamisen syynä oli ollut enempien vahinkojen välttäminen. Koska A:n menettely oli tapauksessa moitittavampaa, katsoi KO häneen kohdistuvan menettämisseuraamuksen tuomitsemisen olevan kohtuullista. KO otti huomioon B:n vähäisemmän osallisuuden tekoon, minkä vuoksi häneen kohdistettu menettämisseuraamus oli KO:n mukaan kohtuuton.

Syyttäjä valitti asiassa HO:een. HO katsoi, että vastaajat olivat ajattaneet ahmaa noin 6,5 km ja myös B oli yrittänyt ajaa ahman ylitse. HO katsoi vastaajien syyllistyneen myös eläinsuojelurikokseen. HO harkitsi moottorikelkkojen konfiskoinnin kohtuullisuutta. Menettämisseuraamuksen kohtuullistamista tukivat tekijöiden ensikertalaisuus, moottorikelkkojen korkea arvo suhteessa tekijöiden alhaisiin tuloihin ja tekijöiden elatusvelvollisuudet sekä moottorikelkkojen merkitys työvälineinä poroelinkeinon harjoittamisessa. Kyse ei myöskään ollut ollut varsinaisesta metsästämisestä, vaan pyrkimyksenä oli ollut estää ahman aiheuttamat enemmät porovahingot. Menettämisseuraamuksen tuomitsemista puolsi HO:n mukaan vahvasti se, että tekijät olivat syyllistyneet erittäin moitittavaan menettelyyn kohtelemalla julmasti ja tappamalla aina rauhoitetun ahman moottorikelkkoja apuna käyttäen. HO katsoi, että erityisesti rikoksen moitittavuus huomioon ottaen seuraamuksia ei voitu jättää tuomitsematta. Koska A oli ostanut uuden moottorikelkan, hän piti esinekonfiskaatiota ensisijaisena arvokonfiskaatioon verrattuna. Tästä syystä seuraamusta ei ollut perusteltua kohtuullistaa siten, että se olisi määrätty koskemaan moottorikelkan arvoa tai osaa sen arvosta. A menetti valtiolle moottorikelkan ja kirveen. B oli käyttänyt moottorikelkkaa pääasiassa elinkeinonsa harjoittamiseen ja ilmoittanut pitävänsä arvokonfiskaatiota ensisijaisena seuraamuksena. HO katsoi kohtuulliseksi tuomita menettämisseuraamus koskemaan moottorikelkan sijasta puolta sen ilmoitetusta 5 000 euron käyvästä arvosta. HO otti kohtuullistamisessa huomioon B:n alhaiset tulot, hänen elatusvelvollisuutensa, moottorikelkan arvon ja sen merkityksen työvälineenä syrjäseudulla poroelinkeinon harjoittamisessa. B tuomittiin menettämään valtiolle 2 500 euroa.

Vaikka teon katsottiin olleen erittäin moitittava, kohtuullisti HO toisen vastaajan menettämisseuraamusta hänen alhaisten tulojensa, elatusvelvollisuuden sekä moottorikelkan arvon ja käyttötarpeen vuoksi. Seuraamusta ei kuitenkaan jätetty kokonaan tuomitsematta, vaan kohtuullistettiin seuraamus koskemaan vain puolta moottorikelkan arvosta. Oikeustapausaineiston perusteella näyttää siltä, että etenkin rikoksentekevälineinä käytettyjen moottorikelkkojen kohdalla tuomiot perustellaan suhteellisen hyvin ja tuomitsemisessa käytetään kohtuullistamisharkintaa. Aina näin ei kuitenkaan ole, vaan esimerkiksi seuraavassa tapauksessa moottorikelkat konfiskoitiin ilman mitään harkintaa.

³⁰⁶ Tapausta käsitellään myös sivuilla 54 ja 77.

Rovaniemen HO 29.9.2010 R 09/682³⁰⁷ – Vastaajat tuomittiin mm. metsästysrikoksesta heidän käytettyään moottorikelkkoja apuna hirvien etsimisessä ja jäljittämisessä. Syyttäjä vaati mm. moottorikelkkojen tuomitsemista valtiolle menetetyksi. KO ei maininnut perusteluissaan mitään menettämisseuraamuksesta. Tuomiolauselma ilmenee, että molemmat vastaajat tuomittiin menettämään valtiolle käyttämänsä moottorikelkat. Vastaajat valittivat asiassa HO:een. HO muutti vain tuomittuja korvauksia. Menettämisseuraamuksesta HO totesi, ettei asiassa ollut esitetty riittäviä perusteita KO:n tuomion muuttamiselle.

Seuraavassa vielä tiivistettynä moottorikelkan konfiskoinnin kohtuullistamisharkinnassa käytettyjä perusteita.

	Kohtuullistamisen puolesta	Kohtuullistamista vastaan
Teko	Ei "varsinaista" metsästystä Syytä enempien vaarojen ehkäisy Teolla ei saatu saalista	Moottorikelkan käyttö apuna metsästämisessä Erittäin moitittava menettely Tahallinen teko
Tekijä	Ensikertalaisuus Vähäiset tulot Elatusvelvollisuus	
Tekoväline	Tekoväline arvokas suhteessa tuloihin Käyttötarve (merkitys työvälineenä)	Kelkka erityisen sovelias tahallisen rikoksen tekemiseen Aikaisempi rikos samalla tekovälineellä
Teon kohde		Kokonaan rauhoitettu eläin
Ennaltaehkäisevä vaikutus		Konfiskaatiolla suurempi ennaltaehkäisevä vaikutus

³⁰⁷ Tapausta käsitellään myös sivulla 27.

8 Hyödyn menettäminen valtiolle

RL 10:2 sisältää säännöksen rikoksen tuottaman taloudellisen hyödyn menettämisestä.³⁰⁸ Hyödyn konfiskoinnin tarkoituksena on rikoksen tekeminen kannattamattomaksi. Rikosten tekeminen ei saa olla taloudellisesti tuottavaa.³⁰⁹ Tämä on helposti ymmärrettävä ja hyväksyttävä tarkoitus. Jos rikoksesta hyötynen annettaisiin pitää omaisuus itsellään, voitaisiin tämä katsoa laittomien elinkeinon hankintatapojen hyväksymiseksi.³¹⁰ Tilanne periaatteessa palautetaan rikosta edeltäneeseen tilaan, kun tekijä menettää rikoksella saadun hyödyn. Samalla hyötykonfiskaatio vaikuttaa myös rikoksia ennaltaehkäisevästi.³¹¹

Rikoksen tuottamalla taloudellisella hyödyllä tarkoitetaan rikoksella välittömästi saatua omaisuutta, sen sijaan tullutta omaisuutta tai edellä mainittujen omaisuuksien tuottoa. Rikoksen tuottamalla taloudellisella hyödyllä tarkoitetaan myös edellä mainittujen omaisuuksien ja tuottojen arvoa sekä rikoksella saadun säästön arvoa (RL 10:2.1). Menettämisseuraamukseen tuomitaan rikoksesta hyötynyt tekijä, osallinen tai se, jonka puolesta tai hyväksi rikos on tehty (RL 10:2.3).³¹²

Hyötynä huomioidaan myös syntynyt säästö. Esimerkiksi lupaehtojen noudattamatta jättäminen voi aiheuttaa säästöjä verrattuna niihin menoihin, jotka lupaehtojen mukaisesta toiminnasta olisivat syntyneet. Tällöin syntynyt säästö tuomitaan menetetyksi taloudellisena hyötynä.³¹³ Taloudelliseksi hyödyksi luetaan myös rikoksen tekemisestä saatu palkkio ja sellainen hyödyn arvonnousu tai tuotto, joka on helposti selvitettävissä. Rahan lisäksi voidaan konfiskoida taloudellisena hyötynä sellaiset esineet ja oikeudet, joilla on rahallista arvoa.³¹⁴

Jos hyödyn määrästä ei ole saatavilla selvitystä tai se on vain vaikeuksien etsittävässä, on hyöty arvioitava ottaen huomioon rikoksen laatu, rikollisen toiminnan laajuus sekä muut olosuhteet (RL 10:2.2).³¹⁵ Lain esitöiden mukaan on menetettäväksi tuomittava vain todellinen nettohyöty. Esimerkiksi laittomassa alkoholikaupassa tulisi hyötynä tuomita vain myyntihinnan ja

³⁰⁸ Ks. rikoksen ja hyödyn välisestä syy-yhteydestä *Korkka* 2015 s. 85–149.

³⁰⁹ *HE 80/2000 vp* s. 4; *Nuutila* 2003 s. 273; *Utriainen* 1992 s. 195; *Korkka* 2015 s. 30; *Viljanen* 2007 s. 23; *Rautio* 2006 s. 12 ja 2007 s. 32; *Alkio* 1948 s. 299 ja *Frände* 2012 s. 400.

³¹⁰ *Viljanen* 2007 s. 62 ja *Rautio* 2006 s. 266.

³¹¹ *Viljanen* 2007 s. 63.

³¹² KKO on tuominnut hyödyn menetetyksi myös kuolinpesältä (*KKO 2000:8*).

³¹³ *HE 80/2000 vp* s. 21.

³¹⁴ *HE 80/2000 vp* s. 21 ja *Viljanen* 2007 s. 65.

³¹⁵ Ks. myös *HE 80/2000 vp* s. 22; *Viljanen* 2007 s. 124; *Korkka* 2015 s. 179; *Viljanen* 1989 s. 540 ja *Liljenfeldt* 1984 s. 467 – joiden mukaan hyödyn määrä on kuitenkin ensisijaisesti pyrittävä selvittämään ja arviointimahdollisuutta voidaan käyttää vasta toissijaisesti. Ks. myös *Viljanen* 2007 s. 125; *Rautio* 2006 s. 316 ja *Korkka* 2015 s. 179 – joiden mukaan arviointiperuste ei koske rikoshyödyn perustetta, vaan ainoastaan hyödyn määrää. Ks. myös *Korkka* 2015 s. 197 – jonka mukaan hyödyn määrä ei ole riippuvainen tekijän syyllisyydestä, teon vakavuudesta tai haitallisuudesta.

alkoholiliikkeestä ostetun tuotteen hankintahinnan erotus, koska edeltävä kustannus ei sinänsä ole rikollisesta toiminnasta aiheutuvaa.³¹⁶

Kuten *Korkka* väitöskirjassaan toteaa, on oikeuskirjallisuudessa lähes aina puollettu nettohyötyperiaatetta lähtökohtaisena laskentaperiaatteena.³¹⁷ Kirjoittajien keskuudessa vaihtelee kuitenkin näkemys siitä, kuinka tarkkaan periaatetta tulisi noudattaa. 2000-luvun alusta eteenpäin on esitetty näkemyksiä ns. puhtaan nettohyötyperiaatteen puolesta ja kritisoitu KKO:n bruttohyötyperiaatteen mukaisia ratkaisuja.³¹⁸

Alkio katsoi 1940-luvulla, ettei rikoshyödyssä ole kyse varsinaisesta puhtaasta voitosta.³¹⁹ Tämä kanta vastaa nykyistä KKO:n linjaa.³²⁰ Alkion mukaan huomioon ei voida ottaa niitä kustannuksia, jotka ovat syntyneet rikokseen valmistautumisesta ja sen suorittamisesta.³²¹ Muutama vuosi myöhemmin *Honkasalon* näkemys oli, ettei hyödyn arvosta voida vähentää palkkiota siitä vaivasta, joka rikollisesta toiminnasta on aiheutunut.³²² 1960-luvulla *Ailio* esitti samankaltaisia näkemyksiä. Hän totesi, ettei nettovoitosta voida puhua sanan varsinaisessa merkityksessä, koska rikoksentehtäjä ei voi olla oikeutettu saamaan korvauksia rikoksen tekemisestä ja siitä aiheutuneista kuluista.³²³

Tuoreemmassa oikeuskirjallisuudessa *Rautio* näyttää puoltavan nettohyötyperiaatetta ns. puhtaammassa muodossa. Hänen näkemyksensä mukaan bruttoperiaatteen soveltaminen voi aiheuttaa menettämisseuraamuksen muodostumisen tosiasiaissa rangaistukselliseksi.³²⁴ *Räty* taas kritisoi KKO:n ratkaisua KKO 2004:73, jossa laskentatapana käytettiin bruttohyötyperiaatetta.³²⁵

³¹⁶ *HE 80/2000 vp* s. 21.

³¹⁷ Ks. esim. *Viljanen 2007* s. 88; *Ailio 1964* s. 134 ja *Utriainen 1992* s. 196.

³¹⁸ *Korkka 2015* s. 160.

³¹⁹ *Alkio 1945* s. 187 ja 1948 s. 303.

³²⁰ *Korkka 2015* s. 160. Netto- ja bruttoperiaate on ollut esillä runsaasti KKO:n ratkaisukäytännössä. Esim. *KKO 2004:73*, *KKO 2005:71*, *KKO 2007:1*, *KKO 2011:61* ja *KKO 2017:56*.

³²¹ *Alkio 1945* s. 187

³²² *Honkasalo 1948* s. 118.

³²³ *Ailio 1964* s. 134. Ks. myös *Liljenfeldt 1984* – joka on esittänyt samansuuntaisia näkemyksiä vuonna 1984.

³²⁴ *Rautio 2006* s. 159. Ks. myös *Rautio 2007* s. 44–45 – joka pitää konfiskaatiouudistuksen tavoitetta estää menettämisseuraamuksen muodostumisen rangaistukselliseksi huomattavasti painavampana kuin hallituksen esityksen lausumaa vähennyskelvottomuudesta.

³²⁵ *Räty 2005* s. 180–182.

Nettoperiaatetta puoltavat argumentit nojaavat lähinnä rankaisukieltoperiaatteeseen.³²⁶ Lain esitöistä ilmenee, ettei menettämisseuraamusta tule käyttää rangaistuksen luonteisena seuraamuksena.³²⁷ Samoissa lain esitöissä kuitenkin todetaan, ettei hyödyn määrää laskiessa tule vähennyksenä huomioida rikoksen valmistelusta tai täytäntöönpanosta aiheutuvia kustannuksia, kuten huumausaineen valmistamiseen käytettyjen kemikaalien ostohintaa.³²⁸ Tällaisissa tapauksissa bruttoperiaatetta on sovellettu myös oikeuskäytännössä.³²⁹

Korkka analysoi ja systematisoi väitöskirjassaan niitä argumentteja, joita on käytetty vähennyskelvottomuuden ja -kelvottomuuden puolesta. Korkka toteaa loppupäätelmässään, ettei nettohyötyperiaatetta voi, eikä tule pitää ehdottomana pääsääntönä. Netto- ja bruttoperiaatetta tulee pikemminkin soveltaa rinnakkain. Rikoshiödyn menettämisen tarkoituksena ei ole ainoastaan poistaa rikoksella saatua varallisuuden lisäystä, vaan myös puuttua laittomien ja joskus myös laillisten kulujen kattamiseen rikoshiödyllä. Korkan mukaan KKO:n ratkaisukäytäntö ei tee menettämisseuraamuksesta rangaistusta, mutta lisää sen rangaistuksellisuutta. Hän pitää tätä hyväksyttävänä, koska kuluvähennysten avulla hyötyminen olisi vastoin rikastumiskieltoperiaatteen mukaista moraaliargumenttia. Laittomien tai rikokseen liittymättömien kulujen kattaminen rikoshiödyllä saattaisi myös heikentää seuraamuksen preventiivistä vaikutusta.³³⁰

Korkka jakaa kulut laittomiin ja laillisiin sen perusteella, johtuuko kulu rikoksen täytäntöönpanosta. Lailliset kulut hän jakaa vielä rikokseen liittyviin ja rikokseen liittymättömiin kuluihin. Tätä kautta hän kategorisoi kulujen vähennystilanteet. Aina vähennyskelvottomia ovat sellaiset kulut, jotka johtuvat rikoksen täytäntöönpanosta. Merkitystä ei tällöin ole sillä, johtuvatko kulut valmistelevalta rikoksesta vai loppurikoksesta. Laillisiksi Korkka katsoo ne kulut, jotka eivät johdu rikoksen täytäntöönpanosta. Nämä kulut ovat vähennyskelvottomia, mikäli ne liittyvät rikoshiödyn tuottaneeseen rikokseen tarpeeksi läheisellä tavalla.³³¹

Menettävän hyödyn määrään vaikuttavat myös tekijälle tuomittavat vahingonkorvaus- ja edunpalautusvaatimukset. Hyötyä ei nimittäin tuomita menetetyksi siltä osin kuin se on palautettu tai tuomittu taikka tuomitaan suoritettavaksi loukatulle vahingonkorvauksena tai edunpa-

³²⁶ Korkka 2015 s. 161.

³²⁷ HE 80/2000 vp s. 15. Ks. myös Viljanen 2007 s. 16.

³²⁸ HE 80/2000 vp s. 21; Ailio 1964 s. 134–135; Alkio 1948 s. 302–303 ja Honkasalo 1948 s. 118,

³²⁹ Rautio 2006 s. 159. Ks. myös Korkka 2015 s. 161 – jonka mukaan lain esityöt jättävät epäselväksi sen, mitä rangaistuksen luonteisuudella tarkoitetaan ja milloin seuraamus on rangaistuksen luonteinen. Relevantimpaa on ehkä pohtia, milloin menettämisseuraamus saa rangaistuksellisia piirteitä siten, että se muodostuu kielletyllä tavalla rangaistuksen luonteiseksi

³³⁰ Korkka 2015 s. 164–178.

³³¹ Korkka 2015 s. 177.

lautuksena. Jos korvaus- tai edunpalautusvaatimusta ei ole esitetty tai se on ratkaisematta silloin, kun menettämiskaatimuksesta annetaan ratkaisu, on konfiskaatio tuomittava (RL 10:2.6). Tavallisimmin vahingonkorvaus- ja menettämiskaatimus käsitellään samassa oikeudenkäynnissä.³³² Jos tällöin tuomitaan vahingonkorvaus, ei siltä osin voida tuomita konfiskaatiota. Vahingonkorvaus yleensä syrjäyttää konfiskaation, koska tekijälle ei synny todellista hyötyä silloin, kun hän joutuu korvaamaan tai palauttamaan saamansa hyödyn vahinkoa kärsineelle.³³³

Oikeustapausaineiston perusteella taloudellisen hyödyn menettäminen ei näytä olleen metsästysrikosten kohdalla kovin yleinen seuraamus. Muutamassa tapauksessa eläimen arvo oli joko vaadittu tai tuomittu virheellisesti taloudellisena hyötynä.

Esimerkiksi *Lapin KO 17.2.2005 R 04/488* – Syyttäjä vaati metsästysrikoksella ammuttujen lintujen arvoa tuomittavaksi valtiolle rikoksen tuottamana taloudellisena hyötynä. KO ei tuominnut arvoa menetettäväksi taloudellisena hyötynä, vaan korvausvelvollisuutena.

MetsL 80.1 §:n mukaan eläimen arvo on tuomittava valtiolle menetetyksi. Tällöin kyseessä ei ole taloudellisen hyödyn menettäminen, vaan ennemminkin vahingonkorvauksen luonteinen konfiskaatio.³³⁴ Muutamassa tuomiossa eläimen arvo oli kuitenkin tuomittu taloudellisena hyötynä.

Esimerkiksi tapauksessa *Oulun KO 12.2.2014 R 13/2271* syyttäjä vaati MetsL 80.1 §:n nojalla vastaajaa tuomittavaksi menettämään valtiolle vastoin metsästyslain säännöksiä metsästetyn hirven arvona 2 400 euroa. Tuomiolauselman mukaan KO tuomitsi vastaajan menettämään valtiolle rikoksen tuottamana taloudellisena hyötynä 2 400 euroa. KO viittasi MetsL 80 § 1:iin.

Näin myös tapauksessa *Rovaniemen HO 16.01.2019 R 18/889*³³⁵ – Syyttäjä vaati KO:ssa vastaajia tuomittavaksi menettämään valtiolle RL 10:2:n nojalla rikoksen tuottamana taloudellisena hyötynä ahman arvon (12 000 euroa). KO tuomitsi vastaajan menettämään edellä mainitun lainkohdan nojalla rikoksen tuottamana taloudellisena hyötynä ahman arvona 5 500 euroa. Perusteluisaan KO totesi hyötyvaatimuksen perusteen, eli tapetun ahman, tulleen näytetyksi toteen.

Oikeuskäytännössä myös rikosentekovälineen arvo oli virheellisesti tuomittu menetettäväksi rikoksen tuottamana taloudellisena hyötynä.

*Rovaniemen HO 04.03.2016 R 15/642*³³⁶ – Syyttäjä vaati A:ta tuomittavaksi menettämään metsästysrikoksen tekemiseen käyttämänsä moottorikelkan arvona 5 000–6 500 euroa. Moottorikelkan menettämisen sijasta vaadittiin arvon menettämistä, koska vastaaja ei enää omistanut kyseistä moottorikelkkaa. KO tuomitsi vastaajan menettämään rikoksen tuottamana taloudellisena hyötynä 5 000 euroa RL 10:8 ja 4:n nojalla. Vastaaja valitti asiassa HO:een vaatien mm. menettämisseuraamuksista vapauttamista. HO ei muuttanut KO:n tuomiota. HO kuitenkin tarkensi tuomiolauselmaa siten, että menettämisseuraamus kohdistui A:n rikosentekovälineenä käyttämän moottorikelkan arvoon, ei rikoksen tuottamaan taloudelliseen hyötyyn.

³³² Rautio 2006 s. 191.

³³³ HE 80/2000 vp s. 22.

³³⁴ Hepola 1991 s. 120.

³³⁵ Tapausta käsitellään aiemmin sivulla 63.

³³⁶ Tapausta käsitellään aiemmin sivulla 63.

Metsästysrikosten seurauksena rikoksenteekijät voivat saada taloudellista hyötyä esimerkiksi myymällä metsästämänsä riistan eteenpäin. Tällaisia tapauksia oikeustapausaineistossa esiintyi kaksi. Metsästysrikosten kohdalla vastaajat usein tuomitaan menettämään metsästetyn eläimen arvo valtiolle tai metsästysoikeuden haltijalle (MetsL 79 ja 80 §). Jos tekijä on myynyt riista-eläimen eteenpäin, on hän saanut rikoksestaan taloudellista hyötyä. Tämä hyöty voidaan tuomita valtiolle RL 10:2:n nojalla. Miten menettämisseuraamuksen suhteen tulee toimia, mikäli henkilö on myynyt laittomasti metsästetyn riistaeläimen eteenpäin? Voidaanko vastaajalta tuomita sekä eläimen arvo että taloudellinen hyöty?

Itä-Suomen HO 10.3.2005 R 04/388 – Tapauksessa oli kysymys mm. useiden hirvien oikeudettomasta metsästämisestä. Syyttäjä vaati A:n, B:n, C:n ja D:n tuomitsemista metsästysrikoksesta. A:ta syytettiin useiden hirvien laittomasta metsästyksestä. B, C, ja D olivat syyttäjän mukaan eri kokoonpanoissa tulleet auttamaan A:ta kaatojen jälkeen ja saaneet lihaa sekä myyntituloja. E oli ostanut A:n myymiä metsäkanalintuja. Tästä syystä syyttäjä vaati E:tä tuomittavaksi menettämään lintujen myynnistä saamansa myyntivoitto. KO tuomitsi A:n metsästysrikoksesta ja katsoi hänen metsästäneen 21 hirveä ilman pyyntilupaa ja osittain rauhoitusaikana. A oli ampunut osan hirvistä autosta ja käyttänyt ampuessaan kiellettyjä luoteja. A oli myynyt metsästämiään hirviä ja metsäkanalintuja eteenpäin. Syyttäjä vaati A:ta tuomittavaksi menettämään taloudellisena hyötynä myynneistä saamansa suoritukset. Perusteluissaan KO totesi, että menetettäväksi tulee tuomita nettohyöty, esimerkiksi laittomasti välitetyn alkoholin kohdalla osto- ja myyntihintojen erotus. A:n saamat myyntitulot olisi voitu KO:n mukaan tuomita rikoksen tuottamana hyötynä vain, jos hän olisi saanut metsästetyn riistan ilmaiseksi. A kuitenkin menetti valtiolle laittomasti kaadettujen hirvien ns. elävän riistan ostoarvon. Näin ollen hyödyksi jäi se osa myyntituloista, joka ylitti elävän riistan ostoarvon. KO:n saaman selvityksen mukaan myyntitulot olivat olleet elävän riistan ostoarvoja pienempiä, joten mitään hyötyä ei ollut hirvien myynnistä jäänyt. Lintujen kohdalla laitton hyöty oli ollut 840,94 euroa.

KO katsoi B:n, C:n ja D:n menettelyn täyttäneen laittoman saaliin kätkemisen tunnusmerkistön. Syyteoikeus oli kuitenkin ehtinyt jo vanhentua. B oli myöntänyt saaneensa hirvien myyntituloista 840,94 euroa. Koska B:n ei ollut näytetty osallistuneen metsästykseseen, hän ei menettänyt valtiolle elävän riistan ostoarvoja. B oli tiennyt hirvet laittomasti kaadetuiksi ja hänet tuomittiin menettämään valtiolle saamansa rahamäärä kokonaan laittoman saaliin kätkemiseen perustuvana rikoshyötynä. Koska C oli harrastuksensa perusteella saattanut myydä myös laillisesti saamiaan luonnontuotteita, KO katsoi, etteivät kaikki hänen saamansa maksusuoritukset välttämättä osoittaneet laittoman rikoshyödyn määrää. Asiakirjojen mukaan C oli saanut hirvien ja lintujen lihoista 1 290 ja 2 080 markkaa. Asiakirjoista ei ilmennyt kumpi rahamäärästä koski tapauksessa kyseessä olleita hirven lihoja, joten KO katsoi C:n saaneen hyötynä ainakin asiakirjoista ilmenneen pienemmän rahamäärän (1 290 mk). D oli saanut KO mukaan hirvenlihaa ainakin 80 kg. KO arvioi yhden lihakilon arvoksi 25 markkaa ja hyödyksi yhteensä 2 000 markkaa.

Hirven elävän riistan ostoarvo oli 840–1 680 markkaa. Koska vasalle ei ollut määritelty eri arvoa, KO lähti siitä, että pienimmät arvot koskivat vasoja. Tapauksessa olleiden aikuisten hirvien arvo oli katsottava pienimpiä arvoja suuremmaksi myös sillä perusteella, että A oli tarkoituksella metsästännyt myyntiin hyväkuntoista lihaa. KO arvioi aikuisen hirven ostoarvon olleen keskimäärin 1 000 euroa ja tuomitsi A:n menettämään 21 hirven arvona yhteensä 20 520 euroa.

E oli ostanut A:n myymiä metsäkanalintuja ja häntä vaadittiin tuomittavaksi vain menettämään rikoksen tuottamana taloudellisena hyötynä saamansa myyntivoitto. Koska E:tä kohtaan oli osoitettu vain edellä mainittu menettämisaatimus, ei häntä voitu tuomita menettämään kuin edelleen myymiensä lintujen myyntihintojen ja A:lle maksamiensa ostohintojen erotus. Vaikka liiketaloudellisen periaatteen mukaan laillisen liiketoiminnan voittoa laskettaessa voitiin vähennyksenä

huomioida myös muita kuluja, niitä ei menettämisseuraamusta määrättäessä huomioitu. E:n katsottiin myyneen ostamistaan 50 linnusta 35 kappaletta ja näistä hyötynä tuomittiin menetettäväksi 639,11 euroa.

A valitti asiassa hovioikeuteen. HO katsoi, ettei asiassa ollut selvitetty A:n käyttäneen autoa apuna metsästyksessä. HO katsoi A:n syyllistyneen vain kuuden hirven oikeudettomaan metsästämiseen. HO:n tuomiolauselman mukaan A tuomittiin menettämään valtiolle KO:n tuomitseman 20 520 euron asemesta yhteensä 5 680 euroa.

Edeltävän ratkaisun valossa näyttäisi siltä, että riistaeläimen arvo voidaan vähentää tekijän saamista taloudellisesta hyödystä nettoperiaatteen mukaisesti. Tapauksessa käräjäoikeus perusteli nettoperiaatteen käyttämistä viittaamalla rikoslain esitöihin, joissa todetaan, että laittomassa alkoholikaupassa voidaan taloudellisesta hyödystä vähentää alkoholin ostohinta. Hallituksen esityksessä kuitenkin todetaan, että vähennys voidaan tehdä, koska alkoholin ostaminen ei ole ollut laitonta.³³⁷ MetsL 80.1 §:n mukainen korvaus joudutaan kuitenkin maksamaan nimenomaan laittoman toiminnan seurauksena. Näin ollen valtiolle maksettavaa korvausta tuskin voidaan rinnastaa hallituksen esityksessä mainittuun lailliseen alkoholin ostoon.

Parhaiten MetsL 80.1 §:n mukainen konfiskaatio on rinnastettavissa vahingonkorvaukseen. Lainkohdan mukaista konfiskaatiota onkin luonnehdittu vahingonkorvauksen luonteiseksi menettämisseuraamukseksi.³³⁸ Kuten on aiemmin todettu, ei taloudellista hyötyä tuomita valtiolle menetetyksi siltä osin kuin se tuomitaan suoritettavaksi loukatulle vahingonkorvauksena (RL 10:2.6). Tämän perusteella myös riistaeläimen arvo tulisi vähentää konfiskoitavasta taloudellisesta hyödystä. Jos vastaajan saama taloudellinen hyöty on pienempi kuin riistaeläimen arvo, ei taloudellista hyötyä jää tuomittavaksi.

Taloudellinen hyöty voidaan tuomita menetetyksi myös laajennettuna. Tällöin hyöty voidaan konfiskoida esimerkiksi tekijän läheiseltä (RL 10:3).³³⁹ Menettämisseuraamusuudistuksen yhteydessä rikoslakiin otettiin säännökset laajennetun hyödyn menettämisestä. Säännöksen taustalla olivat etenkin organisoitunut huumausainerikollisuus ja verokeidasvaltioissa toteutetut järjestelyt talousrikoksissa.³⁴⁰

Laajennetun hyödyn menettäminen voidaan tuomita laissa erikseen mainituista ”liipaisinrikoksista” ja rikoksista, joista voidaan tuomita vähintään neljä vuotta vankeutta.³⁴¹ Lisäksi teon tulee olla luonteeltaan sellainen, että se voi tuottaa taloudellista hyötyä (RL 10:3.2). Periaatteessa laajennetun hyödyn menettäminen voisi tulla kyseeseen myös törkeän metsästysrikoksen

³³⁷ HE 80/2000 vp s. 21.

³³⁸ Ks. esim. Hepola 1991 s. 120.

³³⁹ Ks. laajennetun hyödyn menettämisestä lisää esim. Nuutila 2003 s. 275–278 ja Matikkala 2010 s. 195–198.

³⁴⁰ Nuutila 2003 s. 275.

³⁴¹ HE 4/2016 vp s. 5. Liipaisinrikoksia ovat mm. rahanpesu ja salakuljetus (RL 10:3.1).

seurauksena.³⁴² Oikeustapausaineistossa ei tällaisia tapauksia esiintynyt, eikä tämä ole tulevaisuudessakaan kovin todennäköistä, koska metsästysrikosten seuraamuksena oli varsin harvoin tuomittu edes tavanomaista hyötykonfiskaatiota.

³⁴² Törkeästä metsästysrikoksesta voidaan tuomita vankeutta enintään neljä vuotta (RL 48 a:1 a).

9 Menettämisseuraamuksen rajoitukset

9.1 Yleistä

Koska menettämisseuraamusta ei tule tuomita sivullisilta, on rikoslakiin otettu säännökset menettämisen rajoituksista. Menetetyksi ei tuomita rikoksentekevälinettä tai muuta omaisuutta, joka kokonaan tai osaksi kuuluu muulle kuin rikoksentekeijälle, rikokseen osalliselle tai sille, jonka puolesta tai suostumuksin rikos on tehty (RL 10:6.1). Tämän tarkoituksena on muun muassa estää rikoksentekeijää siirtämästä omaisuutta lähiomaisilleen, koska tällöin omaisuus voisi todellisuudessa jäädä alkuperäisen omistajan käyttöön. Luonnollisen henkilön lisäksi menettämisseuraamus voidaan kohdistaa oikeushenkilöön, jonka puolesta tai suostumuksin rikos on tehty.³⁴³

Esine tai omaisuus voidaan kuitenkin tuomita menetetyksi siltä, jolle se on rikoksen tekemisen jälkeen siirretty, jos hän sen vastaanottaessaan on tiennyt esineen tai omaisuuden liittymisestä rikokseen tai hänellä on ollut perusteltu syy sitä epäillä taikka hän on saanut sen lahjana tai muuten vastikkeetta (RL 10:6.1). Saannon vastaanottajaa ei ole syytä suojata hänen toimiessaan vilpillisessä mielessä (*mala fides*). Kun vastaanottaja on saanut esineen vastikkeetta, ei menettämisseuraamus aiheuta kohtuutonta tappiota, vaikka vastaanottaja olisi toiminut vilpittömässä mielessä (*bona fides*).³⁴⁴ Esine tai omaisuus on sen omistusoikeudesta riippumatta tuomittava menetetyksi, jos sen omistajakin sitä hallussaan pitämällä syyllistyisi rikokseen (RL 10:6.2).³⁴⁵

9.2 Toissijainen arvon menettäminen

Koska esinekonfiskaation tuomitseminen ei ole aina mahdollista, on toissijaiseksi menettämisseuraamukseksi säädetty esineen tai omaisuuden sijasta tapahtuva arvon menettäminen, joka on tuomittavissa RL 10:4 tai 5:ssä säädetyn esineen tai omaisuuden kohdalla. Arvo voidaan tuomita menetetyksi kokonaan tai osittain (RL 10:8.1).

Esinekonfiskaatio voi estyä oikeudellisista tai tosiasiallisista syistä johtuen. Oikeudellinen este esinekonfiskaation tuomitsemiselle muodostuu tilanteessa, jossa esine tai omaisuus kuuluu kokonaan tai osittain toiselle henkilölle kuin rikoksentekeijälle, rikokseen osalliselle tai sille, jonka puolesta tai suostumuksin rikos on tehty.³⁴⁶

³⁴³ HE 80/2000 vp s. 29–30.

³⁴⁴ HE 80/2000 vp s. 30.

³⁴⁵ Ks. lisää *Viljanen* 2007 s. 430–437.

³⁴⁶ *Viljanen* 2007 s. 447 – Tapaukset, joissa esinekonfiskaatio estyy oikeudellisen syyn vuoksi, voidaan jakaa kahteen: tekoväline on tekijän hallussa luvallisesti tai luvattomasti. Näiden kahden tapaustyyppin välille ei ole tehty eroa konfiskaatiosäännöksissä.

Esim. tapauksissa *Rovaniemen HO 9.5.2017 R 17/173*³⁴⁷ ja *Itä-Suomen HO 23.1.2007 R 06/102*³⁴⁸ Vaadittiin ja tuomittiin menettämisseuraamuksena rikoksentekovälineenä käytetyn aseiden arvo, koska ase ei kuulunut rikoksentekijälle.

Tosiasiallinen este esinekonfiskaatiolle on kyseessä, kun omaisuus on käytetty tai sitä ei muuten tavoiteta. Omaisuuden kätkeminen ja hävittäminen ovat erilaisia tekoja konfiskaation turvaamistoimiluonteesta kannalta. Kun omaisuus on hävitetty tai käytetty, ei rikoksentekijällä ole mahdollisuutta hyötyä omaisuudesta. Kätkemistapauksissa omaisuudella hyötyminen on kuitenkin mahdollista myöhemmin. Kun omaisuus on hävitetty tai käytetty ovat myös esinekonfiskaation tavoitteet tulleet saavutetuiksi. Konfiskaation tarkoituksenaan ei ole tekijän rankaiseminen tai tulojen kerääminen valtiolle.³⁴⁹

Olennaista on se, onko henkilöllä mahdollisuus päästä myöhemmin hyötymään omaisuudesta. Tämän vuoksi arvokonfiskaatio on nähty tarpeelliseksi hävittämisen ja käyttämisen lisäksi myös tilanteissa, joissa esinettä ei muutoin tavoiteta. Tällainen tilanne voi olla käsillä esimerkiksi silloin, kun esineen sijaintipaikka tiedetään, mutta se on ulkomailla ja siitä syystä tavoittamattomissa.³⁵⁰ Arvon konfiskointi on tällöin tarpeen, koska tekijällä voi olla myöhemmin mahdollisuus päästä hyödyntämään tavoittamattomissa olevaa omaisuutta.³⁵¹

Arvokonfiskaatio voidaan kohdistaa rikoksentekijään, rikokseen osalliseen ja siihen, jonka puolesta tai suostumuksin rikos on tehty. Seuraamus voidaan kohdistaa myös häneen, joka on saanut omaisuuden vastikkeetta tai vilpillisessä mielessä (RL 10:8.1). Arvokonfiskaatio voidaan siis kohdistaa samoihin henkilöihin kuin rikoksentekovälineen, rikoksen tuotteen ja rikosesineen menettäminen.³⁵²

Arvokonfiskaation tarkoitusta esinekonfiskaation korvaajana voidaan kyseenalaistaa, jos konfiskaation tarkoituksena pidetään vain sen vaaran poistamista, jota tietty esine tai omaisuus edustaa. Konfiskoimalla muita varallisuus oikeudellisia subjekteja kuin juuri rikoksentekemiseen käytetty esine, ei edellä mainittua vaaraa saada eliminoidua.³⁵³ Arvokonfiskaation avulla ei myöskään kyetä yhtä tehokkaaseen rikosten ennaltaehkäisemiseen kuin esinekonfiskaatiolla.³⁵⁴ Arvokonfiskaatio on kuitenkin nähty tarpeellisena yhdenvertaisuuden ja yleisen lainkuuliaisuuden turvaamiseksi. Lain esitöiden mukaan konfiskaation määrääminen ei saa riippua

³⁴⁷ Tapausta käsitellään myös sivulla 59.

³⁴⁸ Tapausta käsitellään myös sivuilla 23 ja 55.

³⁴⁹ *Matikkala* 2010 s. 204 ja *Viljanen* 2007 s. 454 ja 461–462.

³⁵⁰ *HE 80/2000 vp* s. 32.

³⁵¹ *Matikkala* 2010 s. 204.

³⁵² *HE 80/2000 vp* s. 32. Ks. tästä lisää *Viljanen* 2007 s. 465–478.

³⁵³ *Viljanen* 2007 s. 439–440.

³⁵⁴ *Matikkala* 2010 s. 203.

siitä, kuuluuko esine rikoksenteijälle vai onko hän esimerkiksi lainannut esineen. Ei olisi hyväksyttävää tuomita ankarampaan seuraamukseen henkilöä, joka on käyttänyt rikoksenteikovälineenä omistamaansa esinettä kuin henkilö, joka on käyttänyt rikoksenteikovälineenä esimerkiksi varastamaansa esinettä.³⁵⁵

Konfiskaatio menettäisi suurelta osin merkityksensä, jos seuraamus olisi mahdollista välttää luovuttamalla esine tai omaisuus toiselle henkilölle. Arvokonfiskaatiouhka turvaa esinekonfiskaation toteuttamista myös sellaisenaan. Uhka arvokonfiskaatiosta nimittäin vähentää rikokseen liittyvän esineen tai muun omaisuuden luovuttamisen ja kätkemisen houkuttelevuutta. Näin on etenkin tilanteissa, joissa rikoksenteijä omistaa sellaista muuta varallisuutta, johon arvokonfiskaatio voitaisiin kohdistaa.³⁵⁶

Arvokonfiskaatio on toissijainen esinekonfiskaatioon nähden. Vastaaja ei voi valita kumpi seuraamuksista on hänelle mieluisampi.³⁵⁷ Oikeuskäytännössä vastaajan mielipide oli kuitenkin otettu huomioon.

Esimerkiksi tapauksessa **Rovaniemen HO 11.12.2013 R 12/596** – A ja B olivat syytettyinä mm. metsästysrikoksesta metsästettyään moottorikelkkoja apuna käyttäen oikeudettomasti hirven luonnonpuiston alueella. B:tä vaadittiin tuomittavaksi menettämään käyttämänsä moottorikelkan arvona 2 500 euroa ja reen arvona 700 euroa. Vaihtoehtoisesti valtiolle oli tuomittava B:n moottorikelkka. KO tuomitsi vastaajat mm. metsästysrikoksesta. KO ei katsonut seuraamusten tuomitsemista kohtuuttomaksi. B oli toivonut mieluummin moottorikelkan kuin sen arvon konfiskointia, joten KO tuomitsi syyttäjän vaihtoehtoisen vaatimuksen mukaisesti B:n moottorikelkan valtiolle menetetyksi. HO ei muuttanut tuomittua menettämisseuraamusta.³⁵⁸

Arvokonfiskaation toissijaisuudesta on mahdollista poiketa RL 10:10:n kohtuullistamissäännöksen nojalla. RL 10:10.2:n mukaan menettämisseuraamus voidaan 1 momentissa mainituilla edellytyksillä määrätä koskemaan esineen tai omaisuuden sijasta sen arvoa taikka vain osaa esineestä tai omaisuudesta tai sen arvosta.³⁵⁹

Lähtökohtaisesti arvokonfiskaatio voidaan tuomita RL 10:8.1:n nojalla, jos syyttäjä on näyttänyt menettämisseuraamuksen kohteena olevan omaisuuden olevan tavoittamattomissa. Arvoa ei kuitenkaan tuomita menetetyksi, jos henkilö saattaa todennäköiseksi, että esine tai omaisuus on hävitetty tai käytetty (RL 10:8.2).³⁶⁰ Lain esitöiden mukaan hävittämällä tarkoitetaan ensisijaisesti omaisuuden fyysistä tuhoamista, kun taas käyttämällä tarkoitetaan omaisuuden

³⁵⁵ HE 80/2000 vp s. 32.

³⁵⁶ Viljanen 2007 s. 439–440.

³⁵⁷ Viljanen 2007 s. 441.

³⁵⁸ Ks. myös **Rovaniemen HO 3.2.2011 R 10/279**, jota käsitellään myös sivuilla 54 ja 66.

³⁵⁹ Osa moottorikelkan arvosta tuomittiin menetettäväksi ratkaisussa **Rovaniemen HO 3.2.2011 R 10/279**, jota käsitellään myös sivuilla 54 ja 65.

³⁶⁰ Säännös sisältää siis käännetyn todistustaakan.

käyttämistä sen tavalliseen käyttötarkoitukseen.³⁶¹ Viljasen mukaan kyseeseen tulee käyttäminen, jonka lopputulos vastaa esineen tai omaisuuden hävittämistä. Esine tai omaisuus on niin ikään käytettävä loppuun. Arvokonfiskaatiota ei tuomita esimerkiksi silloin, kun huumausaineet on käytetty.³⁶²

Samana esineen tai omaisuuden arvon menettämiseen tuomitut vastaavat siitä yhteisvastuullisesti. Henkilö, joka on tuomittu menettämään vain osan arvosta, vastaa vain tästä osuudesta (RL 10:8.3). Lain esitöiden mukaan tämän tarkoituksena on estää saman omaisuuden arvon menettäminen useampaan kertaan. Arvon määrittäminen on jätetty oikeuskäytännön ratkaistavaksi.³⁶³

Oikeustapausaineistossa ei metsästysrikosten kohdalla esiintynyt ongelmia toissijaisen arvon menettämisessä. Arvo oli tuomittu menetettäväksi tilanteissa, joissa tekijän käyttämä tekoväline oli toisen henkilön omistama. Koska toissijainen arvon menettäminen ei näyttäytynyt merkityksellisenä, ei asiaa tutkita tämän enempää.

³⁶¹ HE 80/2000 vp s. 32.

³⁶² Viljanen 2007 s. 462–463. – Säännös ei tietenkään kumoaa RL 10:4:ää, joka koskee rikosentekovälineen konfiskoimista. Jos asetta on käytetty tekovälineenä ampumalla sillä esimerkiksi eläimen tappava laukaus, ei asetta ole käytetty RL 10:8.2:n tarkoittamassa mielessä.

³⁶³ HE 80/2000 vp s. 32–33.

10 Johtopäätökset

Metsästysrikoksiin liittyvää oikeuskirjallisuutta ja tutkimusta on tuotettu hyvin vähän. Tämän vuoksi tutkielman tärkeimmän lähdeaineiston muodostivat Suomen hovioikeuksilta saadut oikeustapaukset lähes kahdenkymmenen vuoden ajalta. Tutkimuksessa painotettiin niitä ongelmia, jotka nousivat esiin saadusta oikeustapausaineistosta. Yhtenä tutkielman tavoitteena oli selvittää, millaisia ongelmia oikeuskäytännössä on esiintynyt metsästysrikosten menettämisseuraamuksiin liittyen ja miten nämä ongelmat on ratkaistu. Suurin osa ongelmista liittyi riistaeläimen arvon tuomitsemiseen sekä ampuma-aseen ja moottorikelkan konfiskointiin.

Hyvin yleinen metsästysrikoksen seuraamus oli eläimen tai sen arvon menettäminen valtiolle tai sille, kenen metsästysoikeutta oli loukattu. Ongelmana oli kuitenkin se, kenelle tuo riistaeläin tai sen arvo tulisi tuomita. Yksityisellä metsästysoikeuden haltijalla on aina valtioon nähden ensisijainen oikeus riistaeläimeen tai sen arvoon. Olennaista on kuitenkin huomata, että metsästysoikeuden haltijalla on kyseinen oikeus vain, jos teolla on loukattu hänen metsästysoikeuttaan ja hänellä olisi kyseisissä olosuhteissa ollut oikeus metsästää tai ottaa kyseinen riistaeläin. Oikeutta eläimeen ei ole esimerkiksi silloin, kun alueen omistaja on luopunut metsästysoikeudestaan.

Pyyntiluvanvaraisten eläinten kohdalla tämä tarkoittaa sitä, että riistaeläimen tai sen arvon voi saada itselleen vain sellainen taho, kenellä itsellään olisi ollut pyyntilupa kyseiseen eläimeen. Useassa tapauksessa oli kyse hirviseurasta ja heidän oikeudestaan laittomasti kaadettuun eläimeen. Oikeuskäytännöstä nousseksi pääsäännöksi voidaan todeta, että mikäli kaadettu eläin kuuluu johonkin kaatokiintiöön, eikä kiintiötä ole ylitetty, saa metsästysseura eläimen tai sen arvon itselleen. Sen sijaan, jos kaatoluvat on ylitetty tai laittomalla kaadolla ei ole vaikutusta seuran kaatolupiin, kuuluu eläin tai sen arvo valtiolle.

Olennaista on huomata myös kaksoiskonfiskaation kieltö. Menettäväksi voidaan tuomita vain joko eläin tai sen arvo. Osassa oikeustapauksista oli kuitenkin tuomittu valtiolle menetettäväksi riistaeläimen huutokaupasta saadut varat sekä elävän riistaeläimen ohjeellisen arvon ja huutokaupasta saatujen varojen erotus. Laittomaan metsästykseseen syyllistyneeltä ei kuitenkaan voida tuomita menetetyksi enempää kuin mitä riistaeläimen huutokaupasta on saatu.

On kuitenkin huomattava, että vaikka huutokaupan usein suorittaa valtion viranomainen, tulee huutokaupasta saadut varat tuomita valtiolle menetetyksi. Muutamassa oikeustapauksessa huutokaupasta saadut varat olivat jääneet huutokaupan suorittaneen viranomaisen tilille odottamaan tuomiota, jotta varat voitaisiin siirtää oikealle valtion tilille. Jos riistaeläimestä on saatu

takavarikoitua vain osa, tulee takavarikoidun osan arvo vähentää konfiskoitavasta riistaeläimen arvosta. Muutoin riistaeläin tulee korvattavaksi takavarikoidulta osin kaksinkertaisena.

Yleisin metsästysrikoksen tekoväline oli oikeustapausaineiston perusteella ampuma-ase. Rikoksetekovälineenä käytetyn ampuma-aseen konfiskointi ei kuitenkaan ole aineiston perusteella helposti ennakoitava tai kaikille vastaajille yhdenvertainen seuraamus. Vaikka tietyt teot olivat teonkuvauksiltaan varsin paljon toisiaan vastaavia, oli osassa tapauksista tuomittu menetyksi ampuma-ase ja kaikki siihen kuuluvat oheistuotteet, kun taas osassa tapauksista menettämisseuraamusta ei ollut vaadittu laisinkaan. Yllättävä huomio oli myös se, että usein ampuma-asetta ei ollut vaadittu niiden rikosten seuraamuksena, joilla oli vaarannettu toisen henkeä tai terveyttä. Vaarannetut oikeushyvät ja niiden tärkeys tulisi kuitenkin huomioida menettämisseuraamuksen tuomitsemista harkittaessa ja menettämisseuraamuksen kohtuullistamisessa.

Rikoksetekovälineenä käytetyn ampuma-aseen konfiskaatio on pakollinen menettämisseuraamus. Kuitenkin myös aseiden konfiskaatiota on mahdollista kohtuullistaa RL 10:10:n mukaisesti. Tämä näytti osassa oikeustapauksista unohtuneen.

Koska ampuma-ase on varsin tavanomainen metsästysrikoksen tekoväline, ei sen menettämisseuraamusta tarvitse aina kovin laajasti perustella. Oikeustapausaineistossa esiintyi kuitenkin myös tapauksia, joissa aseiden konfiskointi olisi vaatinut laajemmat perustelut. Esimerkiksi kun teko oli ollut vähäinen, eikä osoittanut tekijässä ilmeistä piittaamattomuutta lain säännöksistä, olisi aseiden konfiskaatio tullut perustella tarkemmin.

Osassa ampuma-aseiden konfiskaatioista oli käytetty myös kohtuullisuusharkintaa. Lähtökohteisesti kohtuullisuusharkinnan tulee olla punnintaa, jossa vastakkain puntaroidaan konfiskaation puolesta ja vastaan painavia seikkoja. Ampuma-aseiden konfiskaation kohtuullisuusharkinnassa punnittiin vastakkain asioita, jotka liittyivät tekoon, tekijään, tekovälineeseen, teon kohteeseen ja muihin seuraamuksiin.

Ampuma-aseiden menettämisseuraamuksen kohtuullistamisen puolesta painoi muun muassa tuottamuksellinen teko, joka ei ollut lajissaan erityisen vakava. Tahallinen tai tiealueella tehty teko taas nähtiin menettämisseuraamusta puoltavana. Tekijän heikko taloudellinen asema ja tekovälineen suuri arvo painoivat konfiskaation kohtuullistamisen puolesta. Toisaalta ampuma-ase nähtiin niin vaarallisena välineenä, että aseiden hengenvaarallisuus itsessään puhui konfiskaation puolesta. On mielenkiintoista, että sekä metsästyskiellon määrääminen että määräämättä jättäminen nähtiin seuraamuksen kohtuullistamista puoltavana perusteena. Kun metsästyskieltoa ei ollut määrätty, ei tekijä ollut osoittanut piittaamattomuutta lain säännöksistä. Toisaalta

kun metsästyskielto oli määrätty, nähtiin sillä olevan riittävä rikoksia ennaltaehkäisevä vaikutus.

Muina metsästysrikosten tekovälineinä oli konfiskoitu mm. moottorikelkkoja, riistakamera ja metsästyskoira. Moottorikelkat olivat ampuma-aseiden jälkeen toiseksi yleisin konfiskoitu rikoksentekoväline. Koska moottorikelkat ovat suhteellisen arvokkaita tekovälineitä, oli niiden kohdalla suoritettu usein perusteellistakin kohtuullistamisharkintaa. Hyvää pohjaa kohtuullistamisharkintaan saa myös korkeimman oikeuden tapauksesta KKO 1997:170.³⁶⁴

Moottorikäyttöisen kulkuneuvon käyttö metsästyksessä nähdään erittäin moitittavana tekona, joka puhuu menettämisseuraamuksen tuomitsemisen puolesta. Moottorikelkka nähtiin myös erityisen soveliaana välineenä tahallisen rikoksen tekemiseen. Toisaalta seuraamuksen kohtuullistamista puolsivat moottorikelkan suuri arvo suhteessa tekijöiden tuloihin ja toisaalta sen merkitys tekijän työvälineenä. Huomionarvoista on kuitenkin se, että usein moottorikelkoilla tehdyt rikokset oli suoritettu nimenomaan sellaisten henkilöiden toimesta, jotka tarvitsivat moottorikelkkaa työvälineenään.

Moottorikelkan menettämisseuraamuksen kohtuullisuusharkinnassa oli huomioitu myös muun muassa tekijän ensikertalaisuus, vähäiset tulot ja elatusvelvollisuus. Nämä tekijät puolsivat seuraamuksen kohtuullistamista. Sen sijaan, jos tekijä oli tehnyt aiemmin rikoksen moottorikelkalla, oli konfiskaation tuomitseminen perustellumpaa. Useassa moottorikelkalla tehdyssä rikoksessa oli teon kohteena ahma, joka on aina rauhoitettu eläin. Ymmärrettävästi eläimen rauhoitus puolsi menettämisseuraamuksen tuomitsemista.

Muiden tekovälineiden kuin ampuma-aseiden ja moottorikelkkojen menettämisseuraamusten kohtuullistamista ei oikeustapauksissa ollut harkittu. Taulukot kohtuullistamisharkinnassa käytetyistä perusteista löytyy tutkielman sivuilta 61 ja 67.

Taloudellisen hyödyn menettämisestä löytyy oikeuskirjallisuutta melko paljon. Kuitenkaan metsästysrikosten kannalta hyödyn menettäminen ei osoittautunut oleelliseksi kysymykseksi. Tärkein hyödyn menettämiseen liittyvä ongelma koski sitä, onko mahdollista konfiskoida sekä taloudellinen hyöty että riistaeläimen arvo. Riistaeläimen arvon menettäminen voidaan rinnastaa lähinnä vahingonkorvaukseen. RL 10:2.6:n mukaan taloudellista hyötyä ei tuomita valtiolle menetetyksi siltä osin kuin se tuomitaan suoritettavaksi loukatulle vahingonkorvauksena. Tällä

³⁶⁴ Tapausta käsitellään tutkielman sivulla 61.

perusteella konfiskoitavan riistaeläimen arvo voidaan vähentää menetettäväksi tuomittavasta taloudellisesta hyödystä.

Oikeustapausaineisto osoittautui varsin laajaksi ja moniulotteiseksi. Aineistossa esiintyi monenlaisia metsästysrikoksia, joissa teon kohteet ja teon moitittavuus erosivat toisistaan suuresti. Myös tuomitut menettämisseuraamukset erosivat toisistaan, eikä niiden tuomitsemisessa pysynyt aina havaitsemaan tiettyä linjaa. Vaikka teko oli moitittava, ei menettämisseuraamusta silti välttämättä ollut vaadittu tai tuomittu, kun taas vähemmän moitittavasta teosta oli voitu tuomita varsin merkittävä konfiskaatio. Koska konfiskaation tulisi olla yhdenvertainen ja ennakoitavissa oleva seuraamus, tulisi menettämisseuraamusten tuomitsemis- ja vaatimislinjaa pyrkiä ehdottomasti yhdenmukaistamaan.